

Na temelju članka 27. stavak 11. Zakona o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 34/02) i članka 17. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08), Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na prijedlog Ureda za veterinarstvo Bosne i Hercegovine, na ___sjednici, održanoj _____ 2018. godine, donijelo je

PRAVILNIK

O UTVRĐIVANJU PRAVILA ZA SPRJEČAVANJE, KONTROLU I ISKORJENJIVANJE TRANSMISIVNIH SPONGIFORMNIH ENCEFALOPATIJA*¹

POGLAVLJE I. OPĆE ODREDBE

Članak 1. (Područje primjene)

(1) Ovim Pravilnikom se utvrđuju pravila za sprječavanje, kontrolu i iskorjenjivanje raznih oblika transmisivnih spongiformnih encefalopatija (u daljem tekstu: TSE) kod životinja. Pravilnik se primjenjuje na proizvodnju i stavljanje na tržište živih životinja i proizvoda životinjskog podrijetla, te u nekim posebnim slučajevima na njihov izvoz.

(2) Pravilnik kojim se utvrđuju pravila za sprječavanje, kontrolu i iskorjenjivanje transmisivnih spongiformnih encefalopatija (u daljnjem tekstu: Pravilnik) se ne primjenjuje na:

- a) kozmetičke ili medicinske proizvode, medicinski pribor ili njihove sirovine ili intermedijarne proizvode;
- b) proizvode koji nisu namijenjeni za uporabu u prehrani ljudi, životinja ili za gnojiva ili njihove sirovine ili intermedijarne proizvode;
- c) proizvode životinjskog podrijetla koji su namijenjeni izložbama, nastavnom radu, znanstvenom istraživanju, posebnim studijama ili analizama, pod uvjetom da se ti proizvodi u konačnici ne konzumiraju niti ih koriste ljudi ili životinje, osim onih koje se drže za potrebe predmetnih istraživačkih projekata;
- d) žive životinje koje se rabe ili su namijenjene za potrebe istraživanja.

Članak 2. (Razdvajanje živih životinja i proizvoda životinjskog podrijetla)

Kako bi se izbjegla unakrsna kontaminacija ili zamjenjivanje živih životinja ili proizvoda životinjskog podrijetla iz članka 1. stavka (1) Pravilnika i proizvoda životinjskog podrijetla iz

---

¹ UREDBA (EZ) br. 999/2001 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 22. svibnja 2001. o utvrđivanju pravila za sprečavanje, kontrolu i iskorjenjivanje određenih transmisivnih spongiformnih encefalopatija

članka 1. stavka (2) toč. a), b) i c) Pravilnika ili živih životinja iz članka 1. stavka (2) točke d) Pravilnika, njih je u svakom trenutku obvezno držati odvojenima, osim ako takve životinje ili proizvodi životinjskog podrijetla nisu proizvedeni pod barem jednakovrijednim uvjetima zaštite zdravlja u odnosu na razne oblike TSE-a.

Članak 3. (Definicije)

(1) Za potrebe ovog Pravilnika primjenjuju se sljedeći pojmovi :

- a) razni oblici TSE-a: sve transmisivne spongiformne encefalopatije, osim onih koje se javljaju u ljudi;
- b) stavljanje na tržište: svaki postupak čija je svrha prodati žive životinje ili proizvode životinjskog podrijetla na koje se odnosi ovaj Pravilnik, odnosno bilo koji drugi oblik opskrbe uz plaćanje ili besplatno trećoj strani, odnosno njihovo skladištenje s namjerom opskrbe takve treće strane, na području Bosne i Hercegovine ili bilo gdje izvan granica Bosne i Hercegovine;
- c) proizvodi životinjskog podrijetla: svaki proizvod koji je dobiven ili koji sadrži proizvod dobiven od bilo koje životinje na koje se odnose odredbe posebnih propisa o veterinarskim kontrolama i posebnih propisa o veterinarsko-zootehničkim kontrolama, koji se primjenjuju u trgovini određenim živim životinjama i proizvodima;
- d) sirovine: sirovine ili bilo koji drugi proizvod životinjskog podrijetla od kojeg ili pomoću kojeg se proizvode proizvodi iz članka 1. stavka (2) toč. a) i b) Pravilnika;
- e) kategorija: jedna od klasifikacijskih kategorija iz Priloga II. poglavlja C Pravilnika.;
- f) specifičirani rizični materijal: tkiva navedena u Prilogu V. Pravilnika, što ne uključuje proizvode koji sadrže ili koji su dobiveni od tih tkiva, osim ako nije drukčije navedeno;
- g) životinja za koje se sumnja da je zaražena uzročnikom TSE: žive, zaklane ili uginule životinje koje pokazuju, ili su pokazivale neurološke poremećaje ili poremećaje u ponašanju ili progresivno pogoršanje općeg zdravstvenog stanja koje je povezano s oštećenjem središnjega živčanog sustava, te kod kojih informacije prikupljene na temelju kliničkog pregleda, reagiranja na liječenje, post mortem pregleda, ili ante mortem ili post mortem laboratorijske analize, ne omogućuju postavljanje neke alternativne dijagnoze. Na goveđu spongiformnu encefalopatiju (u daljem tekstu: GSE) sumnja se u goveda koja su dala pozitivan rezultat na brzi test specifičan za GSE;
- h) gospodarstvo: svako mjesto na kojem se životinje na koje se odnosi ovaj Pravilnik uzgajaju, drže, koriste ili ih se izlaže javnosti;
- i) uzorkovanje: uzimanje uzoraka tako da se osigura statistički ispravna reprezentativnost, od životinja ili iz njihovog okoliša ili od proizvoda životinjskog podrijetla, radi postavljanja dijagnoze bolesti, utvrđivanja srodstva, radi nadziranja zdravlja ili radi praćenja odsutnosti mikrobioloških uzročnika ili određenih materijala u proizvodima životinjskog podrijetla;

j) gnojiva: svaka supstanca koja sadrži proizvode životinjskog podrijetla, koja se koristi na zemlji radi poticanja rasta vegetacije; tu mogu biti uključeni probavni ostaci od proizvodnje bioplina ili kompostiranja;

k) brzi testovi: screening metode iz Priloga X., čiji su rezultati poznati u roku od 24 sata;

l) alternativni test: testovi iz članka 10. stavka (2) Pravilnika koji se koriste kao alternativna metoda za donošenje odluke o uklanjanju specifičanog rizičnog materijala;

m) strojno otkoštano meso ili „SOM“: proizvod dobiven odvajanjem mesa od kostiju na koje su vezani mišići nakon otkoštavanja, za što se koriste mehanička sredstva što uzrokuje uništenje ili promjenu vlaknaste mišićne strukture;

n) pasivno nadziranje: izvješćivanje o svim životinjama za koje se sumnja da su zaražene TSE-om i laboratorijsko testiranje tih životinja ako TSE nije moguće isključiti kliničkim pretraživanjem;

o) aktivno nadziranje: testiranje životinja koje nisu prijavljene kao sumnjive da su zaražene TSE-om, kao što su prisilna klanja, ante mortem pregled, uginula stoka, zdrave zaklane životinje i životinje usmrćene zbog TSE-a, posebno kako bi se utvrdili razvoj i prevalencija TSE-a u zemlji ili njezinoj regiji;

p) „posebni propisi“- propisi koji su trenutno na snazi u Bosni i Hercegovini, te sva legislativa koja izravno ili neizravno uređuje ovu oblast a koja će se donijeti u narednom razdoblju;

r) "mjerodavni veterinarski inspektor"- lice odgovorno za provođenje kontrola iz Pravilnika.

(2) Osim pojmova iz stavka (1) ovog članka primjenjuju se i specifični pojmovi iz Priloga I. Pravilnika.

(3) U slučajevima kad neki pojmovi iz Pravilnika nisu definirani u stavku (1) ovog članka ili Prilogu I. Pravilnika, primjenjuju se pojmovi iz Pravilnika o označavanju i kontroli kretanja životinja u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, br. 13/10, 79/10, 25/11, 103/11, 41/12, 52/15, 02/16 i 66/16), Odluke o veterinarskoj svjedodžbi o zdravstvenom stanju životinja i pošiljaka životinjskog podrijetla u unutarnjem i međunarodnom prometu („Službeni glasnik BiH“, br. 33/03, 14/04, 35/05, 06/15 i 45/15), Pravilnika o uvjetima i načinu rada granične veterinarske inspekcije Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 45/09), Pravilnika o obilježavanju sirovina i proizvoda životinjskog podrijetla i izradi, obliku i sadržaju veterinarskih oznaka („Službeni glasnik BiH“, br. 82/09 i 75/13), Pravilnika o organizaciji službenih kontrola proizvoda životinjskog podrijetla namijenjenih prehrani ljudi („Službeni glasnik BiH“, broj 103/12, u daljem tekstu: Pravilnik o službenim kontrolama proizvoda životinjskog porijekla), te iz posebnih propisa o veterinarskim pregledima u trgovini, posebnih propisa o veterinarskim i zootehničkim pregledima koji se primjenjuju u trgovini određenim živim životinjama i proizvodima i svih posebnih propisa iz navedenih oblasti, u onoj mjeri u kojoj postoje upute na njih u tekstu Pravilnika.

Članak 4. (Mjerodavna tijela)

Mjerodavna tijela odgovorna za implementaciju Pravilnika:

- a) Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine - Ured za veterinarstvo Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ured),
- b) Mjerodavna tijela entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine: Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva; Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske i Odjel za poljoprivredu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine; (u daljnjem tekstu: mjerodavna tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH),
- c) Mjerodavna inspeksijska tijela entiteta - Federalna uprava za inspeksijske poslove, Republička uprava za inspeksijske poslove Republike Srpske, Inspektorat Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, Kantonalne uprave za inspeksijske poslove, inspekcije u okviru lokalnih tijela uprave.

Članak 5. **(Zaštitne mjere)**

U odnosu na provedbu zaštitnih mjera, primjenjuju se načela i relevantne odredbe iz Pravilnika o uvjetima i načinu rada granične veterinarske inspekcije Bosne i Hercegovine, Odluke o veterinarskoj svjedodžbi o zdravstvenom stanju životinja i pošiljaka životinjskog podrijetla u unutarnjem i međunarodnom prometu, Pravilnika o službenim kontrolama proizvoda životinjskog porijekla, Pravilnika o službenim kontrolama koje se provode radi verifikacije postupanja sukladno odredbama propisa o hrani i hrani za životinje te propisa o zdravlju i dobrobiti životinja („Službeni glasnik BiH“, br. 5/13 i 62/17), te svih posebnih propisa iz navedenih oblasti.

POGLAVLJE II. UTVRĐIVANJE GSE STATUSA

Članak 6. **(Klasifikacija)**

(1) GSE status zemlje ili regije obzirom na goveđu spongiformnu encefalopatiju (GSE) utvrđuje se svrstavanjem u jednu od sljedeće tri kategorije:

— zanemarivi rizik od GSE-a kako je određeno u Prilogu II. Pravilnika,

— kontrolirani rizik od GSE-a kako je određeno u II. Pravilnika,

— neutvrđeni rizik od GSE-a kako je određeno u Prilogu II. Pravilnika.

(2) GSE status zemlje ili regije može biti određen samo na temelju mjerila navedenih u Prilogu II. poglavlju A Pravilnika. Ovi kriteriji uključuju rezultat analize rizika na temelju svih mogućih čimbenika za pojavu goveđe spongiformne encefalopatije, kako je određeno u Prilogu II. poglavlju B Pravilnika, i njihovog razvoja tijekom vremena, kao i sveobuhvatne mjere aktivnog i pasivnog nadziranja kojima se uzima u obzir kategorija rizika zemlje ili regije.

(3) Ured treba dostaviti Međunarodnoj organizaciji za zdravlje životinja (engl. International Office of Epizootic Diseases - OIE) zahtjev za utvrđivanje GSE statusa, kojem je potrebno priložiti odgovarajuće podatke o mjerilima iz Priloga II. Poglavlja A Pravilnika te o mogućim čimbenicima rizika iz Priloga II. Poglavlja B Pravilnika i njihovom razvoju tijekom vremena.

(4) Ured treba obavijestiti Međunarodnu organizaciju za zdravlje životinja što je prije moguće o bilo kojem epidemiološkom dokazu ili drugoj informaciji koja bi mogla dovesti do promjene GSE statusa, posebice o rezultatima programa praćenja iz članka 7. Pravilnika.

POGLAVLJE III. SPRJEČAVANJE POJAVE TSE-a

Članak 7. (Sustav praćenja)

(1) Godišnji program praćenja TSE-a, temelji se na aktivnom i pasivnom nadzoru u skladu s Prilogom III. Pravilnika i provode ga mjerodavna tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH. Taj program uključuje screening postupak uz uporabu brzih testova ako je dostupan za pojedine vrste životinja. Brzi testovi se navode u Prilogu X Pravilnika.

(2) Godišnji program praćenja iz stavka (1) ovog članka obuhvaća najmanje sljedeće subpopulacije:

a) sva goveda starija od 24 mjeseca poslana na prisilno klanje ili za koja je ante mortem pregledom utvrđena sumnja na zarazu;

b) sva goveda starija od 30 mjeseci redovno zaklana za prehranu ljudi;

c) sva goveda starija od 24 mjeseca koja nisu zaklana za prehranu ljudi, koja su uginula ili ubijena na gospodarstvu, tijekom prijevoza ili u klaonici (uginula stoka).

Ured, uz saglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može donijeti odluku o odstupanju od odredbe iz točke (c) ovog stavka u udaljenim područjima s niskom gustoćom životinja, gdje prikupljanje mrtvih životinja nije organizirano. Odstupanje se ne smije prinijeti na više od 10% populacije goveda u zemlji.

(3) Dob goveda na koju se odnosi stavak (2) toč. a) i c) ovog članka moguće je prilagoditi u skladu s posebnim propisima koje donosi Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Sva mjerodavna tijela iz članka 4. Pravilnika moraju dokazati da su sposobni utvrditi učinkovitost provedenih mjera i osigurati zaštitu zdravlja ljudi i životinja na temelju sveobuhvatne analize rizika, a posebno dokazati:

a) vidljivo opadanje ili stalno nisku raširenost GSE-a na temelju ažuriranih rezultata testiranja;

b) da je kroz najmanje šest godina provodila i primjenjivala sveobuhvatni program testiranja na GSE u skladu s posebnim propisima o sljedivosti i identifikaciji živih životinja te nadziranju GSE-a;

c) da je tijekom najmanje šest godina provodila i primjenjivala posebne propise o potpunoj zabrani u vezi s hranom za domaće životinje.

(4) Ured je dužan izvijestiti Komisiju i države članice Evropske unije, o pojavi neke TSE, koja nije GSE.

(5) Mjerodavna tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH podnose Uredu godišnje izvješće koje obuhvaća barem informacije iz Priloga III, poglavlja B dijela I. Pravilnika. Izvješće za svaku kalendarsku godinu podnosi se najkasnije do 31. ožujka sljedeće godine. Sve službene istrage i laboratorijska ispitivanja moraju obuhvatiti informacije iz Priloga III., Poglavlja B, Dijela II. Pravilnika.

Članak 8. (Programi uzgoja)

Ured u suradnji s mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH može uvesti programe uzgoja za selekciju ovaca otpornih na TSE iz vlastitih populacija. Ti programi uključuju okvir za prepoznavanje statusa otpornosti na TSE određenih stada i moguće ih je proširiti na druge vrste životinja na temelju znanstvenih dokaza kojima se potvrđuje otpornost određenih genotipova tih vrsta na TSE.

Članak 9. (Zabrane koje se odnose na hranidbu životinja)

(1) Zabranjuje se hranidba preživača bjelančevinama životinjskog podrijetla.

(2) Zabrana iz stavka (1) ovog članka proširuje se na i na druge životinje osim preživača i ograničava u skladu s Prilogom IV. Pravilnika, u pogledu hranidbe tih životinja proizvodima životinjskog podrijetla.

(3) Odredbe st. (1) i (2) ovog članka primjenjuju se ne dovodeći u pitanje odredbe Priloga IV. Pravilnika o odstupanjima od zabrana iz tih stavaka.

(4) Ured, uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odobriti, na temelju znanstvene procjene prehrambenih potreba mladih preživača i uzimajući u obzir mogućnost kontrole navedenih odstupanja, hranidbu mladih preživača ribljim bjelančevinama.

(5) U slučaju neutvrđenog rizika od pojave GSE-a na cijelom području ili pojedinoj regiji Bosne i Hercegovine, zabranjen je izvoz i skladištenje hrane za životinje iz uzgoja koja sadrži bjelančevine dobivene od sisavaca ili hranu za sisavce, osim hrane za pse, mačke i krznaše, koja sadrži prerađene bjelančevine dobivene od sisavaca.

(6) Ured, uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, donosi pravila za sprječavanje krizne kontaminacije i pravila o metodama uzorkovanja i analize nužnim za provjeru usklađenosti s ovim člankom.

Članak 10.
(Specificirani rizični materijal)

(1) Specificirani rizični materijal uklanja se i odlaže u skladu s Prilogom V. Pravilnika i Odlukom o nusproizvodima životinjskog podrijetla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni prehrani ljudi („Službeni glasnik BiH“, broj 19/11, u daljem tekstu: Odluka o nusproizvodima), te posebnim propisima i zabranjen je njegov uvoz. Popis materijala s posebnim rizikom iz Priloga V. Pravilnika uključuje najmanje: mozak, leđnu moždinu, oči i krajnike goveda starijih od 12 mjeseci, te kralježnicu goveda čiju je dob potrebno utvrditi u skladu s posebnim propisima. Uzimajući u obzir različite kategorije rizika iz članka 6. stavka (1) Pravilnika te uvjete iz članka 7. stavka (2) i članka 7. stavka (3) točke (b), popis materijala s posebnim rizikom iz Priloga V. Pravilnika sukladno tomu izmjenjuje se.

(2) Odredbe stavka (1) ovog članka ne primjenjuju se na tkiva životinja na kojima je izvršeno alternativno testiranje, odobreno s tim ciljem u skladu s posebnim propisima., uz uvjet da se taj test nalazi na popisu iz Priloga X. Pravilnika, da se primjenjuje pod uvjetima iz Priloga V. Pravilnika, te da su rezultati testiranja negativni.

(3) Nije dopuštena primjena laceracije tkiva središnjeg živčanog sustava duguljastim štapičastim instrumentom kojim se prodire u kranijalnu šupljinu nakon omamljivanja ili ubrizgavanja plina u kranijalnu šupljinu u vezi s omamljivanjem na govedima, ovacama ili kozama čije je meso namijenjeno za prehranu ljudi ili životinja.

(4) Podaci o dobi iz Priloga V. Pravilnika mogu se mijenjati. Takve se prilagodbe moraju temeljiti na najnovijim dokazanim znanstvenim spoznajama u pogledu statističke vjerojatnosti pojave TSE-a u određenim dobnim skupinama populacija goveda, ovaca i koza.

Članak 11.
(Proizvodi životinjskog podrijetla dobiveni od preživača ili koji sadrže njihov materijal)

(1) Proizvodi životinjskog podrijetla iz Priloga VI. Pravilnika moraju biti proizvedeni korištenjem proizvodnih procesa, odobrenim u skladu s posebnim propisima.

(2) Kostii goveda, ovaca i koza iz država ili regija s kontroliranim ili neutvrđenim rizikom od GSE-a, ne smiju se upotrijebiti za proizvodnju strojno otkoštenog mesa (SOM).

(3) S obzirom na kriterije navedene u Prilogu V. točki 5. Pravilnika, odredbe st. (1) i (2) ovog članka, ne primjenjuju se na preživače koji su bili podvrgnuti alternativnom testu priznatom u skladu s posebnim propisima, pod uvjetom da je taj test naveden u Prilogu X. Pravilnika, a rezultati testa su bili negativni.

Članak 12.
(Obrazovni programi)

Sva mjerodavna tijela iz članka 4. Pravilnika moraju osigurati da službenici mjerodavnih tijela, djelatnici dijagnostičkih laboratorija, poljoprivrednih i veterinarskih fakulteta, službeni

veterinari, veterinari praktičari, radnici u klaonicama te uzgajivači, čuvari i osobe koje postupaju sa životinjama prođu obuku u vezi s prepoznavanjem kliničkih znakova, epidemiologijom, te u slučaju osoba odgovornih za provedbu pregleda, tumačenjem laboratorijskih nalaza koji se odnose na TSE-ove.

POGLAVLJE IV. KONTROLA I ISKORJENJIVANJE TSE-a

Članak 13. (Prijava bolesti)

(1) Ne dovodeći u pitanje odredbe o načinu prijave bolesti životinja, koji su sadržani u Odluci o zaraznim bolestima životinja („Službeni glasnik BiH”, broj 44/03), mjerodavna tijela iz članka 4. Pravilnika moraju odmah biti obaviještena o svakoj životinji za koju se sumnja da je zaražena TSE-om.

(2) Mjerodavna tijela iz članka 4. Pravilnika moraju, bez odgode, poduzeti mjere određene u članku 14. Pravilnika, zajedno sa svim ostalim nužnim mjerama.

Članak 14. (Mjere u odnosu na sumnjive životinje)

(1) Svakoj životinji za koju se sumnja da je zaražena TSE-om, mjerodavna inspeksijska tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH određuju službeno ograničenje premještanja do dobivanja rezultata kliničkog i epidemiološkog pretraživanja ili se ta životinja ubija radi obavljanja laboratorijskog ispitivanja pod službenom kontrolom.

(2) Ako se za govedo na gospodarstvu službeno sumnja da je zaraženo TSE-om, svim drugim govedima na tom gospodarstvu određuje se službeno ograničenje premještanja do dobivanja rezultata ispitivanja. Ako se za ovcu ili kozu na gospodarstvu službeno sumnja da je zaražena TSE-om, svim drugim ovcama ili kozama na tom gospodarstvu određuje se službeno ograničenje premještanja do dobivanja rezultata ispitivanja.

(3) Međutim, ako postoje dokazi da gospodarstvo na kojem je životinja zatečena kad se posumnjalo da je zaražena TSE-om, najvjerojatnije nije gospodarstvo na kojem je životinja mogla biti izložena TSE-u, mjerodavni veterinarski inspektor može donijeti odluku da se samo životinji za koju se sumnja da je zaražena TSE-om odredi službeno ograničenje premještanja.

(4) Prema potrebi, mjerodavni veterinarski inspektor može također odlučiti da se druga gospodarstva ili samo gospodarstvo izloženo zarazi stave pod službeni nadzor, ovisno o raspoloživim epidemiološkim podacima.

(5) Ukoliko mjerodavna tijela iz članka 14. stavak (1) ne mogu isključiti mogućnost zaraze s TSE životinja, ako je još živa mora biti usmrćena; njen mozak i sva druga tkiva, koja odredi mjerodavni veterinarski inspektor, moraju se odstraniti i poslati u odobreni laboratorij, referentni laboratorij iz Priloga X. Poglavlja A Pravilnika ili u referentni laboratorij Zajednice

sukladno odredbama članka 20. Pravilnika, u skladu s metodama ispitivanja kako je utvrđeno u članku 21. Pravilnika.

(6) Svi dijelovi tijela sumnjive životinje moraju biti zadržani pod službenom kontrolom do dobivanja negativne dijagnoze ili uništeni u skladu s Odlukom o nusproizvodima i posebnim propisima iz ove oblasti.

Članak 15. **(Mjere nakon potvrđivanja TSE-a)**

(1) Nakon službene potvrde TSE-a, u najkraćem mogućem roku moraju biti provedene sljedeće mjere:

a) svi dijelovi tijela životinje moraju biti uništeni u skladu s odredbama Odluke o nusproizvodima i posebnih propisa iz ove oblasti, izuzev materijala zadržanog za evidenciju u skladu s Prilogom III. poglavljem B Pravilnika.

b) provodi se istraga s ciljem identifikacijesvih životinja koje su ugrožene, u skladu s Prilogom VII., točkom 1. Pravilnika;

c) sve rizične životinje i proizvodi podrijetlom od tih životinja, kao što je navedeno u Prilogu VII. točki 2. Pravilnika, identificirane istragom iz točke b) ovog stavka, moraju biti usmrćeni i uništeni u skladu s Odlukom o nusproizvodima i posebnim propisima iz ove oblasti.

(2) Odstupajući od stavka (1) ovog članka, Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može donijeti odluku o primjeni drugih mjera kojima se postiže jednaka razina zaštite, na temelju povoljne procjene rizika, uzimajući posebno u obzir mjere kontrole, ako su te mjere u skladu s posebnim propisima.

(3) Do početka primjene mjera iz stavka (1) toč. b) i c) ovog članka, gospodarstvo na kome se životinja nalazila kada je potvrđena prisutnost jednog od oblika TSE, mora biti stavljeno pod službenu kontrolu a sva premještanja životinja podložnih oblicima TSE i proizvoda životinjskog podrijetla dobivenih od navedenih životinja, iz ili u gospodarstvo, podliježu odobrenju od strane mjerodavnog veterinarskog inspektora, s ciljem osiguranja trenutnog praćenja i identifikacije predmetnih životinja i proizvoda životinjskog podrijetla.

(4) Ako postoji dokaz da gospodarstvo, na kome se zaražena životinja nalazila kad je potvrđena prisutnost TSE, najvjerojatnije nije gospodarstvo na kojem je ta životinja bila izložena TSE-i, mjerodavni veterinarski inspektor može donijeti odluku o tome da se oba gospodarstva, ili samo gospodarstvo na kome je došlo do izlaganja bolesti stave pod službenu kontrolu.

(5) Kad se provodi zamjenski program koji nudi jednakovrijedne zaštitne mjere iz članka 14. Pravilnika, odstupajući od zahtjeva iz stavka 1. toč. b) i c) ovog članka, u skladu s posebnim propisima, mogu se primijeniti izuzeća od zahtjeva za primjenom službenog ograničenja premještanja životinja, te od zahtjeva za usmrćivanjem i uništavanjem životinja.

(6) U skladu sa člankom 49. stavak (3) Zakona o veterinarstvu u BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 34/02), vlasnicima se bez odgode isplaćuje naknada za gubitak životinja koje su usmrćene

ili proizvoda životinjskog podrijetla koji su uništeni u skladu s člankom 14. stavkom (5) Pravilnika te stavkom (1) toč. a) i c) ovog članka.

(7) Ovaj Pravilnik ne dovodi u pitanje zahtjeve određene Odlukom o zaraznim bolestima životinja („Službeni glasnik BiH", broj 44/03) i posebnih propisa iz ove oblasti a potvrđeni slučajevi bilo kojeg oblika TSE osim GSE-a prijavljuju se Komisiji na godišnjoj osnovi.

Članak 16. (Krizni plan)

Ured izrađuje, u suradnji s mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH, smjernice u kojima se detaljno utvrđuju nacionalne mjere koje je potrebno provesti, te propisuju nadležnosti i odgovornosti kod potvrde slučajeva TSE.

POGLAVLJE V. STAVLJANJE NA TRŽIŠTE I IZVOZ

Članak 17. (Žive životinje, njihovo sjeme, zameci i jajne stanice)

(1) Stavljanje na tržište ili, u slučaju potrebe, izvoz goveda, ovaca ili koza te njihovog sjemena, zametaka i jajnih stanica, podliježe uvjetima uvrđenima Prilogom VIII. Pravilnika ili, u slučaju uvoza, uvjetima utvrđenima Prilogom IX. Pravilnika. Žive životinje i njihovi zameci i jajne stanice moraju pratiti odgovarajući certifikati u skladu s posebnim propisima, u skladu s člankom 19. Pravilnika.

(2) Stavljanje na tržište potomstva prve generacije, sjemena, zametaka i jajnih stanica životinja kod kojih se sumnja ili je potvrđeno da su zaražene s TSE, provodi se sukladno uvjetima iz Priloga VIII. Poglavlja B Pravilnika.

Članak 18. (Stavljanje na tržište proizvoda životinjskog podrijetla)

(1) Sljedeći proizvodi životinjskog podrijetla dobiveni od zdravih preživača ne podliježu ograničenjima vezanim za stavljanje na tržište ili, u slučaju potrebe, izvoza sukladno s ovim člankom, Prilogom VIII. poglavljima C i D, te Prilogom IX. poglavljima A, C, F i G Pravilnika:

a) proizvodi životinjskog podrijetla na koje se odnosi članak 17. Pravilnika, a posebno sjeme, zameci i jajne stanice;

b) mlijeko i mliječni proizvodi, koža, želatina i kolagen dobiveni od kože.

(2) Proizvodi životinjskog podrijetla uvezeni iz treće zemlje s kontroliranim ili neutvrđenim rizikom od pojave GSE-a moraju potjecati od zdravih goveda, ovaca i koza koje nisu bile

podvrgnute laceraciji tkiva središnjeg živčanog sustava ili ubrizgavanju plina u kranijalnu šupljinu, kako je navedeno u članku 10. stavku (3) Pravilnika.

(3) Prehrambeni proizvodi životinjskog podrijetla koji sadrže tvari dobivene od goveda podrijetlom iz države ili regije s neutvrđenim rizikom od GSE-a ne smiju se stavljati na tržište osim ako ne potječu od životinja:

a) koje su rođene osam godina nakon datuma od kojeg se stvarno provodi zabrana o hranidbi preživača životinjskim bjelančevinama dobivenim od sisavaca; i

b) koje su rođene, uzgajane i držane u stadima za koja je potvrđeno da barem sedam godina nisu bila zaražena GSE-om.

Dok je status zemlje u odnosu na GSE rizik neutvrđen, prehrambeni proizvodi podrijetlom od preživača ne smiju biti otpremani u države članice Europske unije, niti se takvi proizvodi smiju uvoziti iz zemlje s neutvrđenim rizikom od GSE-a. Ova se zabrana ne odnosi na proizvode životinjskog podrijetla iz Priloga VIII. Poglavlja C Pravilnika i koji ispunjavaju zahtjeve iz Priloga VIII. Poglavlja C Pravilnika.

Te proizvode mora pratiti certifikat o zdravlju životinja koji izdaje službeni veterinar, a kojim se potvrđuje da su proizvedeni u skladu s ovim Pravilnikom.

(4) Kada se životinja premješta iz države ili regije u državu ili regiju uvrštenu u drugu kategoriju, razvrstava se u najvišu kategoriju zemalja ili regija u kojima je boravila više od 24 sata, osim ako se ne mogu pružiti odgovarajuća jamstva kojima se potvrđuje da životinja nije bila hranjena stočnom hranom iz države ili regije razvrstane u najvišu kategoriju.

(5) Proizvode životinjskog podrijetla za koje su u ovom članku utvrđuju posebna pravila moraju pratiti odgovarajući certifikati o zdravlju životinja ili komercijalni dokumenti u skladu s posebnim propisima iz člana 19. Pravilnika ili ako takvi certifikati ili dokumenti nisu određeni posebnim propisom, tada ih prati zdravstveni certifikat ili trgovački dokument čiji se oblik i sadržaj donosi sukladno posebnom propisu.

(6) Pri uvozu u Bosnu i Hercegovinu i izvozu u Europsku uniju proizvodi životinjskog podrijetla moraju ispunjavati uvjete iz Priloga IX. Poglavlja A, C, F i G Pravilnika.

Članak 19. (Certifikati)

(1) Certifikati iz posebnih propisa koji se odnose na veterinarske uvjete za stavljanje u promet goveda, ovaca i koza te odgovarajući zdravstveni certifikati utvrđeni u skladu s posebnim propisima koji se odnose na trgovinu sjemenom, zamecima i jajnim stanicama goveda, ovaca ili koza, dopunjuju se, gdje je potrebno, upućivanjem na kategoriju u koju je uvrštena država ili regija podrijetla, u skladu s člankom 6. Pravilnika.

(2) Odgovarajući komercijalni dokumenti, koji se odnose na trgovinu proizvodima životinjskog podrijetla, dopunjuju se, tamo gdje je to potrebno, upućivanjem na kategoriju u koju je razvrstana država ili regija podrijetla, u skladu s člankom 6. Pravilnika.

POGLAVLJE VI. REFERENTNI LABORATORIJ, UZORKOVANJE, ISPITIVANJE I KONTROLE

Članak 20. (Referentni laboratoriji)

- (1) Referentni laboratoriji u BiH, kao i njihove funkcije i dužnosti, moraju biti u skladu s odredbama nevedenim u Prilogu X. poglavlju A Pravilnika.
- (2) Referentni laboratorij Europske zajednice naveden je u Prilogu X., poglavlju B Pravilnika.

Članak 21. (Uzorkovanje i laboratorijske metode)

Uzorkovanje i laboratorijsko ispitivanje prisutnosti TSE mora se provoditi uporabom metoda i protokola utvrđenih u Prilogu X., poglavlju C Pravilnika.

POGLAVLJE VII. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 22. (Privici)

Privici od I. do X. sastavni su dio Pravilnika.

Članak 23. (Prestanak važenja drugih akata)

Stupanjem na snagu Pravilnika prestaje važiti Pravilnik kojim se utvrđuju mjere za sprječavanje, kontrolu i iskorjenjivanje transmisivnih spongiformnih encefalopatija („Službeni glasnik BiH”, br. 25/11, 20/13 i 70/14).

Članak 24. (Stupanje na snagu)

Ovaj Pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objave u „Službenom glasniku BiH”.

VM BiH broj ____/18
_____ 2018. godine
Sarajevo

Predsjedatelj
Vijeća ministara BiH
_____

PRILOG I.

SPECIFIČNE DEFINICIJE

(1) Pojmovi koji se koriste u Pravilniku preuzeti su iz važećih propisa i imaju sljedeće značenje:

a) definicija iz Odluke o nusproizvodima (članak 4. točka f):

(i) „životinja iz uzgoja” – bilo koja životinja koja se čuva, tovi ili uzgaja i koristi za proizvodnju hrane, vune, krzna i perja, kože ili bilo kojeg drugoga proizvoda dobivenog od životinje ili u druge svrhe posjedskog uzgoja;

b) definicije iz Priloga I. Pravilnika o utvrđivanju veterinarsko - zdravstvenih uvjeta za odlaganje, korištenje, sakupljanje, prijevoz, identifikaciju i sljedivost, registraciju i odobravanje pogona, stavljanje na tržište, uvoz, tranzit i izvoz nusproizvoda životinjskog podrijetla i njihovih proizvoda koji nisu namijenjeni prehrani ljudi („Službeni glasnik BiH”, broj 30/12), u daljem tekstu Pravilnika o utvrđivanju veterinarsko - zdravstvenih uvjeta, su:

(i) „krznaši” – znači životinje koje se drže ili uzgajaju za proizvodnju krzna i koje nisu namijenjene za ljudsku prehranu;

(ii) „proizvodi od krvi” – znači proizvodi dobiveni od krvi ili frakcija krvi, osim krvnog brašna, koji uključuju osušenu/zamrznutu/tečnu plazmu, osušenu cijelu krv, osušena/zamrznuta/tečna crvena krvna zrnca ili njihove frakcije i mješavine;

(iii) „prerađene životinjske bjelančevine”- znači životinjske bjelančevine, dobivene u potpunosti od materijala Kategorije 3, obrađene u skladu s Aneksom X. Poglavljem II. Odjeljkom 1. Pravilnika o utvrđivanju veterinarsko - zdravstvenih uvjeta (uključujući krvno brašno i riblje brašno) kako bi bile prikladne za izravnu uporabu kao krmivo ili za drugu uporabu u hrani za životinje, uključujući hranu za kućne ljubimce, ili za uporabu u organskim gnojivima ili poboljšivačima tla; međutim ne uključuju proizvode od krvi, mlijeko, proizvode na bazi mlijeka, mliječne prerađevine, kolostrum, proizvode od kolostruma, talog iz centrifuge iz centrifuge ili separatora, želatinu, hidrolizirane bjelančevine i dikalcij fosfat, jaja i proizvode od jaja, trikalcijev fosfat i kolagen;

(iv) „riblje brašno” – znači prerađene životinjske bjelančevine dobivene od akvatičnih životinja, osim morskih sisavaca;

(v) „kolagen” - znači proizvodi na bazi bjelančevina dobivene od koža, kostiju i tetiva životinja;

(vi) „želatina” – znači prirodne, topive bjelančevine, želirane ili neželirane, dobivene djelomičnom hidrolizom kolagena proizvedenog od kostiju, koža, tetiva i ligamenata životinja;

(vii) „hidrolizirane bjelančevine”- znači polipeptidi, peptidi i aminokiseline, i njihove mješavine dobivene hidrolizom nusproizvoda životinjskog podrijetla;

(viii) „konzervirana hrana za kućne ljubimce” - znači toplinski obrađena hrana za kućne ljubimce u hermetički zatvorenim posudama;

(ix) „hrana za kućne ljubimce” – znači hrana za životinje, osim materijala navedenog u članku 24. stavku 2. Pravilnika o utvrđivanju veterinarsko - zdravstvenih uvjeta, koja se koristi kao

hrana za kućne ljubimce i žvakalice za pse koje se sastoje od nusproizvoda životinjskog podrijetla ili od njih dobivenih proizvoda koji:

- sadrže materijal iz Kategorije 3, pored materijala iz članka 12., toč. p), r) i s) Odluke o nusproizvodima; i

- mogu sadržavati materijal Kategorije 1 iz uvoza, koji sadrže nusproizvode životinjskog podrijetla koji su dobiveni od životinja koje su bile podvrgnute nedopuštenom liječenju, kako je utvrđeno u točki d) članka 2. Odluke o zabrani primjene na životinjama određenih beta-agonista te tvari hormonskog i tireostatskog djelovanja ("Službeni glasnik BiH", broj 74/10) ili u članku 2. točka b) Odluke o praćenju rezidua određenih tvari u živim životinjama i proizvodima životinjskog podrijetla („Službeni glasnik BiH", br. 1/04, 40/09 i 44/11);

(x) „prerađena hrana za kućne ljubimce" – znači hrana za kućne ljubimce, osim sirove hrane za kućne ljubimce, koja je bila prerađena u skladu s točkom 3. Poglavljem II. Aneksa XIII. Pravilnika o utvrđivanju veterinarsko-zdravstvenih uvjeta

c) definicija iz Zakona o hrani („Službeni glasnik BiH", broj 50/04) članak 3. stavak (4):

(i) „Hrana za životinje"- je svaka tvar ili proizvod, uključujući i dodatke hrani za životinje, prerađen, djelomično prerađen ili neprerađen, a namijenjen je hranidbi životinja, koje proizvode hranu ili se upotrebljavaju za proizvodnju hrane;

d) definicije iz Pravilnika o stavljanju na tržište i korištenju hrane za životinje („Službeni glasnik BiH", broj 15/13), članak 3. toč. b), e) i g) su:

(i) „krmiva" - proizvodi biljnog ili životinjskog podrijetla čija je osnovna namjena udovoljiti hranidbenim potrebama životinja u njihovom izvornom obliku, svježi ili konzervirani, i proizvodi dobiveni njihovom industrijskom preradom, te organske ili anorganske tvari, koje sadrže ili ne sadrže dodatke hrani za životinje, a namijenjene su za korištenje u peroralnoj hranidbi životinja izravno kao takve, ili nakon prerade ili u pripremi krmnih smjesa ili kao nosači premiksa;

(ii) „krmna smjesa" - mješavina najmanje dva krmiva sa ili bez dodataka hrani za životinje namijenjena peroralnoj prehrani životinja u obliku potpune ili dopunske krmne smjese;

(iii) „potpuna krmna smjesa" - mješavina hrane za životinje koja je zbog svog sastava dovoljna za dnevni obrok;

iv) oznaka znači bilo koja markica, zaštitni znak, žig, slikovni ili neki drugi opisni način, pisani, tiskani, šablonski, istaknuti, reljefni, utisnut ili pričvršćen na pakiranje ili spremnik hrane za životinje;

e) definicije iz Pravilnika o uvjetima zdravlja životinja koji se primjenjuju na životinje akvakulture i njihove proizvode te sprečavanju i suzbijanju određenih bolesti vodenih životinja ("Službeni glasnik BiH", broj 28/11), iz članka 3. stavak (1) toč. b) i e) su:

(i) „životinja akvakulture" - svaka vodena životinja u svim fazama razvitka, uključujući ikru i mliječ/gamete, koja se uzgaja u uzgajalištu ili u području uzgoja mekušaca, uključujući sve vodene životinje iz prirode koje su namijenjene unošenju u uzgajalište ili područje uzgoja mekušaca;

(ii) „vodene životinje" su:

- ribe iz nadrazreda Agnatha i razreda Chondrichthyes i Osteichthyes,
- mekušci koji pripadaju koljenu Mollusca,
- rakovi koji pripadaju potkoljenu Crustacea.

(2) Za potrebe Pravilnika primjenjuju se i sljedeći pojmovi:

a) „domaći slučaj GSE-a” - znači slučaj goveđe spongiformne encefalopatije za koji nije jasno dokazano da je posljedica zaraze koja je nastupila prije uvoza žive životinje;

b) „kohorta” - znači skupina goveda koja uključuje:

(i) životinje oteljene u istom stadu kao i zaraženo govedo i to unutar 12 mjeseci prije ili nakon datuma teljenja zaraženoga goveda; i

(ii) životinje koje su u bilo koje vrijeme tijekom prve godine njihova života bile uzgajane zajedno sa zaraženim govedom tijekom prve godine njegovog života;

c) „indeks slučaj” - znači prva životinja na gospodarstvu ili u epidemiološki definiranoj skupini, kod koje je potvrđena zaraza TSE-om;

d) „TSE malih preživača” - znači slučaj transmisivne spongiformne encefalopatije utvrđen u ovce ili koze nakon potvrdnog testa za promijenjenu PrP bjelančevinu;

e) „slučaj grebeža ovaca” - znači potvrđeni slučaj transmisivne spongiformne encefalopatije u ovce ili koze u kojem je isključena dijagnoza GSE-a u skladu s kriterijima utvrđenim u tehničkom priručniku o karakterizaciji soja TSE-a kod malih preživača referentnog laboratorija Europske unije;

f) „slučaj klasičnoga grebeža ovaca” - znači potvrđeni slučaj grebeža ovaca klasificiran kao klasičan u skladu s kriterijima utvrđenim u tehničkom priručniku o karakterizaciji soja TSE-a u malih preživača referentnog laboratorija Europske unije;

g) „atipični slučaj grebeža ovaca” - znači potvrđeni slučaj grebeža ovaca, koji se razlikuje od klasičnoga grebeža ovaca, u skladu s kriterijima utvrđenim u posebnim propisima;

h) „prion-proteinski genotip” kod ovaca znači kombinacija dvaju alela, kako je opisano u točki 1. Priloga I. Pravilnika kojim se predviđaju uvjeti i tehnike genotipiziranja PrP gena populacija ovaca u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 86/12);

i) „slučaj GSE-a” znači slučaj GSE-a potvrđen u nacionalnom referentnom laboratoriju u skladu s metodama i protokolima iz točke 3.1. podtoč. a) i b) Poglavlja C Priloga X. Pravilnika;

j) „slučaj klasičnoga GSE-a” znači slučaj GSE-a klasificiran kao takav u skladu s kriterijima utvrđenim u metodi referentnog laboratorija Europske unije za klasifikaciju izolata TSE-a goveda;

k) „slučaj atipičnoga GSE-a” znači slučaj GSE-a koji se ne može klasificirati kao slučaj klasičnoga GSE-a u skladu s kriterijima utvrđenim u metodi referentnog laboratorija Europske unije za klasifikaciju izolata TSE-a goveda;

l) „ovce i koze starije od 18 mjeseci” znači ovce i koze:

(i) čiju dob potvrđuju registri ili dokumentacija o premještanju iz članka 3. toč. b), c) i d) Pravilnika o označavanju i kontroli kretanja životinja u Bosni i Hercegovini ili

(ii) kojima su iz desni izrasla više od dva trajna sjekutića.

m) „kukci iz uzgoja“ znači životinje iz uzgoja, kako su određene u članku 4. točki f) Odluke o nusproizvodima, onih vrsta kukaca koje su odobrene za proizvodnju prerađenih životinjskih bjelančevina na sljedeći način.

Prerađene životinjske bjelančevine dobivene od kukaca iz uzgoja namijenjene proizvodnji hrane za životinje iz uzgoja osim krznaša smiju se dobivati samo od kukaca sljedećih vrsta:

i. crna vojnička muha (*Hermetia illucens*) i kućna muha (*Musca domestica*);

ii. veliki brašnar (*Tenebrio molitor*) i manji brašnar (*Alphitobius diaperinus*);

iii. kućni šturak (*Acheta domestica*), tropski kućni zrikavac (*Gryllodes sigillatus*) i livadski zrikavac (*Gryllus assimilis*).

n) „proizvođači za vlastite potrebe“-znači uzgajivači stoke koji miješaju krmne smjese za upotrebu isključivo na vlastitom godpodarstvu;

PRILOG II. **ODREĐIVANJE GSE STATUSA**

POGLAVLJE A.

KRITERIJI

GSE status zemlje ili područja određuje se na temelju kriterija navedenih u točkama a) do e) ovoga Poglavlja. Za potrebe ovog Priloga smatra se da GSE ne obuhvaća „atipični GSE“ kao oblik bolesti koji se spontano javlja kod svih populacija goveda u vrlo rijetkim slučajevima.

U zemlji ili području:

a) provodi se analiza rizika u skladu s odredbama poglavlja B. ovog priloga, uz prepoznavanje svih potencijalnih čimbenika koji mogu rezultirati pojavom GSE-a i njihovog povijesnog razvoja u zemlji ili području;

b) uspostavljen je sustav stalnog nadziranja i praćenja GSE-a koji se posebice odnosi na rizike opisane u poglavlju B. i koji udovoljava minimalnim zahtjevima za nadziranje određenim poglavljem D. ovog Priloga;

c) uspostavljen je stalni program osvješćivanja veterinarara, stočara i radnika uključenih u prijevoz, stavljanje na tržište i klanja goveda, radi poticanja izvješćivanja o svim slučajevima koji pokazuju kliničke znakove GSE-a u ciljanoj podpopulaciji kako je određeno u poglavlju D. ovog Priloga;

d) na snazi je obveza izvješćivanja te istraživanja svih goveda koja pokazuju kliničke znakove GSE-a;

e) pretraga mozga ili drugih tkiva prikupljenih u okviru sustava nadzora i praćenja koje se spominje u točki b) ovog poglavlja provodi se u ovlaštenom laboratoriju.

POGLAVLJE B.

ANALIZA RIZIKA

1. Struktura analize rizika

Analiza rizika mora sadržavati procjenu na ulazu i procjenu izloženosti.

2. Procjena na ulazu (vanjski izazov)

2.1. Procjena na ulazu sastoji se od ocjene vjerojatnosti da je uzročnik GSE-a bio unesen u zemlju ili regiju preko proizvoda koji su potencijalno zaraženi uzročnikom GSE-a ili se već nalazi u državi ili regiji.

Moraju se uzeti u obzir sljedeći čimbenici rizika:

- a) prisutnost ili odsutnost uzročnika GSE-a u državi ili regiji te, ako je uzročnik prisutan, njegova prevalencija na temelju ishoda aktivnosti nadzora;
- b) proizvodnja mesno-koštanog brašna ili čvaraka od autohtone populacije preživača;
- c) uvezeno mesno-koštano brašno ili čvarci;
- d) uvezena goveda, ovce i koze;
- e) uvezena hrana za životinje i sastojci hrane za životinje;
- f) uvezeni proizvodi podrijetlom od preživača za prehranu ljudi koji mogu sadržavati tkiva navedena u točki 1. Priloga V. Pravilnika i kojima su se mogla hraniti goveda;
- g) uvezeni proizvodi podrijetlom od preživača za „in vivo“ uporabu kod goveda.

2.2. U provođenju procjene na ulazu treba uzeti u obzir posebne programe iskorjenjivanja, nadzor i ostala epidemiološka ispitivanja (posebno nadzor GSE-a koji se provodi na populaciji goveda) koji su relevantni za čimbenike rizika navedene u točki 2.1 ovog Poglavlja.

3. Ocjena izloženosti

Ocjena izloženosti se sastoji od ocjene vjerojatnosti izloženosti goveda uzročniku GSE-a, uzimajući u obzir sljedeće:

- a) recikliranje i umnožavanje uzročnika GSE-a hranidbom goveda mesno-koštanom brašnom ili čvarcima podrijetlom od preživača, ili drugom hranom za životinje ili sastojcima hrane za životinje koji su njima kontaminirani;
- b) korištenje trupova preživača (uključujući uginule životinje), nusproizvoda i klaoničkog otpada, parametri procesa prerade životinjskih otpadaka i metoda proizvodnje hrane za životinje;
- c) korištenje ili ne korištenje mesno-koštanog brašna i čvaraka dobivenih od preživača za hranidbu preživača uključujući mjere za sprečavanje unakrižne kontaminacije hrane za životinje;

d) razinu nadziranja GSE-a provođenog u populaciji goveda do tog vremena i rezultate tog nadziranja.

POGLAVLJE C.

DEFINICIJA KATEGORIJA

1. ZEMLJA ILI PODRUČJE SA ZANEMARIVIM GSE RIZIKOM:

Zemlja ili područje:

(1) u kojem je analiza rizika u skladu s poglavljem B. Pravilnika provedena, radi prepoznavanja povijesnih i postojećih čimbenika rizika;

(2) koje je dokazalo da su poduzete primjerene posebne mjere tijekom niže određenog relevantnog razdoblja radi upravljanja svakim utvrđenim rizikom;

(3) koje je dokazalo da je uspostavljeno nadziranje tipa B., u skladu s poglavljem D., i da je udovoljeno relevantnim ciljanim točkama, u skladu s njegovom Tablicom 2; i

(4) koje je:

a) bilo u sljedećoj situaciji:

(i) u zemlji ili području nije zabilježen slučaj GSE-a, ili ukoliko je bilo GSE slučaja da je dokumentirano da je bio podrijetlom iz uvoza i da je bio u potpunosti uništen;

(ii) tijekom najmanje sedam godina je ispunjavala kriterije iz toč. c), d) i e) poglavlja A. ovog Priloga; i

(iii) primjerenom razinom kontrole i revizije dokazano je da preživači nisu bili hranjeni mesno-koštanim brašnom niti čvarcima dobivenim od preživača najmanje osam godina;

b) bilo u sljedećoj situaciji:

(i) u zemlji ili području pojavio se jedan ili više domaćih slučajeva GSE-a, ali u svakom se slučaju radilo o životinjama oteljenim prije više od 11 godina;

(ii) tijekom najmanje sedam godina je ispunjavala kriterije iz toč. c), d) i e) Poglavlja A. ovog Priloga;

(iii) primjerenom razinom kontrole i revizije dokazano je da preživači nisu bili hranjeni mesno-koštanim brašnom niti čvarcima dobivenim od preživača najmanje osam godina;

(iv) žive životinje u zemlji ili području, trajno su označene i njihova su kretanja pod kontrolom, a prilikom klanja ili uginuća u potpunosti se uništavaju:

-svi GSE slučajevi,

-sva goveda koja su tijekom svoje prve godine života uzgajana uz GSE slučajeve i za koje je istraživanje pokazalo da su tijekom tog razdoblja konzumirala jednaku potencijalno kontaminiranu hranu za životinje, ili

-sva goveda oteljena u istom stadu kao i ona rođena unutar 12 mjeseci od oteljenja GSE slučaja, ako su rezultati istraživanja iz alineje druge ove podtočke dvojbene.

II. ZEMLJA ILI PODRUČJE S KONTROLIRANIM GSE RIZIKOM

Zemlja ili područje

(1) u kojem se provela analiza rizika temeljena na podacima iz poglavlja B. ovog Priloga, radi prepoznavanja povijesnih i postojećih čimbenika rizika;

(2) koje je dokazalo da se poduzimaju primjerene mjere radi upravljanja svim utvrđenim rizicima, no čije se mjere nisu provodile u relevantnom vremenskom razdoblju;

(3) koje je dokazalo da je uspostavljeno nadziranje tipa A, u skladu s poglavljem D. ovog Priloga, te da su postignute relevantne ciljne točke u skladu s Tablicom 2. ovog Priloga. Ako su postignute relevantne ciljne točke, nadziranje Tipa B može zamijeniti nadziranje Tipa A; i

(4) koje je:

a) bilo u sljedećoj situaciji:

(i) u zemlji ili području nije bilo slučajeva GSE-a, ili je za svaki slučaj GSE-a dokazano da je potjecao iz uvoza te da je bio u potpunosti uništen, da su kriteriji iz toč. c), d) i e) poglavlja A. ovog Priloga ispunjeni, i da može biti dokazano odgovarajućom kontrolom i revizijom da u hranidbi preživača nisu korišteni niti mesno-koštano brašno niti čvarci dobiveni od preživača;

(ii) da su kriteriji iz toč. c), d) i e) poglavlja A. ovog Priloga ispunjeni tijekom razdoblja kraćeg od sedam godina; ; i/ili

(iii) ne može se dokazati da su kontrole hranjenja preživača mesno-koštanim brašnom ili čvarcima dobivenim od preživača na snazi u razdoblju od osam godina;

b) bilo u sljedećoj situaciji:

(i) u zemlji ili području u kojem se pojavio domaći slučaj GSE-a, ispunjeni su kriteriji iz toč. c), d) i e) poglavlja A. ovog Priloga i može biti dokazano odgovarajućom kontrolom i revizijom da u hranidbi preživača nisu korišteni niti mesno-koštano brašno niti čvarci dobiveni od preživača;

(ii) da su kriteriji iz toč. c) do e) poglavlja A. ovog Priloga ispunjeni tijekom razdoblja kraćeg od sedam godina; i/ili

(iii) ne može se dokazati da su kontrole hranidbe preživača mesno-koštanim brašnom ili čvarcima dobivenih od preživača na snazi najmanje osam godina;

(iv) sljedeće se životinje, ukoliko su žive u zemlji ili području, trajno identificiraju i njihova se premještanja prate, a prilikom klanja ili uginuća u potpunosti se uništavaju:

-svi GSE slučajevi, i

- sva goveda koja su tijekom njihove prve godine života uzgajana zajedno s GSE slučajevima i za koje je istraživanje pokazalo da su tijekom tog razdoblja konzumirala jednaku potencijalno kontaminiranu hranu za životinje, ili

- sva goveda oteljena u istom stadu kao i ona rođena unutar 12 mjeseci od oteljenja GSE slučaja, ako su rezultati istraživanja iz alineje druge ove podtočke dvojbene.

III. ZEMLJA ILI PODRUČJE S NEODREĐENIM GSE RIZIKOM

Zemlja ili područje za koje određivanje GSE statusa nije zaključeno ili koje ne udovoljava uvjetima koje trebaju zadovoljiti zemlja ili područje da bi bile svrstane u jednu od ostalih kategorija.

POGLAVLJE D.

MINIMALNI ZAHTEVI ZA NADZIRANJE

1. Tipovi nadziranja

Za potrebe ovog Priloga primjenjuju se sljedeće definicije:

a) Nadziranje tipa A

1.1. Primjena nadziranja tipa A omogućava otkrivanje GSE-a pri zadanoj prevalenciji² od barem jednog slučaja na 100 000 u populaciji odraslih goveda u dotičnoj zemlji ili području, s razinom sigurnosti od 95 %;

b) Nadziranje tipa B

1.2. Primjena nadziranja tipa B omogućava otkrivanje GSE-a pri zadanoj prevalenciji od barem jednog slučaja na 50 000 u populaciji odraslih goveda u dotičnoj zemlji ili području, s razinom sigurnosti od 95 %;

1.3. Nadziranje tipa B mogu provoditi zemlje ili područja sa statusom zanemarivog GSE rizika radi potvrđivanja zaključaka analize rizika, primjerice dokazujući učinkovitost mjera za smanjivanje bilo kojih utvrđenih čimbenika rizika, nadziranjem s ciljem prepoznavanja neuspjeha takvih mjera.

1.4. Nadziranje tipa B može se provoditi i kada zemlja ili područje ima status kontroliranog GSE rizika, nakon postizanja relevantnih ciljanih točaka korištenjem nadziranja tipa A, radi održavanja povjerenja u znanje stečeno kroz nadziranje tipa A.

1.5. Za potrebe ovog Priloga, a u svrhu nadziranja, prepoznate su sljedeće četiri podpopulacije goveda:

a) goveda starija od 30 mjeseci koja pokazuju promjene u ponašanju ili kliničke znakove u skladu s GSE-om (klinički sumnjiva);

b) goveda starija od 30 mjeseci koja se otežano kreću, zalegle životinje, koje se ne mogu ustati ili hodati bez pomoći, goveda starija od 30 mjeseci poslana na prisilno klanje ili s uočenim promjenama tijekom ante mortem pregleda (klanje radi povreda ili prisilno klanje);

c) goveda starija od 30 mjeseci koja su uginula ili su usmrćena na gospodarstvu tijekom prijevoza ili u klaonici (uginuća);

d) goveda starija od 36 mjeseci pri redovitom klanju.

2. Strategija nadziranja

2.1. Izrađuje se strategija nadziranja radi osiguravanja da uzorci reprezentativno predstavljaju stado zemlje ili područja u koju su uključeni demografski čimbenici poput vrste proizvodnje i

---

² Zadana se prevalencija koristi radi određivanja broja uzoraka ciljanih točaka. Ako je stvarna prevalencija veća od odabrane zadane prevalencije, velika je vjerojatnost da će se pretraživanjem utvrditi bolest.

zemljopisne lokacije te mogući utjecaji kulturološki jedinstvenih načina uzgoja životinja. Korišteni pristup i pretpostavke moraju se u potpunosti dokumentirati, a dokumentacija se čuva sedam godina.

2.2. Radi provedbe strategije nadziranja za GSE, zemlja koristi dokumentirane zapise ili pouzdane ocjene dobne distribucije populacije odraslih goveda testiranih na GSE, razvrstanih po dobi i podpopulaciji unutar zemlje ili područja.

3. Zadane vrijednosti i ciljne točke

Uzorci za nadziranje moraju udovoljavati ciljnim točkama izloženim u Tablici 2. ovog Priloga, na temelju „zadanih vrijednosti” određenih u Tablici 1 ovog Priloga. Sve klinički sumnjive životinje moraju se istražiti, bez obzira na ukupni broj točaka. Mora biti uzorkovano barem tri od četiri podpopulacije. Ukupan broj točaka za sakupljene uzorke zbraja se tijekom najviše sedam uzastopnih godina radi postizanja ciljnog broja točaka. Ukupan zbroj točaka povremeno se uspoređuje s ciljnim brojem točaka za zemlju ili područje.

Tablica 1.

Zadane vrijednosti nadziranja za uzorke sakupljene od životinja iz određene podpopulacije i dobne kategorije

Nadzirana podpopulacija			
Rutinsko klanje ⁽¹⁾	Uginuća ⁽²⁾	Klanje radi povreda ⁽³⁾	Klinički sumnjive životinje ⁽⁴⁾
Dob $\geq$ 1 godine i $<$ 2 godine			
0,01	0,2	0,4	Nije primjenjivo
Dob $\geq$ 2 godine i $<$ 4 godine (mlađi odrasli)			
0,1	0,2	0,4	260
Dob $\geq$ 4 godine i $<$ 7 godina (srednji odrasli)			
0,2	0,9	1,6	750
Dob $\geq$ 7 godina i $<$ 9 godina (stariji odrasli)			
0,1	0,4	0,7	220
Dob $\geq$ 9 godina (stari)			
0,0	0,1	0,2	45
⁽¹⁾ Goveda starija od 36 mjeseci pri redovitom klanju ⁽²⁾ Goveda starija od 30 mjeseci pronađena uginula ili usmrćena na gospodarstvu tijekom prijevoza ili u klaonici (uginuća). ⁽³⁾ Goveda starija od 30 mjeseci koja su otežano kreću, zalegle životinje, koje ne mogu ustati ili hodati bez pomoći, goveda starija od 30 mjeseci prisilno zaklana ili s uočenim promjenama tijekom ante mortem pregleda (klanje radi povreda ili prisilno klanje). ⁽⁴⁾ Goveda starija od 30 mjeseci koja pokazuju promjene u ponašanju ili kliničke znakove GSE-a (klinički sumnjiva).			

Tablica 2.**Ciljni bodovi za različite veličine populacije odraslih goveda u zemlji ili regiji**

Ciljni bodovi za zemlju ili regiju		
Veličina populacije odraslih goveda (starost 24 mjeseca i više)	Nadzor vrste A	Nadzor vrste B
> 1 000 000	300 000	150 000
900 001 – 1 000 000	214 600	107 300
800 001 – 900 000	190 700	95 350
700 001 – 800 000	166 900	83 450
600 001 – 700 000	143 000	71 500
500 001 – 600 000	119 200	59 600
400 001 – 500 000	95 400	47 700
300 001 – 400 000	71 500	35 750
200 001 – 300 000	47 700	23 850
100 001 – 200 000	22 100	11 500
90 001 – 100 000	19 900	9 950
80 001 – 90 000	17 700	8 850
70 001 – 80 000	15 500	7 750
60 001 – 70 000	13 000	6 650
50 001 – 60 000	11 000	5 500
40 001 – 50 000	8 800	4 400
30 001 – 40 000	6 600	3 300
20 001 – 30 000	4 400	2 200
10 001 – 20 000	2 100	1 050
9 001 – 10 000	1 900	950
8 001 – 9 000	1 600	800
7 001 – 8 000	1 400	700
6 001 – 7 000	1 200	600
5 001 – 6 000	1 000	500
4 001 – 5 000	800	400
3 001 – 4 000	600	300
2 001 – 3 000	400	200
1 001 – 2 000	200	100

4. Određivanje specifičnih ciljeva

Unutar svake od gore navedene podpopulacije u zemlji ili području, mogu se ciljano odrediti goveda koja su uvezena iz zemalja ili područja u kojima je utvrđen GSE i goveda koja su konzumirala potencijalno kontaminiranu hranu za životinje iz zemalja ili područja u kojima je utvrđen GSE.

5. Model za nadziranje GSE-a

U svrhu ocjene prisutnosti/prevalencije GSE-a može se koristiti BSurvE modelom ili drugom metodom temeljenoj na BSurvE modelu.

6. Održavanje nadziranja

Kada se postignu ciljne točke, a u svrhu nastavka određivanja statusa zemlje ili područja kontroliranog GSE rizika ili zanemarivog GSE rizika, nadziranje se može svesti na nadziranje tipa B (uz uvjet da svi drugi pokazatelji ostanu pozitivni). Međutim, radi nastavka udovoljavanja zahtjevima određenim u ovom Poglavlju, daljnje godišnje nadziranje mora uključivati barem tri od četiri propisane podpopulacije. Nadalje, sva goveda klinički sumnjiva na zarazu sa GSE-om pregledavaju se bez obzira na broj nakupljenih točaka. Godišnje nadziranje u zemlji ili području nakon postizanja traženih ciljnih točaka ne može biti manje od količine tražene za jednu sedminu ukupnog nadziranja Tipa B.

PRILOG III. SUSTAV PRAĆENJA

POGLAVLJE A

I. PRAĆENJE U GOVEDA

1. Općenito

Praćenje u goveda provodi se u skladu s laboratorijskim metodama određenim u Prilogu X. poglavlju C točki 3.1. podtočki b) Pravilnika.

2. Praćenje životinja zaklanih za prehranu ljudi

2.1 Sva goveda starija od 24 mjeseca testiraju se na GSE kada se podvrgavaju:

— prisilnom klanju u skladu s točkom a) poglavlja VI. odjeljka I. Priloga III. Pravilnika o higijeni hrane životinjskog podrijetla („Službeni glasnik BiH“, br. 103/12, 28/14 i 87/15), ili

— ante mortem pregledu s napomenama o nesrećama, ili ozbiljnim fiziološkim i funkcionalnim problemima, ili znakovima u skladu s točkom 2. dijela B poglavlja II. odjeljka I. Priloga I. Pravilnika o službenim kontrolama proizvoda životinjskog porijekla.

2.2. Sva zdrava goveda starija od 30 mjeseci koja se uobičajeno kolju za prehranu ljudi, moraju se testirati na GSE.

3. Praćenje u životinja koje nisu zaklane za prehranu ljudi

3.1. Sva goveda starija od 24 mjeseca koja su uginula ili usmrćena, ali nisu:

- usmrćena u okviru epidemije, kao što je epidemija slinavke i šapa,
- zaklana za prehranu ljudi,

moraju se testirati na GSE.

3.2. Ured, uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odlučiti o odstupanju od odredaba podtočke 3.1. ove točke, u udaljenim područjima s malom gustoćom životinja, gdje sakupljanje uginulih životinja nije organizirano. To odstupanje ne smije obuhvaćati više od 10 % populacije goveda u zemlji.

4. Praćenje u drugih životinja

Pored testiranja navedenog u gornjim točkama 2. do 3. ovog Dijela., mogu se testirati i druga goveda, posebno ako te životinje potječu iz zemalja s domaćim slučajem GSE-a, hranjene su potencijalno kontaminiranom hranom za životinje ili ako potječu od ženki zaraženih GSE-om.

5. Mjere nakon testiranja

5.1. Ako je životinja zaklana za prehranu ljudi odabrana za testiranje na GSE, oznaka zdravstvene ispravnosti predviđena u Odjeljku I., Poglavlju III, Priloga I. Pravilnika o službenim kontrolama proizvoda životinjskog porijekla, ne smije se staviti na trup te životinje dok se ne dobije negativan rezultat na brzi test.

5.2. Mjerodavni veterinarski inspektor može odobriti odstupanje od odredbi iz podtočke 5.1. ove točke u slučajevima kad se u klaonici primjenjuje službeni sustav kojim se osigurava da ni jedan dio pregledane životinje koja nosi oznaku zdravstvene ispravnosti neće izaći iz klaonice dok se ne dobije negativan rezultat na brzi test.

5.3. Svi dijelovi tijela životinje koja je testirana na GSE, uključujući kožu, moraju se zadržati pod službenom kontrolom dok se ne dobije negativan rezultat na brzi test, osim ako su zbrinuti u skladu s člankom 14. točkom a) ili točkom b) Odluke o nusproizvodima ili osim ako se masti životinje prerađuju u skladu s Pravilnikom o utvrđivanju veterinarsko-zdravstvenih uvjeta za odlaganje, korištenje, sakupljanje, prijevoz, identifikaciju i sljedivost, registraciju i odobravanje pogona, stavljanje na tržište, uvoz, tranzit i izvoz nusproizvoda životinjskog podrijetla i njihovih proizvoda koji nisu namijenjeni prehrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 30/12, u daljem tekstu: Pravilnikom o utvrđivanju veterinarsko-zdravstvenih uvjeta za nusproizvode) i koriste u skladu s člankom 14. točkom e) Odluke o nusproizvodima ili se koriste za proizvodnju dobivenih proizvoda iz članka 37. Odluke o nusproizvodima.

5.4. Svi dijelovi tijela životinje koja daje pozitivan ili nejasan nalaz na brzi test, uključujući kožu, moraju se zbrinuti u skladu s člankom 14. točkom a) ili točkom b) Odluke o nusproizvodima, osim materijala koji se zadržava u vezi s evidencijom predviđenom u poglavlju B Dijela III. ovog Priloga te osim masti dobivenih od tog tijela pod uvjetom da su te masti prerađene u skladu s Pravilnikom o utvrđivanju veterinarsko-zdravstvenih uvjeta za nusproizvode i da se koriste u skladu s člankom 14. točkom e) Odluke o nusproizvodima ili se koriste za proizvodnju dobivenih proizvoda iz članka 37. Odluke o nusproizvodima.

5.5. Ako životinja zaklana za prehranu ljudi daje pozitivan ili nejasan rezultat na brzi test, u skladu s podtočkom 5.4. ove točke, uništava se barem jedan trup koji je na istoj liniji klanja bio neposredno ispred ta dva trupa koja su bila neposredno iza životinje koja je dala pozitivan ili nejasan rezultat.

Odstupajući od prvog stavka ove točke, mjerodavni veterinarski inspektor može odlučiti uništiti navedene trupove samo ako se potvrdnim testiranjem iz Priloga X. poglavlja C. točke 3.1. podtočke b) Pravilnika potvrdi da je rezultat na brzi test pozitivan ili nejasan.

5.6. Mjerodavni veterinarski inspektor može odstupiti od odredaba iz točke 5.5. u slučajevima kad se u klaonici primjenjuje sustav koji sprečava kontaminaciju među trupovima.

6. *Revizija godišnjih programa praćenja u odnosu na GSE (programi praćenja GSE-a), kako je predviđeno člankom 7. stavkom (3) Pravilnika:*

6.1. Zahtjev za reviziju godišnjeg programa praćenja GSE-a koji Ured dostavlja Međunarodnoj organizaciji za zdravlje životinja mora sadržavati najmanje sljedeće:

a) informacije o sustavu godišnjeg praćenja GSE-a koji se provodio u prethodnom šestogodišnjem razdoblju na području zemlje, uključujući detaljnu dokumentaciju kojom se dokazuje zadovoljavanje epidemioloških kriterija utvrđenih u podtočki 6.2. ove točke;

b) informacije o sustavu identifikacije i sljedivosti goveda, kako je navedeno u točki b) stavka (3) članka 7. Pravilnika, koji se provodio u prethodnom šestogodišnjem razdoblju na području uključujući detaljan opis funkcioniranja kompjutorizirane baze podataka kako je navedeno u članku 9. Pravilnika o označavanju životinja;

c) informacije o zabranama u vezi s hranidbom životinja u prethodnom šestogodišnjem razdoblju na području zemlje, uključujući detaljan opis provedbe zabrane hranidbe domaćih životinja bjelančevinama podrijetlom od sisavaca, kako je navedeno u točki (c) stavka (3) članka 7. Pravilnika, uključujući program uzorkovanja te broj i vrstu ustanovljenih povreda zabrane kao i rezultate daljnjeg praćenja;

d) detaljan opis predloženog revidiranog programa praćenja GSE-a, u kojem je navedeno i zemljopisno područje u kojem se program treba provoditi kao i opis podskupina goveda koje će biti obuhvaćene revidiranim programom praćenja GSE-a, uključujući dobne granice i broj uzoraka za ispitivanje;

e) ishod sveobuhvatne analize rizika kojom se dokazuje da se revidiranim programom praćenja GSE-a osigurava zaštita zdravlja ljudi i životinja. Analiza rizika mora uključiti i analizu rodne kohorte ili druga bitna istraživanja kojima je cilj dokazati da su se mjere za smanjenje rizika od TSE, uključujući zabranu hranidbe kako je navedeno u točki c) stavka (3) članka 7., provodile na djelotvoran način.

6.2. Epidemiološki kriteriji

Zahtjevi za reviziju programa praćenja GSE-a uz ispunjavanje uvjeta utvrđenih u toč. a), b) i c) stavka (3) članka 7. Pravilnika, moraju sadržavati sljedeće epidemiološke kriterije:

a) za razdoblje od najmanje šest uzastopnih godina od dana primjene programa testiranja GSE-a, kako je navedeno u točki b) stavka (3), članka 7. Pravilnika:

ili

- prosječno smanjenje godišnje stope pojavljivanja novih slučajeva GSE-a zapaženo u populaciji odraslih goveda (iznad 24 mjeseci starosti) bilo je iznad 20 %, i ukupan broj stoke zahvaćene GSE-om rođene nakon početka primjene potpune zabrane hranidbe domaćih životinja bjelančevinama podrijetlom od sisavaca, kako je navedeno u točki c) stavka (3) članka 7. Pravilnika., nije bio veći od 5 % ukupnoga broja potvrđenih slučajeva GSE-a;

ili

- godišnja stopa pojavljivanja GSE-a zapažena u populaciji odraslih goveda (iznad 24 mjeseca starosti) bila je stalno ispod 1/100 000 ;

ili

-ako je populacija odraslih goveda (iznad 24 mjeseca starosti) manja od 1 000 000 životinja, kumulativni broj potvrđenih slučajeva GSE bio je stalno ispod pet;

b) nakon šestogodišnjega razdoblja navedenog u podtočki (a) ove točke nema pokazatelja da se epidemiološka situacija u vezi s GSE-om pogoršava.

II. PRAĆENJE OVACA I KOZA

1. Općenito

Sustavno praćenje ovaca i koza provodi se u skladu s laboratorijskim metodama određenim u Prilogu X. poglavlju C. točki 3.2. podtočki b) Pravilnika.

2. Praćenje ovaca i koza koje su zaklane za prehranu ljudi

a) Ukoliko populacija ženki ovaca i pripuštenih šilježica prelazi 750 000 životinja, mora se testirati najmanji godišnji uzorak od 10 000 ovaca zaklanih za prehranu ljudi, u skladu s pravilima za uzorkovanje određenim točkom 4. ovog Dijela;

b) Ukoliko populacija ojarenih i pripuštenih koza prelazi 750 000 životinja, mora se testirati godišnje najmanje 10 000 koza zaklanih za prehranu ljudi u skladu s pravilima za uzorkovanje određenim točkom 4. ovog Dijela;

c) Ukoliko postoje poteškoće u prikupljanju dovoljnog broja zdravih zaklanih ovaca ili koza kako bi se postigao minimalni broj uzorka iz podtočaka a) i b) ove točke, Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odabrati zamjenu maksimalno 50 % minimalnog broja uzoraka testiranjem uginulih ovaca ili koza starijih od 18 mjeseci u omjeru jedan na jedan, s tim da se taj broj dodaje minimalnom broju uzorka određenog u točki 3. ovog Dijela. Nadalje, Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odrediti zamjenu maksimalno 10 % minimalnog broja uzorka na način da se testiraju ovce ili koze starije od 18 mjeseci u omjeru jedan na jedan, usmrćene u okviru iskorjenjivanja bolesti.

3. Praćenje ovaca i koza koje nisu zaklane radi prehrane ljudi

Testiranje se mora provesti, u skladu s pravilima za uzorkovanje određenim točkom 4. ovog Dijela i minimalnim brojem uzoraka iz Tablice A. i Tablice B. ove točke na ovcama i kozama koje su uginule ili su usmrćene, ali nisu:

— usmrćene u okviru iskorjenjivanja bolesti, ili

— zaklane radi prehrane ljudi.

Tablica A.

Populacija ovaca i pripuštenih šilježica u zemlji	Minimalni broj uzorka uginulih ovaca ⁽¹⁾
> 750 000	10 000

100 000 -750 000	1 500
40 000 -100 000	100 % do 500
< 40 000	100 % do 100
⁽¹⁾ Minimalni broj uzorka određen je na način da je uzeta u obzir veličina populacije ovaca u zemlji i namijenjene su postizanju ostvarivih ciljeva.	

Tablica B.

Populacija ojarenih i pripuštenih koza u zemlji	Minimalni broj uzorka uginulih koza ⁽¹⁾
> 750 000	10 000
250 000 -750 000	1 500
40 000 -250 000	100 % do 500
< 40 000	100 % do 100
⁽¹⁾ Minimalni broj uzorka određen je na način da je uzeta u obzir veličina populacije koza u zemlji i namijenjene su postizanju ostvarivih ciljeva.	

4. Pravila uzorkovanja primjenljiva na životinje navedene u točkama 2. i 3.

Životinje moraju biti starije od 18 mjeseci ili imati više od dva trajna sjekutića koja su izbila kroz desni.

Starost životinja procjenjuje se na temelju pregleda zubala, vidljivih znakova zrelosti ili bilo kojeg drugog pouzdanog podatka.

Odabir uzorka određuje se u svrhu izbjegavanja prevelike zastupljenosti bilo koje skupine s obzirom na podrijetlo, dob, vrstu, tip proizvodnje ili bilo koje druge značajke.

Uzorkovanje mora biti reprezentativno za svako područje i sezonu. Izbjegava se višestruko uzorkovanje u istom stadu, kad god je moguće. Programima praćenja nastoji se postići, kad god je moguće, da predmet testiranja na TSE tijekom uzastopnih godina uzorkovanja budu sva službeno registrirana gospodarstva s više od 100 životinja i ona u kojima nikada nisu otkriveni slučajevi TSE-a.

Mora se uspostaviti sustav za provjeru ciljane ili druge osnove radi onemogućavanja izbjegavanja uzorkovanja životinja.

Ured, uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odlučiti o izuzimanju od uzorkovanja udaljenih područja s niskom gustoćom životinja, gdje nije organizirano sakupljanje mrtvih životinja. Odstupanje ne pokriva više od 10 % populacije ovaca i koza u zemlji.

5. Praćenje na gospodarstvima na kojima se primjenjuju mjere kontrole i iskorjenjivanja TSE-a

Životinje starije od 18 mjeseci koje su usmrćene radi uništavanja u skladu s Prilogom VII. poglavljem B dijelom 2. točkom 2.2.1 i točkom 2.2.2 podtočkama b) ili c), testiraju se na prisutnost TSE-a u skladu s laboratorijskim metodama i protokolima određenim u Prilogu X. poglavlju C dijelu 3. točki 3.2. podtočki b) Pravilnika, na temelju odabira jednostavnog slučajnog uzorka, u skladu s veličinom uzorka određenom u sljedećoj tablici.

Broj životinja u stadu starijih od 18 mjeseci koje su usmrćene radi uništavanja	Minimalna veličina uzorka
70 ili manje	Sve odgovarajuće životinje
80	68
90	73
100	78
120	86
140	92
160	97
180	101
200	105
250	112
300	117
350	121
400	124
450	127
500 ili više	150

6. Praćenje ostalih životinja

Uz programe praćenja navedene u točkama 2., 3. i 4 ovog Dijela, Ured u suradnji s mjerodavnim tijelima iz članka 4. Pravilnika, može provoditi i praćenje drugih životinja, posebno:

- životinja koje se koriste za proizvodnju mlijeka,
- životinja koje potječu iz zemalja s domaćim slučajevima TSE-a,
- životinja koje su konzumirale potencijalno kontaminiranu hranu za životinje,
- životinja rođenih ili podrijetlom od ženki zaraženih TSE-om.

7. Mjere nakon testiranja ovaca i koza

7.1. Ovce ili koze zaklane za prehranu ljudi, testirane na TSE u skladu s točkom 2. ovog Dijela, njihovi trupovi ne označavaju se zdravstvenom oznakom predviđenom u Prilogu I. odjeljku I. poglavlju III. Pravilnika o službenim kontrolama proizvoda životinjskog porijekla, do dobivanja negativnog rezultata na brzom testu.

7.2. Mjerodavni veterinarski inspektor može odstupiti od podtočke 7.1. ove točke, ako je u klaonici uspostavljen sustav koji su odobrila mjerodavna tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, kojim je osigurano praćenje svih dijelova životinje i da niti jedan dio testirane životinje koja nosi zdravstvenu oznaku ne može napustiti klaonicu do dobivanja negativnog rezultata brzog testa.

7.3. Svi dijelovi tijela testirane životinje, uključujući kožu, moraju se zadržati pod službenom kontrolom dok se ne dobije negativan rezultat na brzi test, osim ako su zbrinuti u skladu s člankom 14. točkom a) ili točkom b) Odluke o nusproizvodima ili osim ako se msti životinje

prarađuju u skladu s Pravilnikom o utvrđivanju veterinarsko-zdravstvenih uvjeta za nusproizvode i koriste u skladu s člankom 14. točkom e) Odluke o nusproizvodima ili koriste za proizvodnju dobivenih proizvoda iz članka 37. Odluke o nusproizvodima.

7.4. Svi dijelovi tijela životinje koja daje pozitivan rezultat na brzi test, uključujući kožu, moraju se zbrinuti u skladu s člankom 14, točkom a) ili točkom b) Odluke o nusproizvodima, osim materijala koji se zadržava u vezi s evidencijom iz Poglavlja B., dijela III. ovog Priloga te osim prerađenih masti dobivenih od tog tijela pod uvjetom da su te masti prerađene u skladu s Pravilnikom o utvrđivanju veterinarsko-zdravstvenih uvjeta za nusproizvode ili se koriste za proizvodnju dobivenih proizvoda iz članka 37. te Odluke o nusproizvodima.

8. Genotipizacija

8.1. Genotip bjelančevine priona za kodone 136, 154 i 171 mora biti određen za svaki pozitivan slučaj TSE u ovce. TSE slučajevi utvrđeni u ovaca s genotipima koji kodiraju alanin na oba alela na kodonu 136, arginin na oba alela na kodonu 154 i arginin na oba alela na kodonu 171 moraju se odmah prijaviti, sukladno posebnim propisima. Ukoliko je TSE pozitivan slučaj atipičan slučaj grebeža ovaca, određuje se genotip bjelančevine priona za kodon 141.

8.2. Uz genotipizirane životinje u skladu s podtočkom 8.1. ove točke, određuje se genotip bjelančevine priona za kodone 136, 141, 154 i 171 na minimalnom uzorku ovaca. U slučaju kad je u populaciji odraslih ovaca više od od 750 000 životinja, minimalni se uzorak sastoji od najmanje 600 životinja a kad je populacija životinja ispod navedenog broja, minimalni uzorak sastoji se od najmanje 100 životinja. Uzorci se mogu odabrati od životinja zaklanih za prehranu ljudi, od životinja uginulih na gospodarstvu ili od živih životinja. Uzorak treba biti reprezentativan za čitavu populaciju ovaca.

III. SUSTAV PRAĆENJA U OSTALIH VRSTA ŽIVOTINJA

Ured, u suradnji s mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH, može na dobrovoljnoj osnovi, provoditi praćenje TSE-a u drugih vrsta životinja osim goveda, ovaca i koza.

POGLAVLJE B

ZAHTJEVI U VEZI S PRIJAVLJIVANJEM I EVIDENTIRANJEM

I. ZAHTJEVI

Podatci koje su mjerodavna tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH dužna dostaviti Uredu u svojim godišnjim izvješćima predviđenim u članku 7. stavku (5) Pravilnika:

1. Broj sumnjivih slučajeva koji su pod službenim ograničenjima kretanja u skladu s člankom 14. st. (1), (2), (3) i (4) Pravilnika., po vrsti životinja.
2. Broj sumnjivih slučajeva koji su podvrgnuti laboratorijskim pretragama u skladu s člankom 14. stavkom (5) Pravilnika, po životinjskim vrstama, uključujući rezultate brzih testova i potvrdnih testova (broj pozitivnih i negativnih), i. u vezi s govedima, dobnu razdiobu svih testiranih životinja. Dobnu razdiobu potrebno je grupirati kad je to moguće kako slijedi: „do 24 mjeseca”, razdioba po 12 mjeseci od 24 do 155 mjeseci, te „preko 155 mjeseci” starosti.
3. Broj stada u kojima su sumnjivi slučajevi ovaca i koza prijavljeni i istraženi u skladu s člankom 14. st. (1), (2), (3), (4) i (5) Pravilnika.

4. Broj goveda testiranih u okviru svake subpopulacije navedene u poglavlju A, dijelu I. toč. 2.1., 2.2., 2.3., 3.1. i 4 ovog Priloga. Navodi se metoda odabiranja uzoraka, rezultati brzih i potvrdnih testova te starosna razdioba testiranih životinja grupiranih kako je navedeno u točki 2. ovog Dijela.

5. Broj ovaca i koza i stada ispitanih u okviru svakog dijela populacije navedene u poglavlju A, dijelu II. toč. 2., 3. i 5. ovog Priloga, zajedno s metodom odabiranja uzoraka i rezultatima brzih pretraga kao i potvrdnih testova.

6. Zemljopisna proširenost, uključujući državu podrijetla ako to nije Bosna i Hercegovina, pozitivnih slučajeva GSE-a i grebeža. Navodi se godina, a gdje je to moguće i mjesec rođenja za svaki slučaj TSE-a u goveda, ovaca i koza. Navode se slučajevi TSE-a koje se smatra atipičnim. Za slučajeve grebeža obavješćuje se o rezultatima primarnog i sekundarnog molekularnog testiranja, iz Priloga X., poglavlja C, točke 3.2. podtočke c) Pravilnika, ako je primjereno.

7. U drugih životinja osim goveda, ovaca i koza, broj uzoraka i potvrđenih slučajeva TSE-a, po vrsti.

8. Genotip, i ako je moguće pasmina, svake ovce koja je pronađena da je pozitivna na TSE i od koje je uzet uzorak u skladu s poglavljem A, dijelom II., točkom 8.1. ili od koje je uzet uzorak u skladu s poglavljem A, dijelom II., točkom 8.2 ovog Priloga.

II. EVIDENCIJE

1. Mjerodavna tijela iz članka 4. toč. a), b) i c) Pravilnika sedam godina čuvaju evidenciju informacija iz dijela I. ovog Poglavlja.

2. Laboratorij koji obavlja testiranja mora sedam godina čuvati sve evidencije o testiranju, posebno laboratorijske dnevnik i, ako je to primjereno, parafinske blokove i fotografije obojenih preparata moždanog tkiva (Western blot testova).

PRILOG IV. **HRANIDBA ŽIVOTINJA**

POGLAVLJE I

PROŠIRENJA ZABRANE NA KOJE SE ODNOSI ČLANAK 9. STAVAK (1) PRAVILNIKA

U skladu s člankom 9. stavkom (2) Pravilnika zabrana iz članka 9. stavka (1) Pravilnika proširuje se na hranidbu:

a) preživača dikalcij fosfatom i trikalcij fosfatom životinjskog podrijetla te krmnim smjesama koje sadrže te proizvode;

b) nepreživača iz uzgoja, osim krznaša:

(i) prerađenim životinjskim bjelančevinama;

(ii) kolagenom i želatinom koja potječe od preživača;

- (iii) proizvodima od krvi;
- (iv) hidroliziranim bjelančevinama životinjskog podrijetla;
- (v) dikalcij fosfatom i trikalcij fosfatom životinjskog podrijetla;
- (vi) hranom za životinje koja sadrži proizvode navedene u toč. od (i) do (v).

POGLAVLJE II

ODSTUPANJA OD ZABRANA PREDVIĐENIH U ČLANKU 9. STAVKU (1) PRAVILNIKA I POGLAVLJU I. PRILOGA IV. PRAVILNIKA

U skladu sa stavkom (3) članka 9. Pravilnika, zabrane predviđene u članku 9. stavku (1) i Poglavlju I. Priloga IV. Pravilnika se ne primjenjuju na hranidbu:

a) preživača:

- (i) mlijekom, proizvodima na bazi mlijeka, proizvodima dobivenim od mlijeka, kolostrumom i proizvodima od kolostruma;
- (ii) jajima i proizvodima od jaja;
- (iii) kolagenom i želatinom dobivenim od nepreživača;
- (iv) hidroliziranim bjelančevinama dobivenim od:
  - dijelova nepreživača ili
  - krzna i kože preživača;
- (v) krmnim smjesama koje sadrže proizvode navedene u alinejama (i) do (iv) ove točke;

b) nepreživača iz uzgoja sljedećim krmivima i krmnim smjesama:

- (i) hidroliziranim bjelančevinama dobivenim od dijelova nepreživača ili od krzna i kože preživača;
- (ii) ribljim brašnom i krmnim smjesama koje sadrže riblje brašno koji su proizvedeni, stavljeni na tržište i korišteni u skladu s općim uvjetima propisanim u Prilogu IV Poglavlje III i posebnim uvjetima propisanim u Prilogu IV. Poglavlju IV. Odjeljak A. Pravilnika;
- (iii) dikalcij fosfatom i trikalcij fosfatom životinjskog podrijetla i krmnim smjesama koje sadrže takve fosfate koji su proizvedeni, stavljeni na tržište i korišteni sukladno općim uvjetima propisanim u Prilogu IV Poglavlje III Pravilnika i posebnim uvjetima propisanim u Prilogu IV. Poglavlju IV. Odjeljak B. Pravilnika;
- (iv) proizvodima od krvi dobivenim od nepreživača i krmnim smjesama koje sadrže takve proizvode od krvi koji su proizvedeni, stavljeni na tržište i korišteni sukladno općim uvjetima propisanim u Prilogu IV Poglavlju III Pravilnika i posebnim uvjetima propisanim u Prilogu IV. Poglavlju IV. Odjeljak C. Pravilnika;

c) životinja akvakulture, sljedećim krmivima i krmnim smjesama:

- (i) prerađenim životinjskim bjelančevinama dobivenima od nepreživača osim ribljim brašnom i prerađenim životinjskim bjelančevinama dobivenima od kukaca iz uzgoja, i krmnim smjesama

koje sadržavaju takve prerađene životinjske bjelančevine koje su proizvedene, stavljene na tržište i korištene u skladu s općim uvjetima propisanim u Prilogu IV. Poglavlje III. Pravilnika i posebnim uvjetima propisanim u Prilogu IV Poglavlje IV. Odjeljak D. Pravilnika;

ii) prerađenim životinjskim bjelančevinama dobivenim od kukaca za uzgoj i krmnim smjesama koje sadržavaju takve prerađene životinjske bjelančevine koji su proizvedeni, stavljeni na tržište i korišteni u skladu s općim uvjetima propisanim u Prilogu IV. Poglavlje III. i posebnim uvjetima propisanim u Prilogu IV. Poglavlju IV. Odjeljku F. Pravilnika;

d) neodbijenih preživača mliječnim zamjenicama koje sadrže riblje brašno i koje su proizvedene, stavljene na tržište i korištene u skladu s posebnim uvjetima propisanim u Prilogu IV. Poglavlju IV. Odjeljak E. Pravilnika;

e) životinja iz uzgoja krmivima biljnog podrijetla i krmnim smjesama koje sadrže takva krmiva kontaminirana neznatnim količinama čestica kosti dobivenih od nedozvoljenih životinjskih vrsta. Bosna i Hercegovina može koristiti ovo odstupanje samo ako je prethodno provela procjenu rizika koja je potvrdila da je rizik za zdravlje životinja zanemariv. Ova procjena rizika mora sadržavati najmanje sljedeće:

-razinu kontaminacije;

-vrstu i izvor kontaminacije;

-namjeravanu uporabu kontaminirane hrane za životinje.

POGLAVLJE III

OPĆI UVJETI ZA PRIMJENU ODREĐENIH ODSUPANJA PREDVIĐENIH U POGLAVLJU II. PRILOGA IV. PRAVILNIKA

Odjeljak A.

PRIJEVOZ KRMIVA I KRMNIH SMJESA NAMIJENJENIH HRANIDBI NEPREŽIVAČA IZ UZGOJA

1. Sljedeći proizvodi za hranidbu nepreživača iz uzgoja, moraju se prevoziti u vozilima i kontejnerima koji se ne koriste za prijevoz hrane za životinje koja je namijenjena za preživače:

a) prerađene životinjske bjelančevine u rasutom stanju, uključujući riblje brašno, dobivene od nepreživača;

b) dikalcij fosfat i trikalcij fosfat životinjskog podrijetla u rasutom stanju;

c) proizvodi od krvi dobiveni od nepreživača u rasutom stanju;

d) krmne smjese u rasutom stanju koje sadrže krmiva navedena u toč. a), b) i c) točke 1. ovog Odjeljka.

Evidencije s detaljnim podacima o vrsti prevezenih proizvoda moraju biti dostupne Uredu i mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH najmanje dvije godine.

2. Odstupajući od točke 1. ovog Odjeljka, vozila i kontejneri koji su prethodno korišteni za prijevoz proizvoda navedenih u toj točki, mogu se kasnije koristiti za prijevoz hrane za životinje namijenjene preživačima, pod uvjetom da su prethodno očišćeni kako bi se izbjegla međusobna

kontaminacija, u skladu s dokumentiranim postupkom kojeg je prethodno odobrio Ured u suradnji s mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Svako uporabu takvog postupka potrebno je navesti u dokumentaciji koja mora biti dostupna Uredu i mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH najmanje dvije godine.

3. Prerađene životinjske bjelančevine u rasutom stanju, osim ribljeg brašna, dobivene od nepreživača i krmne smjese u rasutom stanju koje sadržavaju takve prerađene životinjske bjelančevine, moraju se prevoziti u vozilima i kontejnerima koji se ne upotrebljavaju za prijevoz hrane za životinje namijenjene nepreživačima iz uzgoja koji nisu životinje akvakulture.

4. Odstupajući od točke 1. ovog Odjeljka, vozila i kontejneri koji su prethodno korišteni za prijevoz proizvoda navedenih u toj točki, mogu se kasnije koristiti za prijevoz hrane za životinje namijenjene nepreživačima iz uzgoja osim životinja akvakulture pod uvjetom da su prethodno očišćeni kako bi se izbjegla međusobna kontaminacija, u skladu s dokumentiranim postupkom kojeg je prethodno odobrio Ured u suradnji s mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Svako uporabu takvog postupka potrebno je navesti u dokumentaciji koja mora biti dostupna Uredu i mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH najmanje dvije godine.

Odjeljak B.

PROIZVODNJA KRMNIH SMJESA ZA HRANIDBU NEPREŽIVAČA IZ UZGOJA

1. Krmne smjese namijenjene hranidbi nepreživača iz uzgoja i koje sadrže sljedeća krmiva, moraju se proizvoditi u objektima u kojima se ne proizvode krmne smjese za preživače i koja su odobrena od strane mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH:

- a) riblje brašno;
- b) dikalcij i trikalcij fosfat životinjskog podrijetla;
- c) proizvode od krvi dobivene od nepreživača.

2. Odstupajući od točke 1. ovog Odjeljka, proizvodnja krmnih smjesa za preživače, u objektima koji također proizvode krmne smjese za nepreživače iz uzgoja koje sadrže proizvode navedene u toj točki, može biti odobrena od strane mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, nakon inspekcijskog pregleda na licu mjesta i uz obavezno izvješćivanje Ureda, ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:

a) krmne smjese namijenjene za preživače moraju se proizvoditi i držati, tijekom skladištenja, prijevoza i pakiranja, u objektima koji su fizički odvojeni od onih objekata u kojima se proizvode i drže krmne smjese za nepreživače;

b) evidencije o detaljnim podacima o kupnji i uporabi proizvoda navedenih u točki 1. ovog Odjeljka i prodaji krmnih smjesa koje sadrže te proizvode moraju biti dostupne Uredu i mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH najmanje pet godina;

c) mora se provoditi redovito uzorkovanje i analize krmnih smjesa namijenjenih za preživače kako bi se provjerila odsutnost nedozvoljenih sastojaka životinjskog podrijetla koristeći analitičke metode za određivanje sastojaka životinjskog podrijetla za kontrolu hrane za životinje kako je navedeno u Prilogu VI Pravilnika o metodama uzorkovanja i analitičkim

metodama za provedbu službenih kontrola hrane za životinje („Službeni glasnik BiH“, broj 65/13, u daljem tekstu Pravilnik o metodama uzorkovanja); učestalost uzorkovanja i analiza odredit će se na temelju procjene rizika koju provodi subjekt u poslovanju s hranom za životinje/hranom kao dio postupaka koji se temelje na načelima analize rizika i kritičnim kontrolnim točkama (HACCP); rezultati takvog uzorkovanja i analiza moraju biti dostupni Uredu i mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH najmanje pet godina.

3. Odstupajući od točke 1. ovog Odjeljka, posebno odobrenje za proizvodnju potpune hrane za životinje od krmnih smjesa koje sadrže proizvode navedene u toj točki, ne zahtijeva se za proizvođače za vlastite potrebe koji ispunjavaju sljedeće uvjete, uz obavezno izvješćivanje Ureda:

- a) moraju biti registrirani od mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH za proizvodnju potpune hrane za životinje od krmnih smjesa koje sadržavaju proizvode navedene u točki 1;
- b) moraju držati samo nepreživače;
- c) sve krmne smjese koje sadržavaju riblje brašno koje se upotrebljavaju u proizvodnji potpune hrane za životinje, moraju sadržavati manje od 50% sirovih bjelančevina;
- e) sve krmne smjese koje sadržavaju dikalcij fosfat i trikalcij fosfat životinjskog podrijetla i koje se upotrebljavaju u proizvodnji potpune hrane za životinje, moraju sadržavati manje od 10% ukupnog fosfora;
- f) sve krmne smjese koje sadrže proizvode od krvi dobivene od nepreživača koje se upotrebljavaju u proizvodnji potpune hrane za životinje, moraju sadržavati manje od 50% sirovih bjelančevina.

Odjeljak C.

UVOZ KRMIVA I KRMNIH SMJESA NAMIJENJENIH HRANIDBI NEPREŽIVAČA IZ UZGOJA OSIM KRZNAŠA

Prije puštanja u slobodan promet u Bosni i Hercegovini uvoznici moraju osigurati da se svaka pošiljka sljedećih krmiva i krmnih smjesa, koja je namijenjena hranidbi nepreživača iz uzgoja, osim krznaša, u skladu s Poglavljem II ovog Priloga, analizira u skladu s analitičkim metodama za određivanje sastojaka životinjskog podrijetla za kontrolu hrane za životinje iz Priloga VI. Pravilnika o metodama uzorkovanja, kako bi se provjerila odsutnost nedozvoljenih sastojaka životinjskog podrijetla:

- a) prerađenih životinjskih bjelančevina dobivenih od nepreživača, uključujući riblje brašno i prerađene životinjske bjelančevine dobivene od kukaca iz uzgoja;
- b) proizvoda od krvi, dobivenih od nepreživača;
- c) krmnih smjesa koje sadrže krmiva iz toč. a) i b) ovog Odjeljka.

Odjeljak D.

KORIŠTENJE I SKLADIŠTENJE HRANE ZA ŽIVOTINJE NAMIJENJENE HRANIDBI NEPREŽIVAČA NA GOSPODARSTVIMA

1. Korištenje i skladištenje sljedeće hrane za životinje je zabranjeno na gospodarstvima na kojima se uzgajaju životinjske vrste kojima takva hrana nije namijenjena:

a) prerađenih životinjskih bjelančevina, dobivenih od nepreživača, uključujući riblje brašno i prerađene životinjske bjelančevine dobivene od kukaca iz uzgoja;

b) dikalcij i trikalcij fosfata životinjskog podrijetla;

c) proizvoda od krvi dobivenih od nepreživača;

d) krmnih smjesa koje sadrže krmiva iz toč. a) do c) ovog Odjeljka.

2. Odstupajući od točke 1. ovog Odjeljka, mjerodavna tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH mogu odobriti korištenje i skladištenje krmnih smjesa iz točke 1. podtočke d) ovog Odjeljka na gospodarstvima na kojima se uzgajaju životinjske vrste kojima krmne smjese nisu namijenjene pod uvjetom da se na gospodarstvima provode mjere kojima se sprečava hranidba životinjskih vrsta kojima takve krmne smjese nisu namijenjene tim krmnim smjesama, uz obavezno izvješćivanje Ureda.

POGLAVLJE IV.

POSEBNI UVJETI ZA PRIMJENU OdstUPANJA IZ POGlAVLJA II. PRILOGA IV. PRAVILNIKA

Odjeljak A.

POSEBNI UVJETI KOJI SE PRIMJENJUJU NA PROIZVODNJU I KORIŠTENJE RIBLJEG BRAŠNA I KRMNIH SMJESA KOJE SADRŽE RIBLJE BRAŠNO NAMIJENJENIH HRANIDBI NEPREŽIVAČA IZ UZGOJA OSIM KRZNAŠA

Sljedeći posebni uvjeti primjenjuju se na proizvodnju i korištenje ribljeg brašna i krmnih smjesa koje sadrže riblje brašno, namijenjenih hranidbi nepreživača iz uzgoja osim krznaša:

a) riblje brašno mora se proizvoditi u objektima za preradu koji su namijenjeni isključivo za proizvodnju proizvoda dobivenih od:

(i) akvatičnih životinja, osim morskih sisavaca;

(ii) akvatičnih beskralježnjaka iz uzgoja, osim onih koji su obuhvaćeni definicijom „akvatičnih životinja“ iz članka 4. tačka j) Odluke o nusproizvodima, ili

(iii) zvjezdača vrste *Asterias rubens* prikupljenih u proizvodnom području kako je definirano u Prilogu I. točki 2.5. Pravilnika o higijeni hrane životinjskog porijekla i razvrstanih na odgovarajući način;

b) Riječi „riblje brašno- nije za hranidbu preživača osim neodbijenih preživača“ jasno su navedene u pratećem komercijalnom dokumentu ili zdravstvenom certifikatu iz članka 22. stavka (2) Odluke o nusproizvodima kao i na oznaci ribljeg brašna.

Riječi „sadržava riblje brašno- nije za hranidbu preživača“ jasno su navedene na oznaci krmnih smjesa, koje sadržavaju riblje brašno a namijenjene su nepreživačima iz uzgoja, osim krznaša.

Odjeljak B.

POSEBNI UVJETI KOJI SE PRIMJENJUJU NA KORIŠTENJE DIKALCIJ FOSFATA I TRIKALCIJ FOSFATA ŽIVOTINJSKOG PODRIJETLA I KRMNIH SMJESA KOJE SADRŽE TAKVE FOSFATE NAMIJENJENIH HRANIDBI NEPREŽIVAČA IZ UZGOJA OSIM KRZNAŠA

a) Riječi „ dikalcij fosfat i trikalcij fosfat životinjskog podrijetla—nije za hranidbu preživača“ jasno su navedene u pratećem komercijalnom dokumentu ili zdravstvenom certifikatu iz članka 22. stavka (2) Odluke o nusproizvodima kao i na oznaci dikalcij fosfata i trikalcij fosfata životinjskog podrijetla.

b) Riječi „sadržava dikalcij fosfat i trikalcij fosfat životinjskog podrijetla-nije za hranidbu preživača“ jasno su navedene na oznaci krmnih smjesa koje sadržavaju dikalcij fosfat i trikalcij fosfat životinjskog podrijetla.

Odjeljak C.

POSEBNI UVJETI KOJI SE PRIMJENJUJU NA PROIZVODNJU I KORIŠTENJE PROIZVODA OD KRVI DOBIVENIH OD NEPREŽIVAČA I KRMNIH SMJESA KOJE SADRŽE TAKVE PROIZVODE NAMIJENJENIH HRANIDBI NEPREŽIVAČA IZ UZGOJA OSIM KRZNAŠA

Sljedeći posebni uvjeti primjenjuju se na proizvodnju i korištenje proizvoda od krvi dobivenih od nepreživača i krmnih smjesa koje sadrže takve proizvode, namijenjenih hranidbi nepreživača iz uzgoja osim krznaša:

a) Krv namijenjena proizvodnji proizvoda od krvi mora potjecati iz klaonica u kojima se ne kolju preživači i koje su registrirane od mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH kao klaonice u kojima se ne kolju preživači.

Odstupajući od tog posebnog uvjeta, mjerodavno tijelo entiteta i Brčko Distrikta BiH može odobriti klanje preživača u klaonici koja proizvodi krv nepreživača namijenjenu za proizvodnju proizvoda od krvi za korištenje u hranidbi nepreživača iz uzgoja.

To odobrenje se može izdati samo ako je mjerodavno tijelo entiteta i Brčko Distrikta BiH zadovoljno, nakon inspekcijskog pregleda, učinkovitošću mjera usmjerenih na sprječavanje međusobne kontaminacije između krvi preživača i nepreživača, uz obavezno izvješćivanje Ureda.

Te mjere uključuju sljedeće minimalne zahtjeve:

(i) klanje nepreživača mora se provoditi na linijama koje su fizički odvojene od linija koje se koriste za klanje preživača;

(ii) objekti za sakupljanje, skladištenje, prijevoz i pakiranje krvi podrijetlom od nepreživača moraju biti fizički odvojeni od objekata za krv preživača;

(iii) krv podrijetlom od nepreživača mora se redovito uzorkovati i analizirati na prisutnost bjelančevina preživača. Analitička metoda mora biti znanstveno validirana za tu namjenu. Učestalost uzorkovanja i analize određuju se na temelju procjene rizika koju provodi subjekt u poslovanju s hranom za životinje/hranom kao dio postupaka koje se temelje na načelima HACCP.

b) krv namijenjena za uporabu u proizvodnji proizvoda od krvi za nepreživače mora se prevoziti u objekt za preradu u vozilima i kontejnerima koji su namijenjeni isključivo za prijevoz krvi nepreživača.

Odstupajući od tog posebnog uvjeta, vozila i kontejneri koji su prethodno korišteni za prijevoz krvi dobivene od preživača mogu se koristiti za prijevoz krvi nepreživača pod uvjetom da su prethodno očišćeni, kako bi se izbjegla međusobna kontaminacija, u skladu s dokumentiranim postupkom kojeg je prethodno odobrio Ured u suradnji s mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH. Svaka uporaba takvog postupka mora biti navedena u dokumentaciji koja mora biti dostupna Uredu i mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH najmanje dvije godine.

c) Proizvodi od krvi proizvode se u pogonima za preradu koji isključivo prerađuju krv nepreživača i koje je mjerodavno tijelo entiteta i Brčko Distrikta BiH registriralo kao pogone koji isključivo prerađuju krv nepreživača.

Odstupajući od tog posebnog uvjeta, mjerodavno tijelo entiteta i Brčko Distrikta BiH može odobriti proizvodnju proizvoda od krvi za korištenje u hrani za životinje za nepreživače iz uzgoja u objektima za preradu koji prerađuju krv preživača.

To odobrenje se može izdati samo gdje je mjerodavno tijelo entiteta i Brčko Distrikta BiH zadovoljno, nakon inspekcijskog pregleda učinkovitošću mjera, usmjerenih na sprečavanje međusobne kontaminacije, uz obavezno izvješćivanje Ureda.

Te mjere uključuju sljedeće minimalne zahtjeve:

(i) proizvodnja proizvoda od krvi nepreživača mora se obavljati u zatvorenom sustavu koji je fizički odvojen od sustava za proizvodnju proizvoda od krvi preživača;

(ii) objekti za sakupljanje, skladištenje, prijevoz i pakiranje sirovine u rasutom stanju i gotovih proizvoda u rasutom stanju podrijetlom od nepreživača, moraju biti fizički odvojeni od objekata u kojima su sirovine u rasutom stanju i gotovi proizvodi u rasutom stanju podrijetlom od preživača;

(iii) mora se primjenjivati redoviti postupak usklađivanja između preuzete krvi preživača i nepreživača i odgovarajućih proizvoda od krvi;

(iv) mora se provoditi redovito uzorkovanje i analize proizvoda od krvi podrijetlom od nepreživača kako bi se provjerila odsutnost međusobne kontaminacije s proizvodima od krvi podrijetlom od preživača koristeći analitičke metode za određivanje sastojaka životinjskog podrijetla za kontrolu hrane za životinje iz Priloga VI. Pravilnika o metodama uzorkovanja; učestalost uzorkovanja i analiza mora biti određena na temelju procjene rizika koju provodi subjekt u poslovanju s hranom za životinje/hranom kao dio postupaka koji se temelje na načelima analize rizika i kritičnim kontrolnim točkama (HACCP); rezultati takvog uzorkovanja i analiza moraju biti dostupni Uredu i mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH najmanje pet godina;

d) Riječi „proizvodi od krvi nepreživača- nije za hranidbu preživača“ jasno su navedene u pratećem komercijalnom dokumentu ili zdravstvenom certifikatu, iz članka 22. stavka (2) Odluke o nusproizvodima kao i na oznaci proizvoda od krvi dobivenih od nepreživača.

Riječi „sadržava proizvode od krvi nepreživača- nije za hranidbu preživača“ jasno su navedene na oznaci krmnih smjesa koje sadržavaju proizvode od krvi dobivene od nepreživača.

Odjeljak D.

POSEBNI UVJETI KOJI SE PRIMJENJUJU NA PROIZVODNJU I KORIŠTENJE PRERAĐENIH ŽIVOTINJSKIH BJELANČEVINA DOBIVENIH OD NEPREŽIVAČA, OSIM RIBLJEG BRAŠNA I OSIM PRERAĐENIH ŽIVOTINJSKIH BJELANČEVINA DOBIVENIH OD KUKACA IZ UZGOJA I KRMNIH SMJESA KOJE SADRŽAVAJU TAKVE BJELANČEVINE, NAMIJENJENIH HRANIDBI ŽIVOTINJA AKVAKULTURE

Sljedeći posebni uvjeti primjenjuju se na proizvodnju i korištenje prerađenih životinjskih bjelančevina dobivenih od nepreživača, osim ribljeg brašna i osim prerađenih životinjskih bjelančevina dobivenih od kukaca iz uzgoja i krmnih smjesa koje sadržavaju takve bjelančevine namijenjenih hranidbi životinja akvakulture:

a) Nusproizvodi životinjskog podrijetla namijenjeni proizvodnji prerađenih životinjskih bjelančevina iz ovog Odjeljka, moraju potjecati iz:

(i) klaonica u kojima se ne kolju preživači i koje su registrirane od mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH kao klaonice u kojima se ne kolju preživači; ili

(ii) rasjekavaonica u kojima se ne iskoštava ili ne rasijeca meso preživača i koje su registrirane od mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH kao rasjekavaonice u kojima se ne iskoštava ili ne rasijeca meso preživača; ili

(iii) drugih objekata osim onih iz podtoč. (i) ili (ii) ove točke u kojima se ne manipulira proizvodima od preživača i koja su registrirana od mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH kao objekti u kojima se ne manipulira proizvodima od preživača.

Odstupajući od tog posebnog uvjeta, mjerodavno tijelo entiteta i Brčko Distrikta BiH može odobriti klanje preživača u klaonici u kojoj se proizvode nusproizvodi životinjskog podrijetla podrijetlom od nepreživača namijenjeni proizvodnji prerađenih životinjskih bjelančevina iz ovog Odjeljka te manipuliranje proizvodima od preživača u rasjekavaonici ili drugom objektu za proizvodnju nusproizvoda životinjskog podrijetla od nepreživača namijenjenih proizvodnji prerađenih životinjskih bjelančevina iz ovog odjeljka.

To odobrenje može se izdati samo ako je mjerodavno tijelo entiteta i Brčko Distrikta BiH nakon inspekcijskog pregleda uvjereno da su mjere usmjerene na sprečavanje unakrsne kontaminacije nusproizvoda od preživača i nepreživača učinkovite, uz obavezno izvješćivanje Ureda.

Te mjere uključuju sljedeće minimalne zahtjeve:

(i) klanje nepreživača mora se provoditi na linijama koje su fizički odvojene od linija koje se upotrebljavaju za klanje preživača;

(ii) proizvodima od nepreživača mora se manipulirati na proizvodnim linijama koje su fizički odvojene od onih na kojima se manipulira proizvodima od preživača;

(iii) objekti za sakupljanje, skladištenje, prijevoz i pakiranje nusproizvoda životinjskog podrijetla, od nepreživača, moraju biti odvojeni od objekata za nusproizvode životinjskog podrijetla od preživača;

(iv) nusproizvodi životinjskog podrijetla podrijetlom od nepreživača moraju se redovito uzorkovati i analizirati da se otkrije prisutnost bjelančevina preživača. Analitička metoda mora biti znanstveno potvrđena za tu namjenu. Učestalost uzorkovanja i analize određuje se na

temelju procjene rizika koju provodi subjekt u poslovanju s hranom za životinje/hranom kao dio postupaka koje se temelje na načelima HACCP-a ;

b) Nusproizvodi životinjskog podrijetla podrijetlom od nepreživača, namijenjeni za korištenje u proizvodnji prerađenih životinjskih bjelančevina iz ovog Odjeljka, moraju se prevoziti u objekt za preradu u vozilima i kontejnerima koji nisu korišteni za prijevoz nusproizvoda životinjskog podrijetla podrijetlom od preživača.

Odstupajući od tog posebnog uvjeta oni se mogu prevoziti u vozilima i kontejnerima koji su prethodno korišteni za prijevoz nusproizvoda životinjskog podrijetla podrijetlom od preživača, pod uvjetom da su ta vozila i kontejneri prethodno očišćeni kako bi se izbjegla međusobna kontaminacija, u skladu s dokumentiranim postupkom koji je prethodno odobrilo mjerodavno tijelo entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Svaka uporaba takvog postupka mora biti navedena u dokumentaciji koja mora biti dostupna Uredu i mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH najmanje dvije godine.

c) Prerađene životinjske bjelančevine iz ovog odjeljka proizvode se u pogonima za preradu koji su namijenjeni isključivo preradi nusproizvoda životinjskog podrijetla od nepreživača koji potječu iz klaonica, rasjekavaonica ili drugih objekata iz točke a) ovog Odjeljka. Te pogone za preradu mjerodavno tijelo entiteta i Brčko Distrikta BiH registrira kao pogone koji isključivo prerađuju nusproizvode životinjskog podrijetla od nepreživača.

Odstupajući od tog posebnog uvjeta, mjerodavno tijelo entiteta i Brčko Distrikta BiH može odobriti proizvodnju prerađenih životinjskih bjelančevina iz ovog Odjeljka u objektima za preradu koji prerađuju nusproizvode životinjskog podrijetla od preživača.

To odobrenje se može izdati samo ako je mjerodavno tijelo entiteta i Brčko Distrikta BiH zadovoljno, nakon inspekcijskog pregleda, učinkovitošću mjera, usmjerenih na sprečavanje međusobne kontaminacije između prerađenih životinjskih bjelančevina od preživača i prerađenih životinjskih bjelančevina od nepreživača, uz obavezno izvješćivanje Ureda.

Te preventivne mjere moraju uključivati sljedeće minimalne zahtjeve:

(i) proizvodnja prerađenih životinjskih bjelančevina dobivenih od preživača mora se obavljati u zatvorenom sustavu koji je fizički odvojen od sustava za proizvodnju prerađenih životinjskih bjelančevina iz ovog Odjeljka;

(ii) držanje nusproizvoda životinjskog podrijetla dobivenih od preživača tijekom skladištenja i prijevoza u objektima koji su fizički odvojeni od onih za nusproizvode životinjskog podrijetla dobivene od nepreživača;

(iii) držanje prerađenih životinjskih bjelančevina dobivenih od preživača tijekom skladištenja i pakiranja u objektima koji su fizički odvojeni od onih za gotove proizvode dobivene od nepreživača;

(iv) mora se provoditi redovito uzorkovanje i analize prerađenih životinjskih bjelančevina iz ovog Odjeljka, kako bi se provjerila odsutnost međusobne kontaminacije prerađenim životinjskim bjelančevinama od preživača koristeći analitičke metode za određivanje sastojaka životinjskog podrijetla za kontrolu hrane za životinje iz Priloga VI. Pravilnika o metodama uzorkovanja; učestalost uzorkovanja i analiza određuje se na temelju procjene rizika koju provodi subjekt u poslovanju s hranom za životinje/hranom kao dio postupaka koja se temelje

na načelima analize rizika i kritičnim kontrolnim točkama (HACCP); rezultati takvog uzorkovanja i analiza moraju biti dostupni Uredu i mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH najmanje pet godina;

d) Krmne smjese koje sadrže prerađene životinjske bjelančevine iz ovog Odjeljka moraju se proizvoditi u objektima koje je za tu namjenu odobrilo mjerodavno tijelo entiteta i Brčko Distrikta BiH i koji su namijenjeni isključivo za proizvodnju hrane za životinje za životinje akvakulture.

Odstupajući od tog posebnog zahtjeva:

(i) nakon izravnog inspekcijskog pregleda mjerodavno tijelo entiteta i Brčko Distrikta BiH može odobriti proizvodnju krmnih smjesa koje sadržavaju prerađene životinjske bjelančevine iz ovog odjeljka, za životinje akvakulture u objektima u kojima se proizvode i krmne smjese namijenjene drugim životinjama iz uzgoja, osim krznaša, uz obavezno izvješćivanje Ureda, ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:

-krmne smjese namijenjene preživačima moraju se proizvoditi i držati, tijekom skladištenja, prijevoza i pakiranja u objektima koji su fizički odvojeni od onih objekata u kojima se proizvode i drže krmne smjese za nepreživače;

-krmne smjese namijenjene životinjama akvakulture moraju se proizvoditi i držati, tijekom skladištenja, prijevoza i pakiranja u objektima koji su fizički odvojeni od onih objekata u kojima se proizvode i drže krmne smjese za druge nepreživače;

-evidencije s detaljnim podacima o kupnji i uporabi prerađenih životinjskih bjelančevina iz ovog Odjeljka i o prodaji krmnih smjesa koje sadrže takve bjelančevine, moraju biti dostupne Uredu i mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH najmanje pet godina;

-mora se provoditi redovito uzorkovanje i analize krmnih smjesa namijenjenih životinjama iz uzgoja, osim životinja akvakulture kako bi se provjerila odsutnost nedozvoljenih sastojaka životinjskog podrijetla koristeći analitičke metode za određivanje sastojaka životinjskog podrijetla za kontrolu hrane za životinje iz Priloga VI. Pravilnika o metodama uzorkovanja; učestalost takvog uzorkovanja i analiza se određuje na temelju procjene rizika koju provodi subjekt u poslovanju s hranom za životinje/hranom kao dio postupaka koje se temelje na načelima analize rizika i kritičnim kontrolnim točkama (HACCP); rezultati takvog uzorkovanja i analiza moraju biti dostupni Uredu i mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH najmanje pet godina;

(ii) posebno odobrenje za proizvodnju potpune hrane za životinje od krmnih smjesa koje sadržavaju prerađene životinjske bjelančevine iz ovog Odjeljka ne zahtijeva se za proizvođače za vlastite potrebe koji ispinjavaju sljedeće uvjete:

-mjerodavno tijelo entiteta i Brčko Distrikta BiH registriralo ih je za proizvodnju potpune hrane za životinje od krmnih smjesa koje sadržavaju prerađene životinjske bjelančevine dobivene od nepreživača, osim ribljeg brašna i osim prerađenih životinjskih bjelančevina dobivenih od kukaca iz uzgoja;

-drže samo životinje akvakulture, te

-krmne smjese koje sadržavaju prerađene životinjske bjelančevine iz ovog Odjeljka a upotrebljavaju se u njihovoj proizvodnji, sadržavaju manje od 50% sirovih bjelančevina.

e) U pratećem komercijalnom dokumentu ili zdravstvenom certifikatu, iz članka 22. stavka (2) Odluke o nusproizvodima za prerađene životinjske bjelančevine iz ovog Odjeljka kao i na oznaci proizvoda jasno je navedeno sljedeće: „prerađene životinjske bjelančevine od nepreživača-nije za hranidbu životinja iz uzgoja osim životinja akvakulture i krznaša“.

Sljedeće riječi jasno su navedene na oznaci krmnih smjesa koje sadržavaju prerađene životinjske bjelančevine iz ovog odjeljka:

„sadržava prerađene životinjske bjelančevine dobivene od nepreživača – nije za hranidbu životinja iz uzgoja osim životinja akvakulture i krznaša“.

Odjeljak E.

POSEBNI UVJETI KOJI SE KORISTE ZA PROIZVODNJU, STAVLJANJE NA TRŽIŠTE I KORIŠTENJE MLIJEČNIH ZAMJENICA KOJE SADRŽE RIBLJE BRAŠNO ZA HRANIDBU NEODBIJENIH ŽIVOTINJA IZ UZGOJA VRSTE PREŽIVAČA

Sljedeći posebni uvjeti primjenjuju se na proizvodnju, stavljanje na tržište i korištenje mliječnih zamjenica koje sadrže riblje brašno za hranidbu neodbijenih životinja iz uzgoja:

a) riblje brašno koje se upotrebljava u mliječnim zamjenicama mora se proizvoditi u objektima za preradu koji su namijenjeni isključivo za proizvodnju proizvoda dobivenih od:

(i) akvatičnih životinja, osim morskih sisavaca;

(ii) akvatičnih beskralježnjaka iz uzgoja, osim onih koji su obuhvaćeni definicijom „akvatičnih životinja“ iz članka 4. točke j) Odluke o nusproizvodima; ili

(iii) zvjezdača vrste *Asterias rubens* prikupljenih u proizvodnom području kako je definirano u točki 2.5. Priloga I Pravilnika o higijeni hrane životinjskog podrijetla i razvrstanih na odgovarajući način.

Riblje brašno koje se upotrebljava u mliječnim zamjenicama mora biti u skladu s općim uvjetima iz poglavlja III. Priloga IV. Pravilnika.

b) Riječi „riblje brašno-nije za hranidbu preživača osim neodbijenih preživača“ jasno su navedene u pratećem komercijalnom dokumentu ili zdravstvenom certifikatu iz članka 22. stavka (2) Odluke o nusproizvodima kao i na oznaci ribljeg brašna namijenjenog upotrebi u mliječnim zajednicama.

c) korištenje ribljeg brašna za neodbijene preživače iz uzgoja dozvoljeno je samo za proizvodnju mliječnih zamjenica, distribuiranih u suhom obliku i primijenjenih nakon otapanja u zadanoj količini tekućine, namijenjenih hranidbi neodbijenih preživača kao dodatka ili zamjene za postkolostralno mlijeko prije odbića;

d) mliječne zamjenice koje sadržavaju riblje brašno namijenjeno neodbijenim preživačima iz uzgoja moraju biti proizvedene u objektima koji ne proizvode druge krmne smjese namijenjene preživačima i koje je u tu svrhu odobrilo mjerodavno tijelo entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Odstupajući od tog posebnog uvjeta, mjerodavno tijelo entiteta i Brčko Distrikta BiH može odobriti proizvodnju drugih krmnih smjesa za preživače u objektima koji proizvode i mliječne zamjenice koje sadržavaju riblje brašno namijenjene neodbijenim preživačima iz uzgoja, uz

obavezno izvješćivanje Ureda, nakon izravnog inspekcijskog pregleda uz poštovanje sljedećih uvjeta:

(i) druge krmne smjese namijenjene preživačima moraju se tijekom skladištenja, prijevoza i pakiranja držati u objektima koji su fizički odvojeni od onih koji se upotrebljavaju za riblje brašno u rasutom stanju i mliječne zamjenice u rasutom stanju koje sadrže riblje brašno;

(ii) druge krmne smjese namijenjene preživačima moraju biti proizvedene u objektima koji su fizički odvojeni od objekata u kojima se proizvode mliječne zamjenice koje sadržavaju riblje brašno;

(iii) evidencije o detaljnim podacima o kupnji i korištenju ribljeg brašna i prodaji mliječnih zamjenica koje sadržavaju riblje brašno moraju biti dostupne Uredu i mjerodavnom tijelu entiteta i Brčko Distrikta BiH najmanje pet godina;

(iv) mora se provoditi redovito uzorkovanje i analize drugih krmnih smjesa namijenjenih preživačima kako bi se provjerila odsutnost nedozvoljenih sastojaka životinjskog podrijetla korištenjem analitičkih metoda za određivanje sastojaka životinjskog podrijetla za kontrolu hrane za životinje kako je navedeno u Prilogu VI Pravilnika o metodama uzorkovanja; učestalost takvog uzorkovanja i analiza određuje se na temelju procjene rizika koju provodi subjekt u poslovanju s hranom za životinje/hranom kao dio postupaka koji se temelje na načelima analize rizika i kritičnim kontrolnim točkama (HACCP); rezultati takvog uzorkovanja i analiza moraju biti dostupni Uredu i mjerodavnom tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH najmanje pet godina;

e) prije puštanja u slobodni promet u BiH, uvoznici moraju osigurati da se svaka pošiljka uvezenih mliječnih zamjenica koje sadrže riblje brašno analizira sukladno analitičkim metodama za određivanje sastojaka životinjskog podrijetla za kontrolu hrane za životinje kako je navedeno u Prilogu VI Pravilnika o metodama uzorkovanja, kako bi se provjerila odsutnost nedopuštenih sastojaka životinjskog podrijetla;

f) Na oznaci za mliječne zamjenice koje sadržavaju riblje brašno i namijenjene su neodbijenim preživačima iz uzgoja i svako pakiranje mora biti jasno navedeno sljedeće: „sadržava riblje brašno-nije za hranidbu preživača osim neodbijenih preživača“;

g) Mliječne zamjenice u rasutom stanju koje sadržavaju riblje brašno namijenjene neodbijenim preživačima iz uzgoja moraju se prevoziti u vozilima i spremnicima te čuvaju u skladišnim prostorima koji se ne upotrebljavaju za prijevoz odnosno skladištenje druge hrane za životinje namijenjene preživačima.

Odstupajući od tog posebnog uvjeta, vozila, spremnici i skladišni prostori koji će se poslije upotrijebiti za prijevoz odnosno skladištenje druge hrane za životinje u rasutom stanju namijenjene preživačima, mogu se upotrijebiti za prijevoz odnosno skladištenje mliječnih zamjenica u rasutom stanju koje sadržavaju riblje brašno namijenjenih neodbijenim preživačima iz uzgoja, ako su, u skladu s dokumentiranim postupkom koji je prethodno odobrio Ured u suradnji s mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH, prethodno očišćeni kako bi se izbjegla unakrsna kontaminacija, Svaku primjenu takvog postupka potrebno je navesti u dokumentaciji koja mora biti dostupna Uredu i mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH najmanje dvije godine;

g) Na gospodarstvima na kojima se drže preživači, provode se mjere kojima se sprečava da se mliječne zamjenice koje sadržavaju riblje brašno upotrebljavaju u hranidbi drugih preživača koji nisu neodbijeni preživači. Mjerodavno tijelo entiteta i Brčko Distrikta BiH sastavlja popis gospodarstava koja upotrebljavaju mliječne zamjenice koje sadržavaju riblje brašno na temelju sustava prethodnih prijava gospodarstava ili drugog sustava kojim se osigurava sukladnost s ovim posebnim uvjetom, uz obavezno izvješćivanje Ureda.

Odjeljak F

POSEBNI UVJETI KOJI SE PRIMJENJUJU NA PROIZVODNJU I KORIŠTENJE PRERAĐENIH ŽIVOTINJSKIH BJELANČEVINA DOBIVENIH OD KUKACA IZ UZGOJA I KRMNIH SMJESA KOJE SADRŽAVAJU TAKVE BJELANČEVINE NAMIJENJENIH HRANIDBI ŽIVOTINJA AKVAKULTURE

Sljedeći posebni uvjeti primjenjuju se na proizvodnju i korištenje prerađenih životinjskih bjelančevina dobivenih od kukaca iz uzgoja i krmnih smjesa koje sadržavaju takve bjelančevine namijenjenih hranidbi životinja akvakulture:

a) Prerađene životinjske bjelančevine dobivene od kukaca iz uzgoja moraju se:

(i) proizvoditi u pogonima za preradu koji su odobreni u skladu s člankom 25. stavkom 1. točkom a) Odluke o nusproizvodima i namijenjeni isključivo proizvodnji proizvoda dobivenih od kukaca iz uzgoja; te

(ii) proizvoditi u skladu sa zahtjevima iz. Priloga X. Poglavlja II. Odjeljka 1. Pravilnika. o utvrđivanju veterinarsko-zdravstvenih uvjeta za nusproizvode.

b) Krmne smjese koje sadržavaju prerađene životinjske bjelančevine dobivene od kukaca iz uzgoja moraju se proizvoditi u objektima koje je za tu namjenu odobrilo mjerodavno tijelo entiteta i Brčko Distrikta BiH i koji su namijenjeni isključivo proizvodnji hrane za životinje akvakulture, uz obavezno izvješćivanje Ureda.

Odstupajući od tog posebnog zahtjeva:

(i) nakon izravnog inspekcijskog pregleda mjerodavno tijelo entiteta i Brčko Distrikta BiH može odobriti proizvodnju krmnih smjesa koje sadržavaju prerađene životinjske bjelančevine dobivene od kukaca iz uzgoja namijenjenih životinjama akvakulture u objektima u kojima se proizvode i krmne smjese namijenjene drugim životinjama iz uzgoja, osim krznaša, ako su ispunjeni sljedeći uvjeti i uz obavezno izvješćivanje Ureda:

- krmne smjese namijenjene preživačima moraju se proizvoditi i držati, tijekom skladištenja, prijevoza i pakiranja, u objektima koji su fizički odvojeni od onih objekata u kojima se proizvode i drže krmne smjese namijenjene nepreživačima,

- krmne smjese namijenjene životinjama akvakulture moraju se proizvoditi i držati, tijekom skladištenja, prijevoza i pakiranja, u objektima koji su fizički odvojeni od onih objekata u kojima se proizvode i drže krmne smjese namijenjene drugim nepreživačima,

- evidencije s detaljnim podacima o kupnji i korištenju prerađenih životinjskih bjelančevina dobivenih od kukaca iz uzgoja te o prodaji krmnih smjesa koje sadržavaju takve bjelančevine moraju Uredu i mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH biti dostupne najmanje pet godina,

- mora se provoditi redovito uzorkovanje i analize krmnih smjesa namijenjenih životinjama iz uzgoja, osim životinja akvakulture kako bi se provjerila odsutnost nedopuštenih sastojaka životinjskog podrijetla koristeći se analitičkim metodama za određivanje sastojaka životinjskog podrijetla za kontrolu hrane za životinje iz Priloga VI. Pravilnika o metodama uzorkovanja; učestalost takvog uzorkovanja i analiza određuje se na temelju procjene rizika koju provodi subjekt kao dio postupaka koji se temelje na načelima analize rizika i kritičnim kontrolnim točkama HACCP-a; rezultati takvog uzorkovanja i analiza moraju Uredu i mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH biti dostupni najmanje pet godina;

(ii) posebno odobrenje za proizvodnju potpune hrane za životinje od krmnih smjesa koje sadržavaju prerađene životinjske bjelančevine dobivene od kukaca iz uzgoja ne zahtijeva se za proizvođače za vlastite potrebe koji ispunjavaju sljedeće uvjete:

- mjerodavno tijelo entiteta i Brčko Distrikta BiH registriralo ih je za proizvodnju potpune hrane za životinje od krmnih smjesa koje sadržavaju prerađene životinjske bjelančevine dobivene od kukaca iz uzgoja,

- drže samo životinje akvakulture, te

- krmne smjese koje sadržavaju prerađene životinjske bjelančevine dobivene od kukaca iz uzgoja, a upotrebljavaju se u njihovoj proizvodnji, sadržavaju manje od 50 % sirovih bjelančevina.

c) U pratećem komercijalnom dokumentu ili zdravstvenom certifikatu iz članka 22. stavka (2) Odluke o nusproizvodima za prerađene životinjske bjelančevine dobivene od kukaca iz uzgoja kao i na oznaci proizvoda jasno je navedeno sljedeće: „prerađene bjelančevine od kukaca – nije za hranidbu životinja iz uzgoja osim životinja akvakulture i krznaša”.

Sljedeće riječi jasno su navedene na oznaci krmnih smjesa koje sadržavaju prerađene životinjske bjelančevine dobivene od kukaca: „sadržava prerađene životinjske bjelančevine od nepreživača – nije za hranidbu životinja iz uzgoja osim životinja akvakulture i krznaša”.

POGLAVLJE V

OPĆI ZAHTJEVI

Odjeljak A.

POPISI

Ured i mjerodavna tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH ažuriraju i javno objavljuju liste:

a) klaonica iz kojih potječe krv proizvedena u skladu s Prilogom IV. Poglavlje IV. Odjeljak C točkom a) Pravilnika;

b) odobrenih objekata za preradu koji proizvode proizvode od krvi u skladu s Prilogom IV. Poglavlje IV. Odjeljak C točkom c) Pravilnika;

c) klaonica i rasjekaonica iz kojih potječu nusproizvodi životinjskog podrijetla namijenjeni za korištenje za proizvodnju prerađenih životinjskih bjelančevina u skladu s Prilogom IV. Poglavlje IV. Odjeljak D točka a) Pravilnika;

d) odobrenih objekata za preradu koji proizvode prerađene životinjske bjelančevine dobivene od nepreživača i koji djeluju u skladu s Prilogom IV. Poglavlje IV. Odjeljak D točkom c) Pravilnika;

e) odobrenih objekata iz Priloga IV. Poglavlje III. Odjeljka B, Poglavlja IV. Odjeljka D. točka d) i Odjeljak E. točka c) Pravilnika;

f) proizvođača za vlastite potrebe koji su registrirani i djeluju u skladu s uvjetima iz Priloga IV. Poglavlje III. Odjeljka B. i Poglavlja IV. Odjeljak D točkom d) Pravilnika.

Odjeljak B.

PRIJEVOZ KRMIVA I KRMNIH SMJESA KOJE SADRŽE PROIZVODE DOBIVENE OD PREŽIVAČA

1. Krmiva u rasutom stanju i krmne smjese u rasutom stanju koje sadrže proizvode dobivene od preživača izuzev onih koji su navedeni u sljedećim toč. a), b) i c) moraju se prevoziti u vozilima i kontejnerima koji nisu korišteni za prijevoz hrane za životinje namijenjene za posjedske životinje osim krznaša:

a) mlijeko, proizvodi na bazi mlijeka, proizvodi dobiveni od mlijeka, kolostrum i proizvodi od kolostruma;

b) dikalcij i trikalcij fosfat životinjskog podrijetla;

c) hidrolizirane bjelančevine dobivene od krzna i kože preživača.

2. Odstupajući od točke 1. ovog Odjeljka, vozila i kontejneri koja su prethodno korišteni za prijevoz krmiva u rasutom stanju i krmnih smjesa u rasutom stanju navedenih u toj točki, mogu se koristiti za prijevoz hrane za životinje namijenjene za životinje iz uzgoja osim krznaša, pod uvjetom da su prethodno očišćeni kako bi se izbjegla međusobna kontaminacija, u skladu s dokumentiranim postupkom kojeg je prethodno odobrio Ured u suradnji s mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Svaka uporaba takvog postupka mora se navesti u dokumentaciji koja će biti dostupna Uredu i mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH najmanje dvije godine.

Odjeljak C.

PROIZVODNJA KRMNIH SMJESA KOJI SADRŽE PROIZVODE DOBIVENE OD PREŽIVAČA

Krmne smjese koje sadrže proizvode dobivene od preživača osim onih koji su navedeni u toč. a), b) i c) ovog Odjeljka moraju se proizvoditi u objektima koji proizvode hranu za životinje iz uzgoja osim krznaša:

a) mlijeko, proizvodi na bazi mlijeka, proizvodi dobiveni od mlijeka, kolostrum i proizvodi od kolostruma;

b) dikalcij fosfat i trikalcij fosfat životinjskog podrijetla;

c) hidrolizirani proteini dobiveni od krzna i kože preživača.

Odjeljak D.

UPORABA I SKLADIŠTENJE NA GOSPODARSTVIMA KRMIVA I KRMNIH SMJESA ZA ŽIVOTINJE IZ UZGOJA KOJI SADRŽE PROIZVODE DOBIVENE OD PREŽIVAČA

Uporaba i skladištenje krmiva i krmnih smjesa za životinje iz uzgoja koji sadrže proizvode dobivene od preživača osim onih koji su navedeni u toč. a) do d) ovog Odjeljka, zabranjeni su na gospodarstvima koja drže životinje iz uzgoja osim krznaša:

- a) mlijeko, proizvodi na bazi mlijeka, proizvodi dobiveni od mlijeka, kolostrum i proizvodi od kolostruma;
- b) dikalcij i trikalcij fosfat životinjskog podrijetla;
- c) hidrolizirane bjelančevine dobivene od krzna i kože preživača;
- d) topljena mast dobivena od preživača, najveće razine netopivih čistoća 0,15% mase, te prerađevine dobivene od takve masti.

Odjeljak E.

IZVOZ PRERAĐENIH ŽIVOTINJSKIH BJELANČEVINA I PROIZVODA KOJI SADRŽVAJU TAKVE BJELANČEVINE

1. Izvoz prerađenih životinjskih bjelančevina dobivenih od preživača ili prerađenih životinjskih bjelančevina dobivenih od preživača i nepreživača mora ispunjavati sljedeće uvjete:

a) Prerađene životinjske bjelančevine prevoze se u zapečaćenim spremnicima izravno iz pogona za preradu do mjesta izlaska iz područja BiH, odnosno graničnog veterinarsko-inspekcijskog prijelaza (u daljem tekstu Pravilnika: GVIP) navedenog u članku 2. Priručnika za rad granične veterinarske inspekcije u Bosni i Hercegovini/pregled proizvoda životinjskog podrijetla („Službeni glasnik BiH“ , broj 96/09 od 14.12.2009.god.), (u daljem tekstu: Priručnik za rad GVI). Prije nego što prerađene životinjske bjelančevine napuste područje BiH, gospodarski subjekt odgovoran za organizaciju njihova prijevoza obavješćuje Ured odnosno graničnog veterinarskog inspektora o dolasku pošiljke na mjesto izlaska.

b) Pošiljku prati propisno ispunjen komercijalni dokument sastavljen u skladu s obrascem utvrđenim u Prilogu VIII. poglavlje III. toč. 5. i 6. Pravilnika. o utvrđivanju veterinarsko-zdravstvenih uvjeta za nusproizvode i izdan putem integriranog informatičkog veterinarskog sustava (TRACES). U tom se komercijalnom dokumentu izlazni GVIP mora navesti kao mjesto izlaska.

c) Kad pošiljka stigne na mjesto izlaska, granični veterinarski inspektor na GVIP-u provjerava plombu svakoga od spremnika podnesenog na uvid na GVIP-u. Odstupajući od toga, granični veterinarski inspektor na GVIP-u može na temelju analize rizika odlučiti nasumce provjeriti plombu spremnika.

Ako rezultat provjere plombe nije zadovoljavajući, pošiljka se mora uništiti ili otpremiti natrag u objekt podrijetla.

Granični veterinarski inspektor na GVIP-u putem sustava TRACES obavješćuje Ured koji je odgovoran za objekt podrijetla o dolasku pošiljke na mjesto izlaska te, ako je primjenjivo, o rezultatu provjere plombe i poduzetim korektivnim mjerama.

d) Ured provodi redovite službene kontrole radi provjere ispravne provedbe toč. a) i b) i kako bi se provjerilo da je za svaku pošiljku prerađenih životinjskih bjelančevina dobivenih od

preživača namijenjenu izvozu od graničnog veterinarskog inspektora GVIP-a putem sustava TRACES primljena potvrda o kontroli provedenoj na mjestu izlaska.

2. Ne dovodeći u pitanje točku 1.ovog Odjeljka, zabranjuje se izvoz proizvoda koji sadržavaju prerađene životinjske bjelančevine dobivene od preživača.

Odstupajući od toga, ta se zabrana ne primjenjuje na prerađenu hranu za kućne ljubimce koja sadržava prerađene životinjske bjelančevine dobivene od preživača i koja je:

a) prerađena u odobrenim objektima za proizvodnju hrane za kućne ljubimce u skladu s člankom 25. Odluke o nusproizvodima; te

b) pakirana i označena u skladu sa važećim propisima.

3. Izvoz prerađenih životinjskih bjelančevina dobivenih od nepreživača ili krmnih smjesa koje sadržavaju takve bjelančevine mora ispunjavati sljedeće uvjete:

a) prerađene životinjske bjelančevine dobivene od nepreživača proizvode se u pogonima za preradu koji ispunjavaju uvjete iz Priloga IV. Poglavlje IV. Odjeljka D. točke c) Pravilnika;

b) krmne smjese koje sadržavaju prerađene životinjske bjelančevine dobivene od nepreživača proizvode se u objektima za proizvodnju krmnih smjesa koji:

(i) proizvode u skladu s Prilogom IV. Poglavlje IV. Odjeljak D točkom d) Pravilnika; ili

(ii) u proizvodnji krmnih smjesa namijenjenih izvozu upotrebljavaju prerađene životinjske bjelančevine koje potječu iz pogona za preradu koji ispunjavaju uvjete iz podtočke a) ove točke te su:

- namijenjeni isključivo proizvodnji krmnih smjesa za izvoz iz BiH te ih je za tu namjenu odobrilo mjerodavno tijelo u skladu sa Pravilnikom o načinu odobravanja objekata koji se bave uzgojem živih životinja, proizvodnjom, preradom, obradom i skladištenjem proizvoda životinjskog podrijetla za izvoz na tržište Europske unije („Službeni glasnik BiH“, broj 102/12 od 24.12.2012. god.), Pravilnikom o načinu odobravanja objekata koji se bave uzgojem živih životinja, proizvodnjom, preradom, obradom i skladištenjem proizvoda životinjskog podrijetla i nusproizvoda životinjskog podrijetla u svrhu izvoza na tržište Euroazijskog ekonomskog saveza („Službeni glasnik BiH“, broj 83/17 od 17.11.2017.god) ili

- namijenjeni isključivo proizvodnji krmnih smjesa za izvoz iz BiH i proizvodnji krmnih smjesa za životinje akvakulture koje se stavljaju na tržište Europske unije te ih je za tu namjenu odobrilo mjerodavno tijelo u skladu sa Pravilnikom o načinu odobravanja objekata koji se bave uzgojem živih životinja, proizvodnjom, preradom, obradom i skladištenjem proizvoda životinjskog podrijetla za izvoz na tržište Europske unije;

c) krmne smjese koje sadržavaju prerađene životinjske bjelančevine dobivene od nepreživača pakiraju se i označuju u skladu sa posebnim propisima ili sa zakonskim zahtjevima zemlje uvoznice. Ako krmne smjese koje sadržavaju prerađene životinjske bjelančevine dobivene od nepreživača nisu označene u skladu sa posebnim propisima, na oznaci se navode sljedeće riječi: „sadržava prerađene životinjske bjelančevine od nepreživača”;

d) prerađene životinjske bjelančevine u rasutom stanju dobivene od nepreživača i krmne smjese u rasutom stanju koje sadržavaju takve bjelančevine i koje su namijenjene izvozu iz BiH prevoze se u vozilima i spremnicima i skladište u skladišnim prostorima koji se ne

upotrebljavaju za prijevoz odnosno skladištenje hrane za životinje za stavljanje na tržište namijenjene hranidbi preživača ili nepreživača iz uzgoja osim životinja akvakulture. Evidencije s detaljnim podacima o vrsti prevezenih ili skladištenih proizvoda moraju biti dostupne Uredu i mjerodavnim tijelima entiteta i BD BiH najmanje dvije godine.

Odstupajući od prvog stavka ove podtočke, vozila, spremnici i skladišni prostori koji su prethodno upotrijebljeni za prijevoz ili skladištenje prerađenih životinjskih bjelančevina u rasutom stanju dobivenih od nepreživača i krmnih smjesa u rasutom stanju koje sadržavaju takve bjelančevine i namijenjene su izvozu iz BiH mogu se naknadno upotrijebiti za prijevoz ili skladištenje hrane za životinje za stavljanje na tržište namijenjene hranidbi preživača ili nepreživača iz uzgoja osim životinja akvakulture, uz uvjet da su prethodno očišćeni kako bi se izbjegla unakrsna kontaminacija, u skladu s dokumentiranim postupkom koji je prethodno odobrio Ured u suradnji s mjerodavni tijelom entiteta i Brčko Distrikta BiH. Svaku primjenu takvog postupka potrebno je navesti u dokumentaciji koja mora biti dostupna Uredu i mjerodavnim tijelima entiteta i BD BiH najmanje dvije godine.

Skladišta u kojima se u skladu s uvjetima iz drugog stavka podtočke d) skladište prerađene životinjske bjelančevine u rasutom stanju dobivene od nepreživača i krmne smjese u rasutom stanju koje sadržavaju takve bjelančevine odobrava mjerodavno tijelo iz propisa navedenih u tački 3. podtački b) alineji (ii) odjeljka E ovog Poglavlja, na temelju provjere njihove usklađenosti sa zahtjevima iz tog stavka.

4. Odstupajući od točke 3. ovog Odjeljka, uvjeti iz te točke ne primjenjuju se na sljedeće:

a) hranu za kućne ljubimce koja sadržava prerađene životinjske bjelančevine dobivene od nepreživača, a koja je bila prerađena u objektima za proizvodnju hrane za kućne ljubimce odobrenima u skladu s člankom 25. Odluke o nusproizvodima te je pakirana i označena u skladu sa posebnim propisima;

b) riblje brašno, uz uvjet da se ono proizvodi u skladu s ovim Prilogom;

c) prerađene životinjske bjelančevine dobivene od kukaca iz uzgoja, uz uvjet da se proizvode u skladu s ovim Prilogom;

d) krmne smjese koje ne sadržavaju druge prerađene životinjske bjelančevine osim ribljeg brašna i prerađenih životinjskih bjelančevina dobivenih od kukaca iz uzgoja, uz uvjet da se proizvode u skladu s ovim Prilogom;

e) prerađene životinjske bjelančevine dobivene od nepreživača namijenjene proizvodnji hrane za kućne ljubimce ili organskih gnojiva i poboljšivača tla u trećoj zemlji odredišta, uz uvjet da izvoznik prije izvoza osigura analizu svake pošiljke prerađenih životinjskih bjelančevina u skladu s analitičkom metodom iz točke 2.2. Priloga VI. Pravilnika o metodama uzorkovanja kako bi se utvrdila odsutnost sastojaka podrijetlom od preživača.

Odjeljak H.

SLUŽBENE KONTROLE

1. Službene kontrole koje provode mjerodavna inspekcijska tijela zbog provjere sukladnosti sa pravilima iz ovog Priloga, moraju uključivati inspekcijske preglede i uzorkovanje za analizu prerađenih životinjskih bjelančevina i hrane za životinje u skladu s analitičkim metodama za

određivanje sastojaka životinjskog podrijetla za kontrolu hrane za životinje iz Priloga VI. Pravilnika o metodama uzorkovanja.

2. Mjerodavna tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH moraju redovito provjeravati osposobljenost laboratorija za provođenje analiza u okviru službenih kontrola, a posebno procjenom rezultata međulaboratorijskog testiranja, uz obavezno izvješćivanje Ureda.

Ukoliko osposobljenost laboratorija nije zadovoljavajuća kao minimalna korektivna mjera mora se provesti dodatna edukacija laboratorijskog osoblja prije provedbe daljnjih analiza.

PRILOG V.

SPECIFICIRANI RIZIČNI MATERIJAL

1. Definicija specificiranog rizičnog materijala

Specificirani rizični materijal su tkiva koja potječu od životinja podrijetlom iz države ili regije ili područja jedne s kontroliranim ili neodređenim GSE rizikom, i to:

a) u goveda:

(i) lubanja bez donje vilice, a uključujući mozak i oči, te leđna moždina životinja starijih od 12 mjeseci;

(ii) kralježnica osim kralježaka repa, spinalnih i poprečnih izdanaka vratnih, prsnih i lumbalnih kralježaka i medijalnog grebena sakralne kosti i krila sakralne kosti, ali uključujući dorzalne korijene ganglija životinja starijih od 30 mjeseci; i

(iii) tonzile, zadnja četiri metra tankog crijeva, slijepo crijevo i mezenterija životinja svih dobnih kategorija.

b) u ovaca i koza:

(i) lubanja uključujući mozak i oči, tonzile i leđna moždina životinja starijih od 12 mjeseci ili koje imaju trajne sjekutiće koji su izbili iz desni, i

(ii) slezena i ileum životinja bez obzira na dob.

2. Posebni zahtjevi:

Tkiva s popisa u točki 1. podtoč. a) i b) dobivena od životinja s podrijetlom iz država članica Europske unije sa zanemarivim rizikom od GSE-a smatraju se specificiranim rizičnim materijalom.

3. Označivanje i uništavanje

Specificirani rizični materijal označava se bojom ili prema potrebi, na drugi način, neposredno nakon odstranjivanja, te se uklanja u skladu s pravilima navedenima u Odluci o nusproizvodima, a posebno u njezinu članku 14.

4. Odstranjivanje specificiranog rizičnog materijala

4.1. Specificirani rizični materijal mora biti odstranjen u:

- a) klaonicama ili, prema potrebi, na drugim mjestima na kojima se obavlja klanje;
- b) rasjekavaonicama, ako je riječ o kralježnici goveda;
- c) prema potrebi, u odobrenim objektima ili pogonima iz članka 25. stavka (1) točke h) Odluke o nusproizvodima.

4.2. Odstupajući od točke 4.1. ovog Priloga, uporaba alternativnog testa za odstranjivanje specificiranog rizičnog materijala iz članka 10. stavka (2) ovog Pravilnika može se odobriti pod uvjetom da je taj alternativni test naveden u Prilogu X., u skladu sa sljedećim uvjetima:

- a) alternativni testovi moraju se provesti u klaonicama na svim životinjama koje dolaze u obzir za odstranjivanje specificiranog rizičnog materijala;
- b) ni jedan proizvod dobiven od goveda, ovaca ili koza namijenjen prehrani ljudi ili životinja ne smije biti otpremljen iz klaonice prije nego što je Ured primio i prihvatio rezultate alternativnih testova za sve zaklane životinje kod kojih postoji mogućnost da su kontaminirane ako je GSE potvrđen kod jedne od njih;
- c) ako alternativni test pokaže pozitivan rezultat, sav materijal od goveda, ovaca i koza kod kojeg postoji mogućnost da je kontaminiran u klaonici mora se uništiti u skladu s točkom 3. ovog Priloga osim ako je moguće identificirati i držati odvojeno sve dijelove tijela uključujući kožu zaražene životinje.

4.3. Odstupajući od odredbi točke 4.1. ovog Priloga, dopušteno je:

- a) odstranjivanje leđne moždine ovaca i koza u rasjekavaonicama koje su posebno ovlaštene u tu svrhu;
- b) odstranjivanje kralježnice goveda s trupova ili dijelova trupova u mesnicama koje su posebno odobrene, praćene i registrirane u tu svrhu;
- c) odvajanje mesa glave goveda u rasjekavaonicama koje su posebno ovlaštene u tu svrhu u skladu s odredbama određenima u točki 9 ovog Priloga.

4.4. Pravila o odstranjivanju specificiranog rizičnog materijala utvrđena u ovom Poglavlju ne primjenjuju se na materijal kategorije 1. koji se koristi za prehranu životinja u zoološkim vrtovima u skladu s člankom 19. stavak (3) točkom a) Odluke o nusproizvodima te materijala kategorije 1 koji se koristi za prehranu ugroženih ili zaštićenih vrsta ptica lešinara i drugih vrsta koje žive u svojem prirodnom staništu u skladu s člankom s člankom 19. stavak (3) točkom b) Odluke o nusproizvodima, u cilju promicanja biološke raznolikosti.

5. Mjere koje se odnose na strojno otkošteno meso

Ne dovodeći u pitanje pojedinačne odluke utvrđene u članku 6. stavku (2) i iznimno od članka 11. stavka (3) Pravilnika, zabranjeno je korištenje kostiju ili komada s kostima goveda, ovaca i koza za proizvodnju strojno otkoštenog mesa.

6. Mjere koje se odnose na leceraciju tkiva

Zabranom utvrđenom u članku 10. stavku (3) Pravilnika, zabranjuje se primjena laceracije tkiva središnjeg živčanog sustava instrumentom u obliku dugačke šipke koji se uvodi u kranijalnu šupljinu nakon omamljivanja ili ubrizgavanjem plina u kranijalnu šupljinu na goveduma, ovcama i kozama čije je meso namijenjeno za prehranu ljudi ili životinja.

7. Odvajanje jezika goveda

Jezici goveda svih životnih dobi namijenjeni prehrani ljudi ili životinja odvajaju se u klaonici poprečnim rezom rostralno od jezičnog nastavka bazihoidne kosti.

8. Odvajanje mesa glave goveda

8.1. Meso glave goveda starijih od 12 mjeseci odvaja se u klaonicama, u skladu sa sustavom kontrole, priznatom od Ureda, radi sprečavanja moguće kontaminacije mesa glave sa tkivom središnjeg živčanog tkiva. Sustav uključuje najmanje sljedeće odredbe:

a) odvajanje se odvija u za to namijenjenom prostoru, fizički odvojenom od ostalih dijelova linije klanja;

b) ako se glave odstranjuju sa pokretne trake ili s kuka prije odvajanja mesa glave, čeonni otvor od probijanja i foramen magnum zapečaćuju se neprobojnim i trajnim čepom. Ako se uzorkuje moždina radi laboratorijskog testiranja na GSE, foramen magnum se zapečaćuje neposredno nakon tog uzorkovanja;

c) meso glave ne odvaja se s glava ako su oštećene ili izgubljene oči neposredno prije ili nakon klanja, ili koje su oštećene na drugi način što bi moglo uzrokovati kontaminaciju glave sa središnjim živčanim tkivom;

d) meso glave ne odvaja se s glava koje nisu primjereno zapečaćene u skladu s podtočkom b) ove točke;

e) ne dovodeći u pitanje opća pravila higijene, posebne radne upute moraju se ustrojiti radi sprečavanja kontaminacije mesa glave tijekom odvajanja, a posebice u slučaju kada je pečat koji se spominje u podtočki b) ove točke izgubljen ili su oči tijekom te aktivnosti oštećene;

f) uspostavlja se plan uzorkovanja koji koristi odgovarajući laboratorijski test za otkrivanje središnjeg živčanog tkiva radi potvrđivanja da se primjereno provode mjere za smanjivanje kontaminacije.

8.2. Iznimno od zahtjeva točke 8.1. ovog Priloga, Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odlučiti o primjeni alternativnog kontrolnog sustava u klaonici za izdvajanje mesa sa glave goveda, što vodi razmjernom smanjivanju razine kontaminacije mesa glave sa središnjim živčanim tkivom. Mora se uspostaviti plan uzorkovanja koji koristi primjereni laboratorijski test za otkrivanje središnjeg živčanog tkiva radi potvrđivanja da se primjereno provode mjere za smanjivanje kontaminacije.

8.3. Ako se odvajanje provodi bez odstranjivanja glave goveda sa pokretnih traka ili s kuka, točke 8.1. i 8.2. se ne primjenjuju.

9. Odvajanje mesa glave goveda u odobrenim rasjekavaonicama

Iznimno od točke 8. ovog Priloga, meso glava goveda se može odvojiti u rasjekavaonicama posebno odobrenim u tu svrhu i uz uvjet da se udovoljava sljedećim uvjetima:

a) glave namijenjene prijevozu u rasjekavaonicu vješaju se na kuku tijekom razdoblja pohrane i prijevoza od klaonice do rasjekavaonice;

b) čeonu otvor od probijanja i foramen magnum zapečaćuju se nepropusnim i trajnim čepom prije skidanja s pokretnih traka ili kuka. Ako se uzorkuje mozak radi laboratorijskog testiranja na GSE, foramen magnum se zapečaćuje neposredno nakon tog uzorkovanja;

c) glave koje nisu primjereno zapečaćene u skladu s podtočkom b) ove točke, ako su oštećene ili izgubljene oči neposredno prije ili nakon klanja, ili koje su oštećene na drugi način što bi moglo uzrokovati kontaminaciju mesa glave tkivom središnjeg živčanog sustava, isključuju se iz prijevoza i ne smiju se slati u odobrene rasjekavaonice;

d) uspostavljen je plan uzorkovanja u klaonici koji koristi primjereni laboratorijski test za otkrivanje središnjeg živčanog tkiva radi potvrđivanja da se primjereno provode mjere za smanjivanje kontaminacije;

e) odvajanje mesa glave provodi se u skladu sa sustavom kontrole, odobrenim od Ureda uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, radi osiguravanja sprečavanja moguće kontaminacije mesa glave. Sustav uključuje najmanje:

(i) sve se glave vizualno pregledavaju na znakove kontaminacije ili oštećenja i primjerenog pečaćenja prije početka odvajanja mesa glave;

(ii) meso glave se ne odvaja s glavom koje nisu primjereno zapečaćene, u kojima su oči oštećene ili koje su oštećene na drugi način koji može dovesti do kontaminacije mesa glave tkivom središnjeg živčanog sustava. Meso glave ne odvaja se s glavom u slučaju sumnje na kontaminaciju takvih glava;

(iii) ne dovodeći u pitanje opća pravila higijene, posebne radne upute moraju se ustrojiti radi sprečavanja kontaminacije mesa glave tijekom prijevoza i odvajanja, a posebice ako je čep ispao ili su oči tijekom te aktivnosti oštećene;

f) uspostavljen je plan uzorkovanja za rasjekavaonicu koja koristi odgovarajući laboratorijski test za otkrivanje središnjeg živčanog tkiva radi potvrđivanja da se primjereno provode mjere za smanjivanje kontaminacije.

10. Pravila za stavljanje na tržište i izvoz

10.1. Ured može dopustiti otpremanje glava ili cijelih trupova koji sadrže specificirani rizični materijal u drugu zemlju samo nakon što je dobio potvrdu od države uvoznice da će primiti materijal i nakon što je država uvoznica odobrila uvjete otpreme i prijevoza.

10.2. Iznimno od točke 10.1. ovog Priloga trupovi, polovice trupova ili polovice trupova izrezane u ne više od tri veleprodajna rezana dijela, te četvrti koji ne sadrže specificirani rizični materijal osim kralježnice, uključujući dorzalne korijene ganglija, mogu biti otpremljene iz jedne u drugu državu članicu bez prethodnog pismenog odobrenja zemlje koja prima pošiljku.

10.3. Zabranjuje se izvoz izvan zemlje glava i svježeg mesa goveda, ovaca ili koza koje sadrže specificirani rizični materijal.

11. Kontrole

11.1. Mjerodavna inspekcijska tijela iz članka 4. točke c) Pravilnika moraju provoditi učestale službene kontrole radi provjere ispravne primjene ovog Priloga i osigurati da se poduzimaju odgovarajuće mjere za izbjegavanje svake kontaminacije, posebno u klaonicama, rasjekavaonicama ili drugim mjestima u kojima se uklanja specificirani rizični materijal, poput

mesnica ili objekata navedenih u točki 4. podtočki 4.1. alineji c) ovog Priloga. Ured provodi službene kontrole vezane za međunarodni transport.

11.2. Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH mora uspostaviti sustav kojim osigurava i provjerava da se specifičiranim rizičnim materijalom rukuje i da ga se odlaže u skladu s ovim Pravilnikom, Odlukom o nusproizvodima i posebnim propisima iz ove oblasti.

11.3. Mora se uspostaviti sustav kontrole za uklanjanje kralježnice kako je određeno točkom 1. podtočkom a) ovog Priloga. Taj sustav kontrole mora uključivati najmanje sljedeće mjere:

a) ako se ne zahtijeva uklanjanje kralježnice, goveđi trupovi ili veleprodajni komadi trupova s kralježnicom moraju biti označeni jasno vidljivom plavom crtom na naljepnici sukladno posebnim propisima;

Ako se zahtijeva uklanjanje kralježnice, goveđi trupovi ili veleprodajni komadi trupova s kralježnicom moraju biti označeni jasno vidljivom crvenom crtom na etiketi sukladno posebnim propisima;

b) prema potrebi, podaci o broju goveđih trupova ili veleprodajnih komada trupova s kojih se mora ukloniti kralježnica moraju se navesti na komercijalnom dokumentu koji prati pošiljku mesa, prema potrebi, u slučaju uvoza ti se podaci moraju navesti na zajedničkom veterinarskom dokumentu o ulasku (ZVUD) iz članka 14. stavak (1) Priručnika za rad GVI. Kada je primjenljivo, dodaju se posebni podaci u slučaju uvoza;

c) mesnice moraju čuvati komercijalne dokumente iz podtočke b) ove točke najmanje godinu dana.

PRILOG VI.

PROIZVODI ŽIVOTINJSKOG PODRIJETLA DOBIVENI OD PREŽIVAČA ILI KOJI SADRŽE MATERIJAL PREŽIVAČA U SKLADU S ČLANKOM 11. STAVKOM (1) PRAVILNIKA

Sukladno članku 11. stavku (1) Pravilnika, zabranjena je uporaba materijala od preživača za proizvodnju slijedećih proizvoda životinjskog podrijetla:

a) mehanički odvojeno meso;

b) dikalcij fostat namijenjen za proizvodnju hrane za životinje;

c) želatina, osim ukoliko je proizvedena od kože preživača;

d) derivati dobiveni od otopljene masti preživača;

e) otopljena mast preživača, osim ukoliko je proizvedena

od:

(i) uraštenog masnog tkiva proglašenog prikladnim za prehranu ljudi;

(ii) sirovina koje su prerađene sukladno standardima opisanim u posebnim propisima za odlaganje i preradu životinjskog otpada.

PRILOG VII.

KONTROLA I ISKORJENJIVANJE TRANSMISIVNIH SPONGIFORMNIH ENCEFALOPATIJA

POGLAVLJE A

MJERE NAKON POJAVE SUMNJE NA PRISUTNOST TSE-A KOD OVACA I KOZA

Ako postoji sumnja na TSE u ovaca i koza na gospodarstvu, svim drugim ovcama i kozama na tom gospodarstvu službeno se ograničava premještanje do dobivanja rezultata potvrdnih pretraživanja.

Ako postoji dokaz da gospodarstvo, na kojem se životinja nalazila kada je postavljena sumnja na TSE, vjerojatno nije gospodarstvo na kojem je životinja mogla biti izložena TSE-u, Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, može odlučiti da se ovisno o raspoloživim epidemiološkim informacijama uvede službena kontrola za druga gospodarstva ili samo za gospodarstvo na kojem je došlo do izloženosti.

Mlijeko i mliječni proizvodi dobiveni od ovaca i koza s gospodarstva za koje je uvedena službena kontrola, koje se nalaze na tom gospodarstvu od dana kada je postavljena sumnja na prisutnost TSE-a, koristi se samo unutar tog gospodarstva dok se ne dobiju rezultati potvrdnih pretraživanja.

POGLAVLJE B

MJERE NAKON POTVRĐIVANJA PRISUTNOSTI TSE-A KOD GOVEDA, OVACA I KOZA

1. Ispitivanjem iz članka 15. stavka (1) točke b) moraju se identificirati:

a) u slučaju goveda:

- svi ostali preživači na gospodarstvu, na kojem se nalazi životinja kod koje je potvrđena bolest,
- ako je bolest potvrđena kod ženke, njezino potomstvo rođeno u razdoblju od dvije godine prije ili nakon kliničke pojave bolesti,
- sve životinje iz kohorte kojoj pripada životinja kod koje je potvrđena bolest,
- mogući izvor bolesti,
- druge životinje na gospodarstvu na kojem se nalazi životinja kod koje je potvrđena bolest ili na drugim gospodarstvima koja su mogla postati zaražena uzročnikom TSE-a ili su bila izložena istoj hrani za životinje ili izvoru onečišćenja,
- premještanje potencijalno onečišćene hrane za životinje ili drugog materijala ili bilo kojeg drugog načina prijenosa kojim se uzročnik TSE-a mogao prenijeti u dotično gospodarstvo ili iz njega;

b) u slučaju ovaca i koza:

- svi drugi preživaci na gospodarstvu, osim ovaca i koza, na kojem se nalazi životinja kod koje je potvrđena bolest,
- ako ih je moguće utvrditi, roditelji, a u slučaju ženki svi zameci, jajne stanice i posljednje potomstvo ženke kod koje je potvrđena bolest,
- sve druge ovce i koze na gospodarstvu na kojem se nalazi životinja kod koje je potvrđena bolest, uz one navedene u drugoj alineji ove podtočke,
- mogući izvor zaraze i identifikacija drugih gospodarstava na kojima se nalaze životinje, zameci ili jajne stanice koje su mogle biti zaražene uzročnikom TSE-a ili su bile izložene istoj hrani za životinje ili izvoru onečišćenja,
- premještanje hrane za životinje ili drugog materijala koji je mogao biti onečišćen ili bilo kojeg drugog načina prijenosa, kojima se uzročnik TSE-a mogao prenijeti u dotično gospodarstvo ili iz njega.

2. Mjere utvrđene člankom 15. stavkom (1) točkom c) obuhvaćaju najmanje sljedeće:

2.1 U slučaju potvrđenoga GSE-a kod goveda, usmrćivanje i potpuno uništavanje goveda identificiranih ispitivanjem iz druge i treće alineje točke 1. podtočke (a) ovog Poglavlja; međutim, Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH može odlučiti da:

- ne usmrti i ne uništi sve životinje iz kohorte iz točke 1. podtočke a) treće alineje ovog Poglavlja, ako postoji dokaz da takve životinje nisu imale pristup istoj hrani kao pogođena životinja,
- odgodi usmrćivanje i uništavanje životinja kohorte iz točke 1. podtočke a) treće alineje ovog Poglavlja do kraja njihovog produktivnog života, pod uvjetom da su to bikovi koji se neprekidno drže u centru za prikupljanje sjemena i da se može osigurati da ih se nakon što uginu potpuno uništi;

2.2 U slučaju potvrđivanja TSE-a u ovce ili koze:

2.2.1 U slučajevima u kojima se GSE ne može isključiti

Ako se GSE ne može isključiti nakon rezultata sekundarnoga molekularnog testiranja provedenoga u skladu s metodama i protokolima navedenima u Prilogu X. poglavlju C točki 3.2. podtočki c) alineji (ii), bez odgode se usmrćuju i potpuno uništavaju sve životinje, zameci i jajne stanice određeni ispitivanjem iz druge do pete alineje točke 1. podtočke (b) ovog Poglavlja.

Životinje starije od 18 mjeseci usmrćene radi uništavanja testiraju se na prisutnost TSE-a u skladu s laboratorijskim metodama i protokolima određenim u Prilogu X. poglavlju C dijelu 3. točki 3.2, kako je utvrđeno u Prilogu III. poglavlju A dijelu II. točki 5 Pravilnika.

Utvrđuje se prion-proteinski genotip svih ovaca, do najviše 50.

Mlijeko i mliječni proizvodi dobiveni od životinja koje se moraju uništiti a koje su bile prisutne na gospodarstvu između datuma potvrde da se GSE ne može isključiti i datuma potpunog uništavanja životinja, uklanja se u skladu s člankom 14. Odluke o nusproizvodima.

Nakon usmrćivanja i potpunog uništavanja svih životinja, na gospodarstvo se primjenjuju uvjeti određeni u točki 3.

2.2.2 U slučajevima u kojima se GSE i atipični grebež ovaca mogu isključiti

Ako se GSE i atipični grebež ovaca isključe u skladu s laboratorijskim metodama i protokolima određenim u Prilogu X. poglavlju C djelu 3. točki 3.2 podtočki c) Pravilnika, na gospodarstvo se primjenjuju uvjeti određeni u podtočki a) ove točke i, u skladu s odlukom Ureda, odnosno mjerodavnog tijela za gospodarstvo uvjeti iz 1. mogućnosti određeni u podtočki b) ove točke ili iz 2. mogućnosti određeni u podtočki c) ove točke ili iz 3. mogućnosti određeni u podtočki d) ove točke:

a) Mlijeko i mliječni proizvodi dobiveni od životinja koje se moraju uništiti ili zaklati i koje su se nalazile na gospodarstvu između datuma potvrđivanja slučaja TSE-a i datuma završetka mjera koje se primjenjuju na gospodarstvo kako je utvrđeno u podtoč b) i c) ove točke, ili mlijeko i mliječni proizvodi dobiveni od životinja iz zaraženog stada do ukidanja svih ograničenja utvrđenih u podtočki d) ove točke i točki 4. ovog Poglavlja, ne smiju biti korišteni za hranidbu preživača, osim za hranidbu preživača unutar toga gospodarstva.

Stavljanje takvog mlijeka i mliječnih proizvoda na tržište kao hrane za hranidbu nepreživača ograničeno je na područje zemlje nadležne za gospodarstvo.

Komercijalni dokument koji prati pošiljke takvog mlijeka i mliječnih proizvoda i svako pakiranje koje sadrži takvu pošiljku moraju biti jasno označeni riječima: „nije za hranidbu preživača”.

Uporaba i skladištenje hrane za životinje koja sadrži takvo mlijeko i mliječne proizvode zabranjeni su na gospodarstvima na kojima se drže preživači.

Hrana za životinje u rasutom stanju koja sadrži takvo mlijeko i mliječni proizvodi mora se prevoziti vozilima kojima se istodobno ne prevozi hrana za preživače.

Ako se ta vozila nakon toga koriste za prijevoz hrane za životinje namijenjene za preživače, moraju se temeljito očistiti u skladu s postupkom koji je odobrio Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, kako bi se izbjegla križna kontaminacija.

b) 1. mogućnost - usmrćivanje i potpuno uništavanje svih životinja

Usmrćivanje i potpuno uništavanje, bez odlaganja, svih životinja, zametaka i jajnih stanica identificiranih ispitivanjem iz druge i treće alineje točke 1. podtočke b) ove točke.

Životinje starije od 18 mjeseci usmrćene radi uništavanja testiraju se na prisutnost TSE-a u skladu s laboratorijskim metodama i protokolima određenim u Prilogu X. poglavlju C dijelu 3. točki 3.2. Pravilnika, kako je utvrđeno u Prilogu III. poglavlju A dijelu II. točki 5 Pravilnika.

Utvrđuje se prion-proteinski genotip svih ovaca, do najviše 50.

Odstupanjem od uvjeta određenih u prvom stavku 1. mogućnosti, Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH može odlučiti da se umjesto toga provedu mjere navedene u podtočkama (i) ili (ii) ove točke:

(i) da usmrćivanje i potpuno uništavanje svih životinja bez odlaganja, zamijene klanjem tih životinja, bez odlaganja, za prehranu ljudi, pod sljedećim uvjetima:

- životinje se kolju za prehranu ljudi unutar područja zemlje nadležne za dotično gospodarstvo,
- sve životinje starije od 18 mjeseci koje se kolju za prehranu ljudi moraju se testirati na prisutnost TSE-a u skladu s laboratorijskim metodama i protokolima određenim u Prilogu X. poglavlju C dijelu 3. točki 3.2 Pravilnika;

(ii) da od klanja i potpunog uništavanja, bez odlaganja, izuzmu janjad i kozlice mlađe od tri mjeseca, pod uvjetom da se oni zakolju za prehranu ljudi najkasnije do postizanja dobi od tri mjeseca.

Do usmrćivanja i potpunog uništavanja svih životinja ili njihovog klanja za prehranu ljudi, na gospodarstvu na kojem je odlučeno da se primijeni prva mogućnost, primjenjuju se mjere određene u točki 2.2.2 podtočki a) i u trećoj i četvrtoj alineji točke 3.4 podtočke b) ovog Poglavlja.

Nakon usmrćivanja i potpunog uništavanja svih životinja ili njihovog klanja za prehranu ljudi, na gospodarstvu za koje je odlučena primjena 1. mogućnosti, primjenjuju se uvjeti određeni u točki 3 ovog Poglavlja.

c) 2. mogućnost – usmrćivanje i potpuno uništavanje samo prijemljivih životinja

Utvrđivanje prion-proteinskoga genotipa svih ovaca koje se nalaze na gospodarstvu nakon čega se bez odlaganja usmrćuju i potpuno uništavaju sve životinje, zameci i jajne stanice identificirani ispitivanjem iz druge i treće alineje točke 1. podtočke (b) ovog Poglavlja, osim:

- rasplodnih ovnova genotipa ARR/ARR,
- rasplodnih ovaca koje nose najmanje jedan alel ARR i niti jedan alel VRQ i, ako su takve rasplodne ovce bređe u vrijeme ispitivanja, janjadi ojanjene nakon toga, ako njihov genotip ispunjava zahtjeve iz ovog podstavka,
- ovaca koje nose najmanje jedan alel ARR, namijenjenih isključivo za klanje za prehranu ljudi,
- ako Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH tako odluči, janjadi i kozlića mlađih od tri mjeseca, pod uvjetom da se zakolju za prehranu ljudi najkasnije do postizanja dobi od tri mjeseca. Ta janjad i kozlići izuzimaju se od genotipizacije.

Životinje starije od 18 mjeseci koje se usmrćuju radi uništavanja testiraju na prisutnost TSE-a u skladu s laboratorijskim metodama i protokolima određenim u Prilogu X. poglavlju C dijelu 3. točki 3.2 Pravilnika, kako je utvrđeno u Prilogu III. poglavlju A dijelu II. točki 5 Pravilnika.

Odstupanjem od uvjeta određenih u prvom stavku 2. mogućnosti, Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH može odlučiti da se umjesto toga provedu mjere navedene u podtoč (i), (ii) i (iii):

(i) da se usmrćivanje i potpuno uništavanje životinja iz prvog stavka 2. mogućnosti, zamijeni klanjem tih životinja za prehranu ljudi, pod sljedećim uvjetima:

- da se životinje zakolju za prehranu ljudi unutar područja zemlje nadležne za dotično gospodarstvo,
- da se sve životinje starije od 18 mjeseci koje se kolju za prehranu ljudi testiraju na prisutnost TSE-a u skladu s laboratorijskim metodama i protokolima određenim u Prilogu X. poglavlju C dijelu 3. točki 3.2 Pravilnika;

(ii) da se odgodi genotipizacija životinja iz prvog stavka 2. mogućnosti i njihovo naknadno usmrćivanje i potpuno uništavanje ili klanje za prehranu ljudi za razdoblje od najviše tri mjeseca, u situacijama kada je indeks slučaj potvrđen blizu početka sezone janjenja, pod uvjetom da se tijekom cijelog razdoblja ovce, koze i njihova mladunčad drže izolirano od ovaca i koza s drugih gospodarstava;

(iii) da se odgodi usmrćivanje i potpuno uništavanje životinja iz prvog stavka 2. mogućnosti ili njihovo klanje za prehranu ljudi za razdoblje od najviše tri godine od datuma potvrđivanja indeks slučaja, u stadima ovaca i na gospodarstvima na kojima se ovce i koze drže zajedno. Primjena odstupanja iz ovog stavka ograničava se na slučajeve u kojima zemlja nadležna za dotično gospodarstvo smatra da se epidemiološka situacija ne može riješiti bez usmrćivanja dotičnih životinja, ali da se to ne može izvesti odmah radi niske razine otpornosti u populaciji ovaca na gospodarstvu zajedno s drugim razmatranjima, uključujući ekonomske čimbenike. Rasplodni ovnovi, osim onih s genotipom ARR/ARR, usmrćuju se ili kastriraju bez odlaganja, te se provode sve moguće mjere za brzo uspostavljanje genetske otpornosti populacije ovaca na gospodarstvu, uključujući promišljeni rasplod i izlučivanje ženki ovaca, kako bi se povećala učestalost alela ARR i eliminirao alel VRQ. Potrebno je osigurati da broj životinja koje se moraju usmrćivati na kraju razdoblja odgode nije veći od onog neposredno nakon potvrđivanja indeks slučaja.

Do usmrćivanja i potpunog uništavanja životinja iz prvog stavka 2. mogućnosti ili njihovog klanja za prehranu ljudi, na gospodarstvu na kojem je odlučeno da se primijeni 2. mogućnost, primjenjuju se sljedeće mjere: točka 2.2.2 podtočka (a) ovog Poglavlja, točka 3.1, točka 3.2 podtoč. a) i b), točka 3.3 i točka 3.4 prva i druga alineja podtočke (a), prva, treća i četvrta alineja podtočke (b) i podtočka (c), ovog Poglavlja. Međutim, ako Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH odluči da se usmrćivanje i potpuno uništavanje životinja ili njihovo klanje za prehranu ljudi odgodi u skladu s podtočkom (iii) ove točke, umjesto toga primjenjuju se sljedeće mjere na gospodarstvu: točka 2.2.2 podtočka a) i točke od 4.1 do 4.6 ovog Poglavlja.

Nakon usmrćivanja i potpunog uništavanja životinja iz prvog stavka 2. mogućnosti ili njihovog klanja za prehranu ljudi, na gospodarstvu za koje je odlučena primjena 2. mogućnost, primjenjuju se uvjeti određeni u točki 3 ovog Poglavlja.

d) 3. mogućnost – nije obvezno usmrćivanje i potpuno uništavanje životinja

Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH može odlučiti da ne usmrti i ne uništi potpuno životinje identificirane ispitivanjem iz druge i treće alineje točke 1. podtočke b) ovog Poglavlja, ako su ispunjeni kriteriji iz najmanje jedne od sljedećih četiriju alineja:

- teško je dobiti zamjenske ovce genotipa dopuštenog u skladu s točkom 3.2 podtoč. a) i b) ovog Poglavlja,
- učestalost alela ARR unutar pasmine ili gospodarstva je niska,
- to se smatra potrebnim radi izbjegavanja križanja unutar srodstva,
- to se smatra potrebnim na temelju obrazloženog razmatranja svih epidemioloških čimbenika.

Ukoliko zemlja omogući primjenu 3. mogućnosti pri postupanju u slučaju izbijanja klasičnoga grebeža ovaca, vode evidenciju o razlozima i kriterijima na kojima se temelji odluka o svako pojedinačnoj primjeni te mogućnosti.

Kada se na gospodarstvu na kojem se primjenjuje 3. mogućnost utvrde dodatni slučajevi klasičnoga grebeža ovaca, zemlja mora ponovno ocijeniti relevantnost razloga i kriterija na kojima se temelji odluka o primjeni 3. mogućnosti na to gospodarstvo. Ako se zaključi da se primjenom 3. mogućnosti ne osigurava pravilna kontrola izbijanja, Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH za to gospodarstvo umjesto 3. mogućnosti određuje primjenu 1. ili 2. mogućnosti, kako je utvrđeno u podtoč. b) i c) ove točke.

U roku od tri mjeseca od dana potvrđivanja indeks slučaja klasičnoga grebeža ovaca, određuje se prion-proteinski genotip ovaca, do maksimalno 50.

Na gospodarstvo za koje je odlučena primjena 3. mogućnosti, trenutačno se primjenjuju uvjeti određeni u točki 2.2.2 podtočki (a) i točki 4 ovog Poglavlja.

2.2.3 U slučajevima kada je potvrđen atipični grebež ovaca

Kada je slučaj TSE-a koji je potvrđen na gospodarstvu slučaj atipičnoga grebeža ovaca, gospodarstvo se podvrgava sljedećem protokolu pojačanog praćenja TSE-a tijekom razdoblja od dvije godine od dana otkrivanja posljednjeg slučaja atipičnoga grebeža ovaca: sve ovce i koze koje su starije od 18 mjeseci i koje su zaklane za prehranu ljudi i sve ovce i koze starije od 18 mjeseci koje su uginule ili su bile usmrćene na gospodarstvu podvrgavaju se testiranju na prisutnost TSE-a u skladu s laboratorijskim metodama i protokolima određenim u Prilogu X. poglavlju C dijelu 3. točki 3.2. ovog Pravilnika.

Ako se tijekom dvogodišnjeg razdoblja pojačanog praćenja TSE-a iz prvog stavka ove točke potvrdi slučaj TSE-a koji nije atipični grebež ovaca, na gospodarstvo se primjenjuju mjere iz točke 2.2.1 ili iz točke 2.2.2.

2.3 Ako je životinja zaražena TSE-om uvedena s drugoga gospodarstva:

a) Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH može, na temelju povijesti zaražene životinje, odlučiti da mjere iskorjenjivanja uz njihovu primjenu ili umjesto njihove primjene na gospodarstva na kojem je zaraza bila potvrđena, primijeni na gospodarstvu podrijetla;

b) u slučaju zemljišta koje se koristi za zajedničku ispašu više od jednog stada, Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH može odlučiti da ograniči primjenu mjera iskorjenjivanja na samo jedno stado, na temelju opravdanog uvažavanja svih epidemioloških čimbenika;

c) kad se na jednom gospodarstvu drži više od jednog stada, Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH može odlučiti da ograniči primjenu mjera iskorjenjivanja na stado u kojem je bio potvrđen TSE, pod uvjetom da je dokazano da se stada drže odvojeno jedna od drugih i da širenje zaraze između stada, bilo izravnim ili neizravnim kontaktom, nije vjerojatno.

3. Nakon usmrćivanja i potpunog uništavanja svih životinja identificiranih na gospodarstvu ili njihovog klanja za prehranu ljudi u skladu s točkom 2.2.1, točkom 2.2.2 podtočkom b) ili točkom 2.2.2 podtočkom c) ovog Poglavlja:

3.1 Gospodarstvo se podvrgava protokolu pojačanog praćenja TSE-a uključujući testiranje na prisutnost TSE-a, u skladu s laboratorijskim metodama i protokolima određenim u Prilogu X. poglavlju C dijelu 3. točki 3.2 Pravilnika, svih sljedećih životinja koje su starije od 18 mjeseci, osim ovaca genotipa ARR/ARR:

- a) životinja koje su držane na gospodarstvu u vrijeme kada je bio potvrđen slučaj TSE-a, u skladu s točkom 2.2.2 podtočkom (c) ovog Poglavlja, i koje su bile zaklane za prehranu ljudi;
- (b) životinja koje su uginule ili su bile usmrćene na gospodarstvu, ali koje nisu bile usmrćene u okviru kampanje iskorjenjivanja bolesti.

3.2 Na gospodarstvo se mogu uvesti samo sljedeće životinje:

- a) ovnovi genotipa ARR/ARR;
- b) ovce koje nose najmanje jedan alel ARR i niti jedan alel VRQ;
- c) koze, pod uvjetom da je nakon depopulacije u svim objektima za životinje na gospodarstvu provedeno čišćenje i dezinfekcija.

3.3 Na gospodarstvu se mogu koristiti samo sljedeći rasplodni ovnovi i rasplodni materijal ovaca:

- a) ovnovi genotipa ARR/ARR;
- b) sjeme ovnova genotipa ARR/ARR;
- c) zamci koji nose najmanje jedan alel ARR i niti jedan alel VRQ.

3.4 Premještanje životinja s gospodarstva odobrava se s ciljem uništavanja, ili podliježe sljedećim uvjetima:

a) sljedeće životinje mogu se premještati s gospodarstva za sve namjene, uključujući rasplod:

- ARR/ARR ovce;

- ovce koje nose jedan alel ARR i niti jedan alel VRQ, pod uvjetom da se premještaju na druga gospodarstva koja su pod ograničenjem na temelju primjene mjera u skladu s točkom 2.2.2. podtočkom c) ili točkom 2.2.2. podtočkom d) ovog Poglavlja;

- koze, pod uvjetom da se premještaju na druga gospodarstva koja su pod ograničenjem na temelju primjene mjera u skladu s točkom 2.2.2 podtočkom c) ili točkom 2.2.2 podtočkom d) ovog Poglavlja;

b) sljedeće životinje mogu se premještati s gospodarstva izravno na klanje za prehranu ljudi:

- ovce koje nose najmanje jedan alel ARR;

- koze;

- ako Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH tako odluči, janjad i kozlići koji su na dan klanja mlađi od tri mjeseca;

- sve životinje, ako Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH odluči da primjenjuje odstupanja utvrđena u točki 2.2.2 podtočki b) (i) i točki 2.2.2 podtočki c) (i) ovog Poglavlja;

c) Ako Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH tako odluči, janjad i kozlići mogu se premjestiti na drugo gospodarstvo koje se nalazi unutar zemlje, samo s ciljem tova prije klanja, ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:

-na odredišnom gospodarstvu nema nikakvih ovaca ili koza osim onih koje su u tovu prije klanja,

- na kraju razdoblja tova, janjad i kozlići koji potječu s gospodarstava na kojima se primjenjuju mjere iskorjenjivanja, prevoze se izravno u klaonicu koja se nalazi unutar zemlje i moraju se zaklati najkasnije kada su stara 12 mjeseci.

3.5 Ograničenja navedena u točkama od 3.1 do 3.4 ovog Poglavlja i dalje se primjenjuju na gospodarstvu:

a) do datuma stjecanja statusa ARR/ARR svih ovaca na gospodarstvu, pod uvjetom da se na gospodarstvu ne drže koze; ili

b) tijekom razdoblja od dvije godine od dana završetka svih mjera iz točke 2.2.1, točke 2.2.2. podtočke b) ili točke 2.2.2 podtočke c) ovog Poglavlja, pod uvjetom da tijekom tog razdoblja od dvije godine nije bio otkriven niti jedan slučaj TSE-a osim atipičnoga grebeža ovaca. Ako se tijekom ovog dvogodišnjeg razdoblja potvrdi slučaj atipičnoga grebeža ovaca, na gospodarstvo se također primjenjuju mjere iz točke 2.2.3.

4. Nakon odluke o provedbi 3. mogućnosti utvrđene u točki 2.2.2 podtočki d) ovog Poglavlja ili odstupanju predviđenom u točki 2.2.2 podtočki c) iii., na gospodarstvo se odmah primjenjuju sljedeće mjere:

4.1 Gospodarstvo se podvrgava protokolu pojačanog praćenja TSE-a uključujući testiranje na prisutnost TSE-a, u skladu s laboratorijskim metodama i protokolima određenim u Prilogu X. poglavlju C dijelu 3. točki 3.2 Pravilnika, svih sljedećih životinja koje su starije od 18 mjeseci, osim ovaca genotipa ARR/ARR:

a) životinja koje su bile zaklane za prehranu ljudi;

b) životinja koje su uginule ili su bile usmrćene na gospodarstvu, ali koje nisu bile usmrćene u okviru kampanje iskorjenjivanja bolesti.

4.2 Na gospodarstvo se mogu uvesti samo sljedeće životinje:

a) ovnovi genotipa ARR/ARR;

b) ovce koje nose najmanje jedan alel ARR i niti jedan alel VRQ.

Međutim, odstupajući od podtoč. a) i b) ove točke, Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH može dozvoliti uvođenje životinja iz podtoč. c) i d) ove točke na gospodarstvo, ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:

(i) pasmina koja se uzgaja na gospodarstvu lokalna je pasmina koja je u opasnosti od nestanka iz poljoprivredne djelatnosti, u smislu posebnih propisa;

(ii) pasmina koja se uzgaja na gospodarstvu uključena je u program za očuvanje pasmine koji provodi uzgojna organizacija ili udruženje službeno odobreno u skladu s posebnim propisima ili službena agencija i

(iii) učestalost alela ARR unutar pasmine koja se uzgaja na gospodarstvu niska je;

c) ovnovi koji nose najmanje jedan alel ARR i nijedan alel VRQ;

d) ovce koje ne nose nijedan alel VRQ.

4.3 Na gospodarstvu se mogu koristiti samo sljedeći rasplodni ovnovi i rasplodni materijal ovaca:

a) ovnovi genotipa ARR/ARR;

b) sjeme ovnova genotipa ARR/ARR;

c) zameci koji nose najmanje jedan alel ARR i ni jedan alel VRQ.

Međutim, odstupajući od toč. a), b) i c), Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH može na gospodarstvu dozvoliti upotrebu rasplodnih ovnova i rasplodnog materijala ovaca iz toč. d), e) i f), ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:

(i) pasmina koja se uzgaja na gospodarstvu lokalna je pasmina koja je u opasnosti od nestanka iz poljoprivredne djelatnosti u smislu posebnih propisa;

(ii) pasmina koja se uzgaja na gospodarstvu uključena je u program za očuvanje pasmine koju provodi uzgojna organizacija ili udruženje službeno odobreno u skladu s posebnim propisima ili službena agencija i

(iii) učestalost alela ARR unutar pasmine koja se uzgaja na gospodarstvu niska je;

d) ovnovi koji nose najmanje jedan alel ARR i ni jedan alel VRQ;

e) sjeme ovnova koji nose najmanje jedan alel ARR i ni jedan alel VRQ;

f) zameci koji ne nose ni jedan alel VRQ.

4.4 Premještanje životinja s gospodarstva odobrava se s ciljem uništavanja ili otpreme izravno na klanje za prehranu ljudi, ili podliježe sljedećim uvjetima:

a) ovnovi i ovce genotipa ARR/ARR mogu se premještati s gospodarstva za sve svrhe, uključujući rasplod, pod uvjetom da se premještaju na druga gospodarstva na koja se primjenjuju mjere u skladu s točkom 2.2.2 podtočkom c) ili točkom 2.2.2 podtočkom d) ovog Poglavlja;

b) ako Ured tako odluči, uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH, janjad i kozlići mogu se premjestiti na drugo gospodarstvo koje se nalazi na području zemlje, samo radi tova prije klanja, ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:

- na odredišnom gospodarstvu nema nikakvih ovaca ili koza osim onih koje su u tovu prije klanja;

- na kraju razdoblja tova janjad i kozlići koji potječu s gospodarstava na kojima se primjenjuju mjere iskorjenjivanja iz točke 2.2.2. podtočke c) alineje (iii) ili točke 2.2.2. podtočke d) ovog Poglavlja, prevoze se izravno u klaonicu koja se nalazi unutar zemlje i moraju se zaklati najkasnije kada su stara 12 mjeseci.

4.5 Premještanje proizvoda za rasplod s gospodarstva podliježe sljedećim uvjetima: Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH mora osigurati da se sjeme, zameci i jajne stanice ne otpremaju s gospodarstva.

4.6 Zajednička ispaša svih ovaca i koza iz gospodarstva s ovcama i kozama iz drugih gospodarstava zabranjena je tijekom razdoblja janjenja i jarenja.

Izvan razdoblja janjenja i jarenja, zajednička ispaša podliježe ograničenjima koja utvrđuje Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH na temelju opravdanog uvažavanja svih epidemioloških čimbenika;

4.7 Ograničenja navedena u točki 2.2.2 podtočki a) i točkama od 4.1 do 4.6 ovog Poglavlja i dalje se primjenjuju tijekom razdoblja od dvije godine nakon otkrivanja posljednjeg slučaja TSE-a, osim atipičnoga grebeža ovaca, na gospodarstvu na kojem je provedena 3. mogućnost utvrđena u točki 2.2.2 podtočki d) ovog Poglavlja. Ako se tijekom ovog dvogodišnjeg razdoblja potvrdi slučaj atipičnoga grebeža ovaca, na gospodarstvo se također primjenjuju mjere iz točke 2.2.3 ovog Poglavlja.

Na gospodarstvima na kojima se provodi odstupanje od 2. mogućnosti predviđeno u točki 2.2.2 podtočki c) alineji (iii), ograničenja navedena u točki 2.2.2 podtočki a) i točkama od 4.1 do 4.6 primjenjuju se do potpunog uništavanja životinja identificiranih za usmrćivanje u skladu s točkom 2.2.2 podtočkom c) ili njihovog klanja za prehranu ljudi, nakon čega se primjenjuju ograničenja utvrđena u točki 3 ovog Poglavlja.

POGLAVLJE C

MINIMALNI ZAHTJEVI ZA UZGOJNI PROGRAM ZA POSTIZANJE OTPORNOSTI NA TSE OVACA U SKLADU S ČLANKOM 8. PRAVILNIKA.

DIO I.

Opći zahtjevi

1. Uzgojni program usredotočuje se na stada visoke genetske vrijednosti, kako je definirano u točki 3. Priloga I. Pravilnika kojim se predviđaju uvjeti i tehnike genotipiziranja PrP gena populacija ovaca u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 86/12).

Međutim, ukoliko zemlja ima uzgojni program, Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH može odlučiti da u stadima koja ne sudjeluju u uzgojnom programu dopuste uzorkovanje i genotipizaciju samo rasplodnih ovnova.

2. Uspostavlja se baza podataka koja sadrži najmanje sljedeće informacije:

- a) identitet, pasminu i broj životinja u svim stadima koja sudjeluju u uzgojnom programu;
- b) identifikaciju pojedinačnih životinja uzorkovanih u okviru uzgojnog programa, uključujući rasplodne ovnove uzorkovane u stadima koja ne sudjeluju u uzgojnom programu;
- c) rezultate testova genotipizacije.

3. Uspostavlja se sustav jedinstvene certifikacije u kojem se potvrđuje genotip svake životinje uzorkovane u okviru uzgojnog programa, uključujući ovnove uzorkovane u stadima koja ne sudjeluju u uzgojnom programu, upućivanjem na njezin jedinstveni identifikacijski broj.

4. Uspostavlja se sustav za identifikaciju životinja i uzoraka, obradu uzoraka i dostavu rezultata, kojim se mogućnost ljudske pogreške smanjuje na minimum. Učinkovitost tog sustava podliježe redovitom nasumičnom provjeravanju.

5. Genotipizacija krvi ili drugih tkiva sakupljenih za potrebe uzgojnog programa, uključujući rasplodne ovnove uzorkovane u stadima koja ne sudjeluju u uzgojnom programu, izvodi se u laboratorijima odobrenim u okviru uzgojnog programa.

6. Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH može pomoći udrugama za uzgoj pri uspostavljanju genetskih banaka koje sadrže sjeme, jajne stanice i zametke reprezentativne za prion-proteinske genotipe koji će vjerojatno postati rijetki kao rezultat uzgojnog programa.

7. Uzgojni programi se sastavljaju za svaku pasminu uzimajući u obzir:

- a) učestalosti različitih alela unutar pasmine;
- b) rijetkost pasmine;
- c) izbjegavanje križanja u srodstvu ili genetskog rasapa.

DIO 2.

Posebna pravila za stada koja sudjeluju u programu

1. Uzgojni program usmjeren je na povećavanje učestalosti alela ARR unutar stada, smanjujući istodobno prevalenciju onih alela za koje se pokazalo da doprinose prijemljivosti na TSE.

2. Minimalni zahtjevi za stada koja sudjeluju su sljedeći:

- a) sve životinje u stadu koje se genotipiziraju, identificiraju se pojedinačno upotrebom sigurnih sredstava;
- b) svi ovnovi namijenjeni za rasplod unutar stada genotipiziraju se prije korištenja za rasplod;
- c) svaki se mužjak koji nosi alel VRQ mora zaklati ili kastrirati u roku od šest mjeseci od određivanja njegovoga genotipa; bilo koja takva životinja ne smije napustiti gospodarstvo osim radi klanja;
- d) ženke za koje se zna da nose alel VRQ ne smiju napustiti gospodarstvo osim radi klanja;
- e) mužjaci, uključujući donore sjemena koje se upotrebljava za umjetno osjemenjivanje, osim onih potvrđenih u okviru uzgojnog programa, ne koriste se za rasplod unutar stada.

3. Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH može odobriti odstupanja od zahtjeva određenih u točki 2. podtočkama c) i d) ovog Dijela radi zaštite pasmina i proizvodnih karakteristika.

4. Ured obavještava OIE/Komisiju o bilo kakvom izuzeću odobrenom u skladu s točkom 3. ovog Dijela i o upotrijebljenim kriterijima.

DIO 3.

Posebna pravila za rasplodne ovnove uzorkovane u stadima koja ne sudjeluju u uzgojnom programu

1. Ovnovi koji se uzorkuju, identificiraju se pojedinačno upotrebom sigurnih sredstava;
2. Bilo koji ovan za kojeg se utvrdi da nosi alel VRQ ne smije napustiti gospodarstvo osim radi klanja.

DIO 4.

Okvir za prepoznavanje statusa stada ovaca otpornih na TSE

1. Okvirom za prepoznavanje statusa stada ovaca otpornih na TSE prepoznaje se status stada ovaca otpornih na TSE koja kao rezultat sudjelovanja u uzgojnom programu predviđenom u članku 8. ispunjavaju kriterije koji se zahtijevaju u tom programu.

To priznavanje dodjeljuje se najmanje na sljedeće dvije razine:

- a) stada razine I. su stada koja se u potpunosti sastoje od ovaca s genotipom ARR/ARR;
- b) stada razine II. su stada čije je potomstvo isključivo potomstvo ovnova s genotipom ARR/ARR.

Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH može u interesu potreba priznati dodatne razine.

2. Redovito nasumično uzorkovanje ovaca iz stada otpornih na TSE izvodi se:

- a) na gospodarstvu ili u klaonici radi potvrđivanja njihovoga genotipa;
- b) u slučaju stada razine I., na životinjama starijim od 18 mjeseci u klaonici, radi testiranja na TSE u skladu s Prilogom III Pravilnika.

DIO 5.

Izvješća koja Ured podnosi Komisiji

Zemlja koja uvodi uzgojne programe radi selekcije otpornosti na TSE u populacijama ovaca:

1. obavještava Komisiju o zahtjevima za takve programe;
2. dostavlja Komisiji godišnje izvješće o njihovom napretku.

Izvješće se za svaku kalendarsku godinu dostavlja najkasnije do 31. ožujka sljedeće godine.

PRILOG VIII. **STAVLJANJE NA TRŽIŠTE I IZVOZ**

POGLAVLJE A

UVJETI ZA PROMET ŽIVIM ŽIVOTINJAMA, SJEMENOM I ZAMECIMA

Odjeljak A

UVJETI KOJI SE PRIMJENJUJU NA OVCE I KOZE TE NA NJIHOVO SJEME I ZAMETKE

1. Gospodarstva sa zanemarivim rizikom od klasičnoga grebeža ovaca i kontroliranim rizikom od klasičnoga grebeža:

1.1 Za potrebe trgovine Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH prema potrebi uspostavlja ili nadzire službeni program za priznavanje gospodarstava sa zanemarivim rizikom od klasičnoga grebeža i gospodarstava s kontroliranim rizikom od klasičnoga grebeža. Na temelju tog službenog programa prema potrebi uspostavljaju i vode popis gospodarstava s ovcama i kozama sa zanemarivim rizikom od klasičnoga grebeža i gospodarstava s kontroliranim rizikom od klasičnoga grebeža.

1.2 Gospodarstvo s ovcama koje imaju status otpornosti na TSE razine I., kako je utvrđeno u Prilogu VII. poglavlju C dijelu 4. točki 1. podtočki a) Poglavlja, na kojem nije potvrđen ni jedan slučaj klasičnoga grebeža u razdoblju od najmanje sedam prethodnih godina, može se priznati kao gospodarstvo sa zanemarivim rizikom od klasičnoga grebeža.

Gospodarstvo s ovcama, kozama ili i ovcama i kozama može se također priznati kao gospodarstvo sa zanemarivim rizikom od klasičnoga grebeža ako tijekom razdoblja od najmanje sedam prethodnih godina ispunjava sljedeće uvjete:

a) ovce i koze trajno se označuju te se vode evidencije, kako bi se omogućila sljedivost do njihova gospodarstva rođenja;

b) vode se evidencije o premještanjima ovaca i koza u gospodarstvo i iz njega;

c) na gospodarstvo se unose samo sljedeće ovce i koze:

(i) ovce i koze s gospodarstava sa zanemarivim rizikom od klasičnoga grebeža;

(ii) ovce i koze s gospodarstava koja su ispunjavala uvjete iz podtočaka a) do i) ove točke tijekom razdoblja od najmanje sedam prethodnih godina ili razdoblja najmanje jednakog razdoblju tijekom kojeg je gospodarstvo na koje se životinje unose ispunjavalo uvjete iz tih točaka;

(iii) ovce prion-proteinskoga genotipa ARR/ARR;

(iv) ovce ili koze koje ispunjavaju uvjete iz alineja (i) ili (ii) ove podtočke osim u razdoblju kada su držane u centru za prikupljanje sjemena, pod uvjetom da centar za prikupljanje sjemena ispunjava sljedeće uvjete:

-centar za prikupljanje sjemena odobren je i nadziran u skladu s posebnim popisima,

-tijekom razdoblja od prethodnih sedam godina u centar za prikupljanje sjemena unesene su samo ovce ili koze s gospodarstava koja su tijekom tog razdoblja ispunjavala uvjete iz toč. a), b) i e) i na kojima je službeni veterinar ili veterinar kojeg su ovlastili Ured i mjerodavna tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH provodio redovite preglede,

- tijekom razdoblja od prethodnih sedam godina u centru za prikupljanje sjemena nije potvrđen ni jedan slučaj klasičnoga grebeža,

-u centru za prikupljanje sjemena na snazi su biosigurnosne mjere kako bi se osiguralo da ovce i koze koje se drže u tom centru i dolaze s gospodarstava sa zanemarivim ili kontroliranim rizikom od klasičnoga grebeža nisu u izravnom ili neizravnom kontaktu s ovcama i kozama koje dolaze s gospodarstava nižeg statusa u pogledu rizika od klasičnoga grebeža.

d) gospodarstvo podliježe redovitim pregledima, kako bi službeni veterinar, ili veterinar kojeg su za tu namjenu ovlastili Ured i mjerodavna tijela entiteta i BD BiH, provjerili sukladnost s

odredbama određenim u potočkama a) do i) ove točke, koji se trebaju provoditi najmanje jedanput godišnje;

e) nije bio potvrđen niti jedan slučaj klasičnoga grebeža;

f) sve ovce i koze koje su starije od 18 mjeseci i koje su uginule ili su usmrćene zbog razloga koji nisu klanje za za prehranu ljudi, u laboratoriju se testiraju na klasični grebež u skladu s laboratorijskim metodama i protokloima utvrđenima u Prilogu X. Poglavlju C točki 3.2 Pravilnika.

Odstupajući od uvjeta određenih u prvom stavku točke (f), Ured uz suglasnost mjerodavnih tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH može odlučiti da sve ovce i koze starije od 18 mjeseci koje nemaju komercijalnu vrijednost i koje se na kraju njihova proizvodnog života usmrćuju umjesto da ih se kolje za prehranu ljudi pregleda službeni veterinar te da se sve životinje kod kojih se uoče znakovi propadanja ili neurološki znakovi testiraju u laboratoriju na klasični grebež u skladu s laboratorijskim metodama i protokolima utvrđenima u Prilogu X. poglavlju C točki 3.2 Pravilnika.

Osim uvjeta određenih u podtočkama od a) do f) ove točke, moraju biti ispunjeni sljedeći uvjeti:

g) na gospodarstvo se unose samo sljedeće jajne stanice i zameci ovaca i koza:

(i) jajne stanice i zameci donorskih životinja koje su od rođenja držane u zemlji sa zanemarivim rizikom od klasičnoga grebeža ili na gospodarstvu sa zanemarivim ili kontroliranim rizikom od klasičnoga grebeža, ili koje ispunjavaju sljedeće zahtjeve:

- trajno se označuju kako bi se omogućila sljedivost do njihova gospodarstva rođenja,

- od rođenja su držane na gospodarstvima na kojima tijekom njihova boravka nije bio potvrđen ni jedan slučaj klasičnoga grebeža ovaca,

- u trenutku prikupljanja jajnih stanica ili zametaka nisu pokazivale nikakve kliničke znakove klasičnoga grebeža;

(ii) jajne stanice i zameci ovaca koje nose najmanje jedan ARR alel.

h) na gospodarstvo se unosi samo sljedeće sjeme ovaca i koza:

(i) sjeme donorskih životinja koje su od rođenja držane u zemlji sa zanemarivim rizikom od klasičnoga grebeža ili na gospodarstvu sa zanemarivim ili kontroliranim rizikom od klasičnoga grebeža, ili koje ispunjavaju sljedeće zahtjeve:

- trajno se označuju kako bi se omogućila sljedivost do njihova gospodarstva rođenja,

- u trenutku prikupljanja sjemena nisu pokazivale nikakve kliničke znakove klasičnoga grebeža;

(ii) sjeme ovnova prion-proteinskoga genotipa ARR/ARR;

i) ovce i koze na gospodarstvu nemaju nikakav izravan ili neizravan kontakt, pa ni zajedničku ispašu, s ovcama i kozama s gospodarstava nižeg statusa u pogledu rizika od klasičnoga grebeža.

1.3. Gospodarstvo s ovcama, kozama ili ovcama i kozama može se priznati kao gospodarstvo s kontroliranim rizikom od klasičnoga grebeža ako tijekom razdoblja od najmanje tri prethodne godine ispunjava sljedeće uvjete:

a) ovce i koze se trajno označuju te se vode evidencije kako bi se omogućila sljedivost do njihova gospodarstva rođenja;

b) vode se evidencije o premještanjima ovaca i koza u gospodarstvo i iz njega;

c) na gospodarstvo se unose samo sljedeće ovce i koze:

(i) ovce i koze s gospodarstava sa zanemarivim ili kontroliranim rizikom od klasičnoga grebeža;

(ii) ovce i koze s gospodarstava koja su ispunjavala uvjete iz podtočaka a) do i) ove točke tijekom razdoblja od najmanje tri prethodne godine ili razdoblja najmanje jednakog razdoblju tijekom kojeg je gospodarstvo na koje se životinje unose ispunjavalo uvjete iz tih točaka;

(iii) ovce prion-proteinskoga genotipa ARR/ARR;

(iv) ovce ili koze koje ispunjavaju uvjete iz alineja (i) ili (ii) ove podtočke osim u razdoblju kada su držane u centru za prikupljanje sjemena, pod uvjetom da centar za prikupljanje sjemena ispunjava sljedeće uvjete:

— centar za prikupljanje sjemena odobren je i nadziran u skladu s posebnim propisima;

— tijekom razdoblja od prethodne tri godine u centar za prikupljanje sjemena unesene su samo ovce ili koze s gospodarstava koja su tijekom tog razdoblja ispunjavala uvjete iz podtočaka a), b) i e) ove točke i na kojima je službeni veterinar ili veterinar kojeg je ovlastio Ured i mjerodavno tijelo entiteta i Brčko Distrikta BiH provodio redovite preglede,

— tijekom razdoblja od prethodne tri godine u centru za prikupljanje sjemena nije potvrđen ni jedan slučaj klasičnoga grebeža,

— u centru za prikupljanje sjemena na snazi su biosigurnosne mjere kako bi se osiguralo da ovce i koze koje se drže u tom centru i dolaze s gospodarstava sa zanemarivim ili kontroliranim rizikom od klasičnoga grebeža nisu u izravnom ili neizravnom kontaktu s ovcama i kozama koje dolaze s gospodarstava nižeg statusa u pogledu rizika od klasičnoga grebeža.

d) gospodarstvo podliježe redovitim pregledima kako bi službeni veterinar ili veterinar kojeg je za to ovlastio Ured i mjerodavno tijelo entiteta i Brčko Distrikta BiH provjerio sukladnost s uvjetima iz podtočaka a) do i) ove točke, a koji se moraju provoditi najmanje jedanput godišnje;

e) nije potvrđen ni jedan slučaj klasičnoga grebeža;

f) Sve ovce i koze koje su starije od 18 mjeseci i koje su uginule ili su usmrćene zbog razloga koji nisu klanje za prehranu ljudi u laboratoriju se testiraju na klasični grebež u skladu s laboratorijskim metodama i protokolima utvrđenima u Prilogu X. poglavlju C točki 3.2 Pravilnika.

Odstupajući od uvjeta utvrđenih u prvom stavku podtočke f) ove točke, Ured uz suglasnost mjerodavnog tijela entiteta i Brčko Distrikta BiH može odlučiti da sve ovce i koze starije od 18 mjeseci koje nemaju komercijalnu vrijednost i koje se na kraju njihova proizvodnog života usmrćuju umjesto da ih se kolje za prehranu ljudi pregleda službeni veterinar te da se sve životinje kod kojih se uoče znakovi propadanja ili neurološki znakovi testiraju u laboratoriju na

klasični grebež u skladu s laboratorijskim metodama i protokolima utvrđenima u Prilogu X. poglavlju C točki 3.2. Pravilnika.

Osim uvjeta utvrđenih u podtočkama a) do f) moraju biti ispunjeni sljedeći uvjeti:

g) na gospodarstvo se unose samo sljedeće jajne stanice i zameci ovaca i koza:

(i) jajne stanice i zameci donorskih životinja koje su od rođenja držane u zemlji sa zanemarivim rizikom od klasičnoga grebeža ili na gospodarstvu sa zanemarivim ili kontroliranim rizikom od klasičnoga grebeža, ili koje ispunjavaju sljedeće zahtjeve:

- trajno se označuju kako bi se omogućila sljedivost do njihova gospodarstva rođenja,
- od rođenja su držane na gospodarstvima na kojima tijekom njihova boravka nije bio potvrđen ni jedan slučaj klasičnoga grebeža,
- u trenutku prikupljanja jajnih stanica ili zametaka nisu pokazivale nikakve kliničke znakove klasičnoga grebeža;

(ii) jajne stanice i zameci ovaca koje nose najmanje jedan ARR alel;

h) na gospodarstvo se unosi samo sljedeće sjeme ovaca i koza:

(i) sjeme donorskih životinja koje su od rođenja držane u zemlji sa zanemarivim rizikom od klasičnoga grebeža ili na gospodarstvu za zanemarivim ili kontroliranim rizikom od klasičnoga grebeža, ili koje ispunjavaju sljedeće zahtjeve:

- trajno se označuju kako bi se omogućila sljedivost do njihova gospodarstva rođenja,
- u trenutku prikupljanja sjemena nisu pokazivale nikakve kliničke znakove klasičnoga grebeža,

(ii) sjeme ovnova prion-proteinskoga genotipa ARR/ARR;

i) ovce i koze na gospodarstvu nemaju nikakav izravan ili neizravan kontakt, pa ni zajedničku ispašu, s ovcama i kozama s gospodarstava nižeg statusa u pogledu rizika od klasičnoga grebeža.

1.4 Ako se na gospodarstvu sa zanemarivim ili kontroliranim rizikom od klasičnoga grebeža ovaca ili na gospodarstvu za koje se utvrdi da je epidemiološki povezano s gospodarstvom sa zanemarivim ili kontroliranim rizikom od klasičnoga grebeža ovaca potvrdi slučaj klasičnoga grebeža ovaca kao rezultat ispitivanja iz. Priloga VII. poglavlja B dijela 1. Pravilnika, gospodarstvo sa zanemarivim ili kontroliranim rizikom od klasičnoga grebeža ovaca odmah se briše iz popisa iz točke 1.1. ovog odjeljka.

Ured o tome odmah obavješćuje druge zemlje u koje su unesene ovce i koze ili sjeme ili zameci prikupljeni od ovaca i koza koje su bile držane na zaraženom gospodarstvu tijekom razdoblja od prethodnih sedam godina, u slučaju gospodarstva sa zanemarivim rizikom od klasičnoga grebeža, ili tijekom razdoblja od prethodne tri godine, u slučaju gospodarstva s kontroliranim rizikom od klasičnoga grebeža.

2. Zemlja ili područje sa zanemarivim rizikom od klasičnoga grebeža ovaca

2.1 Ako zemlja smatra da je na njezinom području ili na dijelu njezinog područja zanemariv rizik od klasičnoga grebeža ovaca, ona dostavlja Međunarodnoj organizaciji za zdravlje životinja/Komisiji odgovarajuću dokaznu dokumentaciju, navodeći posebno sljedeće:

a) da je bila provedena procjena rizika te da je njome dokazano da postoje odgovarajuće mjere koje se provode tijekom relevantnog razdoblja za postupanje u slučaju bilo kakvog utvrđenog rizika. Ovom procjenom rizika identificiraju se svi mogući čimbenici za pojavu klasičnoga grebeža ovaca i njihova povijesna perspektiva, a posebno:

(i) uvoz ili unošenje ovaca i koza ili njihovog sjemena i zametaka, za koje postoji mogućnost da su zaraženi klasičnim grebežom ovaca;

(ii) razina poznavanja strukture populacije i prakse uzgoja ovaca i koza;

(iii) prakse hranidbe, uključujući hranidbu mesno-koštanim brašnom ili čvarcima dobivenim od preživača;

(iv) uvoz mlijeka i mliječnih proizvoda koji potječu od ovaca i koza i koji su namijenjeni za upotrebu u hranidbi ovaca i koza;

b) da su tijekom razdoblja od najmanje sedam prethodnih godina testirane ovce i koze koje pokazuju kliničke znakove koji odgovaraju klasičnom grebežu;

c) da je tijekom razdoblja od najmanje sedam prethodnih godina godišnje testiran dovoljan broj ovaca i koza starijih od 18 mjeseci, koje su reprezentativne za zaklane ovce i koze, a koje su uginule ili su usmrćene zbog razloga koji nisu klanje za prehranu ljudi, kako bi se osigurala razina sigurnosti otkrivanja klasičnoga grebeža od 95 % ako je njegova stopa učestalosti u toj populaciji veća od 0,1 % i tijekom tog razdoblja nije prijavljen niti jedan slučaj klasičnoga grebeža;

d) da je hranidba ovaca i koza mesno-koštanim brašnom ili čvarcima podrijetlom od preživača zabranjena i da se ta zabrana uspješno provodi u cijeloj zemlji tijekom razdoblja od najmanje sedam godina;

e) da se unošenje ovaca i koza te njihovog sjemena i zametaka iz drugih država članica izvodi u skladu s podtočkom 4.1 podpodtočkom (b) ili podtočkom 4.2 točke 4. odjeljka A ovog Poglavlja.;

f) da se unošenje ovaca i koza te njihovog sjemena i zametaka iz trećih zemalja izvodi u skladu s poglavljem E ili poglavljem H Priloga IX. Pravilnika.

2.2 Status zanemarivog rizika od klasičnoga grebeža ovaca može se zemlji ili području zemlje odobriti u skladu s posebnim postupkom.

Ured mora obavijestiti OIE/Komisiju o bilo kakvoj promjeni u pogledu informacija dostavljenih u skladu s točkom 2.1 odjeljka A poglavlja A ovog Priloga, koje se odnose na bolest.

Status zanemarivog rizika odobren u skladu s točkom 2.2 odjeljka A poglavlja A ovog Priloga može se s obzirom na takve informacije povući, u skladu s posebnim postupkom.

2.3. Države članice ili zona države članice sa zanemarivim rizikom od klasičnoga grebeža jesu sljedeće:

- Austrija,
- Finska,
- Švedska.

3. Program kontrole klasičnoga grebeža ovaca

3.1 Zemlja koja ima nacionalni program kontrole klasičnoga grebeža ovaca na cijelom području zemlje:

a) može svoj nacionalni program kontrole dostaviti OIE-u/Komisiji naglašavajući posebno:

- rasprostranjenost klasičnoga grebeža ovaca u zemlji,
- razloge za provođenje nacionalnog programa kontrole, uzimajući u obzir važnost bolesti te omjer troškova i koristi,
- statusne kategorije određene za gospodarstva i standarde koji mora postići svaka takva kategorija,
- postupke testiranja koji će se koristiti,
- postupke praćenja nacionalnog programa kontrole,
- radnje koje treba poduzeti ako gospodarstvo iz bilo kojeg razloga izgubi svoj status,
- mjere koje se poduzimaju ako su rezultati pregleda provedenih u skladu s odredbama nacionalnog programa kontrole pozitivni;

b) program iz točke a) može se odobriti ako ispunjava kriterije utvrđene u toj točki, u skladu s posebnim postupkom; izmjene ili dodaci programima kojeg je Ured dostavio Komisiji mogu se odobriti u skladu s posebnim postupkom.

3.2 Odobreni su nacionalni programi kontrole grebeža sljedećih država članica:

- Danska
- Slovenija.

4. Promet ovcama i kozama te njihovim sjemenom i zamecima

Primjenjuju se sljedeći uvjeti:

4.1 ovce i koze:

a) ovce i koze za rasplod namijenjene za zemlje koje nemaju status zanemarivog rizika od klasičnoga grebeža ili odobreni nacionalni program kontrole grebeža:

(i) dolaze s gospodarstva ili gospodarstava sa zanemarivim rizikom ili kontroliranim rizikom od klasičnoga grebeža ili

(ii) dolaze iz zemlje ili regije sa zanemarivim rizikom od klasičnoga grebeža ili

(iii) ako je riječ o ovcama, one moraju biti prion-proteinskoga genotipa ARR/ARR, pod uvjetom da ne dolaze s gospodarstva na koje se primjenjuju ograničenja utvrđena u Prilogu VII. poglavlju B točkama 3. i 4 Pravilnika.;

b) ovce i koze za sve namjene osim za izravno klanje, koje su namijenjene za zemlje koje imaju status zanemarivog rizika od klasičnoga grebeža ili odobreni nacionalni program kontrole grebeža:

(i) dolaze s gospodarstva ili gospodarstava sa zanemarivim rizikom od klasičnoga grebeža ili

(ii) dolaze iz zemlje ili regije sa zanemarivim rizikom od klasičnoga grebeža ili

(iii) ako je riječ o ovcama, one moraju biti prion-proteinskoga genotipa ARR/ARR, pod uvjetom da ne dolaze s gospodarstva na koje se primjenjuju ograničenja utvrđena u Prilogu VII. poglavlju B točkama 3. i 4. Pravilnika;

c) odstupajući od toč. a) i b) ove točke, zahtjevi iz tih točaka ne primjenjuju se na ovce i koze koje se isključivo drže u odobrenim tijelima, zavodima ili centrima kako su definirani u posebnim propisima ili se premještaju između tih ustanova;

d) odstupajući od toč. a) i b), Ured može odobriti trgovinu životinjama koje ne ispunjavaju zahtjeve iz tih točaka pod uvjetom da je dobilo prethodnu suglasnost nadležnog tijela zemlje odredišta tih životinja te pod uvjetom da životinje ispunjavaju sljedeće uvjete:

(i) životinje pripadaju lokalnoj pasmini koja je u opasnosti od nestanka iz poljoprivredne djelatnosti kako je navedeno u posebnim propisima;

(ii) životinje su upisane u matičnu knjigu koju uspostavlja i vodi uzgojna organizacija ili udruženje službeno odobreno u skladu s posebnim propisima u zemlji otpreme ili službena agencija te zemlje, te životinje treba upisati u matičnu knjigu za tu pasminu koju je uspostavila i koju vodi uzgojna organizacija ili udruženje službeno odobreno u skladu s posebnim propisima u zemlji odredišta ili službena agencija te zemlje;

(iii) u zemlji otpreme i zemlji odredišta uzgojne organizacije ili udruženja ili službena agencija iz alineje (ii) ove podtočke provode program za očuvanje te pasmine;

(iv) životinje ne potječu s gospodarstva na koje se primjenjuju ograničenja iz Priloga VII. poglavlja B, točki 3. i 4. Pravilnika;

(v) nakon ulaska životinja koje ne ispunjavaju zahtjeve iz podtočke a) ili b) ove točke na gospodarstvo u zemlji odredišta premještanje svih ovaca i koza na tom gospodarstvu ograničava se u skladu s Prilogom VII. poglavljem B točkom 3.4. tijekom razdoblja od tri godine, ili tijekom razdoblja od tri godine ako zemlja odredišta ima zanemariv rizik od klasičnoga grebeža ili ima odobren nacionalni program kontrole grebeža.

Odstupajući od prvog stavka ove točke, to ograničenje premještanja ne primjenjuje se na trgovinu životinjama koja se provodi u skladu s uvjetima utvrđenima u točki 4.1. podtočki d) ovog odjeljka kao ni na premještanje unutar zemlje životinja namijenjenih gospodarstvu na kojem se uzgaja lokalna pasmina u opasnosti da bude izgubljena za poljoprivredu, kako je navedeno u posebnim propisima pod uvjetom da je ta pasmina uključena u program očuvanja koji provodi uzgojna organizacija ili udruženje službeno odobreno ili priznato u skladu s posebnim propisima.

Nakon obavljene trgovine ili premještanja unutar zemlje iz drugog stavka alineje (v) ove podtočke, premještanje svih ovaca i koza na gospodarstva ili gospodarstvima koja primaju

životinje premještene na temelju tog odstupanja ograničava se u skladu s prvim i drugim stavkom podtočke (v) ove podtočke.

4.2 sjeme i zameci ovaca i koza moraju ispunjavati sljedeće uvjete:

a) moraju se prikupljati od životinja koje su od rođenja neprekidno boravile na gospodarstvu ili gospodarstvima sa zanemarivim rizikom ili kontroliranim rizikom od klasičnoga grebeža, osim ako je to gospodarstvo centar za prikupljanje sjemena, pod uvjetom da centar za prikupljanje sjemena ispunjava uvjete iz Poglavlja A Odjeljka A točke 1. podtočke 1.3. podpodtočke c) alineje (iv) ovog Priloga ili

b) moraju se prikupljati od životinja koje su posljednje tri godine prije prikupljanja neprekidno bile držane na gospodarstvu ili gospodarstvima koja tri godine ispunjavaju sve uvjete utvrđene u Poglavlju A Odjeljku A točki 1. podtočki 1.3. podpodtočkama a) do f), osim ako je to gospodarstvo centar za prikupljanje sjemena, pod uvjetom da centar za prikupljanje sjemena ispunjava uvjete iz Poglavlja A Odjeljka A točke 1. podtočke 1.3. podpodtočke c) alineje (iv) ovog Priloga ili

c) moraju se prikupljati od životinja koje su od rođenja neprekidno bile držane u državi ili zoni sa zanemarivim rizikom od klasičnoga grebeža ili

d) ako je riječ o sjemenu ovnova, sjeme mora biti prikupljeno od ovnova prion-proteinskoga genotipa ARR/ARR ili

e) ako je riječ o zamecima ovaca, zameci moraju nositi najmanje jedan ARR alel.

ODJELJAK B

Uvjeti koji se primjenjuju na goveda

Ujedinjena Kraljevina osigurava da se goveda rođena i uzgajana na njezinom državnom području prije 1. kolovoza 1996. ne otpremaju s njezinog državnog područja u druge države članice ili treće zemlje.

POGLAVLJE B

UVJETI KOJI SE ODNOSI NA POTOMSTVO ŽIVOTINJA KOD KOJIH POSTOJI SUMNJA ILI JE POTVRĐENA TSE, NA KOJE SE ODNOSI ČLANAK 17. STAVAK (2) PRAVILNIKA

Zabranjuje se stavljanje na tržište zadnje rođenih potomaka ženki goveda zaraženih s TSE ili od ovaca ili koza kod kojih je potvrđen GSE tijekom proteklog razdoblja od dvije godine ili tijekom razdoblja nakon pojave prvih kliničkih znakova početka bolesti.

POGLAVLJE C.

UVJETI ZA TRGOVINU ODREĐENIM PROIZVODIMA ŽIVOTINJSKOG PODRIJETLA

Odjeljak A.

PROIZVODI

Sljedeći proizvodi životinjskog podrijetla izuzeti su od zabrane navedene u članku 18. stavku (3) Pravilnika, pod uvjetom da su podrijetlom od goveda, ovaca i koza koje udovoljavaju zahtjevima Odjeljka B ovog Poglavlja.:

- svježe meso,
- mljeveno meso,
- mesni pripravci,
- mesni proizvodi.

Odjeljak B. ZAHTJEVI

Proizvodi navedeni u odjeljku A. ovog Poglavlja moraju udovoljavati sljedećim zahtjevima:

- a) goveda, ovce i koze od kojih su dobiveni proizvodi životinjskog podrijetla nisu hranjene mesno-koštanim brašnom ili čvarcima dobivenim od preživača i koje su prošle ante mortem i post mortem preglede;
- (b) goveda, ovce i koze od kojih su dobiveni proizvodi životinjskog podrijetla nisu zaklane nakon omamljivanja ubrizganim plinom u kranijalnu šupljinu ili usmrćene istim načinom ili zaklane nakon omamljivanja razaranjem središnjeg živčanog tkiva pomoću šipke uvedene u kranijalnu šupljinu;
- c) proizvodi životinjskog podrijetla dobiveni od goveda, ovaca i koza ne potječu od:
  - (i) specificiranog rizičnog materijala kako je određeno u Prilogu V. Pravilnika;
  - (ii) živčanih i limfatičkih tkiva izloženih tijekom postupka iskoštavanja; i
  - (iii) strojno otkoštenog mesa dobivenog od kostiju goveda, ovaca ili koza.

POGLAVLJE D UVJETI KOJI SE PRIMJENJUJU NA IZVOZ

Živa goveda i proizvodi životinjskog podrijetla dobiveni od njih moraju podlijegati, u slučaju izvoza, uvjetima utvrđenima ovim Pravilnikom.

PRILOG IX.

UVOZ ŽIVIH ŽIVOTINJA, ZAMETAKA, JAJNIH STANICA I PROIZVODA ŽIVOTINJSKOG PODRIJETLA

POGLAVLJE B UVOZ GOVEDA Odjeljak A UVOZ IZ ZEMLJE ILI REGIJE SA ZANEMARIVIM RIZIKOM OD GSE-a

Pri uvozu goveda iz zemlje ili regije sa zanemarivim rizikom od GSE-a predočava se certifikat o zdravlju životinja kojim se potvrđuje sljedeće:

a) životinje su oteljene i neprekidno uzgajane u zemlji ili regiji ili zemljama ili regijama klasificiranim u skladu s Pravilnikom o statusu država ili regija u odnosu na bovinu spongiformnu encefalopatiju („Službeni glasnik BiH“, br. 80/10, 55/12, 86/12 i 98/14, u daljem tekstu: Pravilnik o statusu država), kao zemlje ili regije sa zanemarivim rizikom od GSE-a;

b) životinje su označene trajnim sustavom označivanja koji omogućava sljedivost do majke i stada podrijetla i nisu bile izložene sljedećim govedima:

(i) svi slučajevi GSE-a,

(ii) sva goveda koja su tijekom svoje prve godine života uzgajana zajedno sa slučajevima GSE-a i za koja je istraživanjem utvrđeno da su tijekom tog razdoblja konzumirala jednaku potencijalno kontaminiranu hranu ili

(iii) ako su rezultati istraživanja iz alineje (ii) podtočke b) ovog Odjeljka dvojbeni, sva goveda oteljena u istom stadu kao i slučajevi GSE-a i to unutar 12 mjeseci od datuma teljenja slučaja GSE-a;

i

c) ako je u dotičnoj zemlji bilo domaćih slučajeva GSE-a, životinje su oteljene:

(i) nakon datuma od kojeg se učinkovito provodi zabrana hranidbe preživača mesno-koštanim brašnom i čvarcima dobivenima od preživača, kako je utvrđeno u Kodeksu o zdravlju kopnenih životinja OIE-a ili

(ii) nakon datuma oteljenja zadnjeg domaćeg slučaja GSE-a ako je oteljen nakon datuma zabrane hranidbe iz alineje (i) ove podtočke.

Odjeljak B

UVOZ IZ ZEMLJE ILI REGIJE S KONTROLIRANIM RIZIKOM OD GSE-a

Pri uvozu goveda iz zemlje ili regije s kontroliranim rizikom od GSE-a predočava se certifikat o zdravlju životinja kojim se potvrđuje sljedeće:

a) zemlja ili regija klasificirana je u skladu s Pravilnikom o statusu država kao zemlja ili regija s kontroliranim rizikom od GSE-a;

b) životinje su označene trajnim sustavom označivanja koji omogućava sljedivost do majke i stada podrijetla i nisu bile izložene sljedećim govedima:

(i) svi slučajevi GSE-a,

(ii) sva goveda koja su tijekom svoje prve godine života uzgajana zajedno sa slučajevima GSE-a i za koja je istraživanjem utvrđeno da su tijekom tog razdoblja konzumirala jednaku potencijalno kontaminiranu hranu ili

(iii) ako su rezultati istraživanja iz alineje (ii) ove podtočke dvojbeni, sva goveda oteljena u istom stadu kao i slučajevi GSE-a i to unutar 12 mjeseci od datuma teljenja slučaja GSE-a;

c) životinje su oteljene:

(i) nakon datuma od kojeg se učinkovito provodi zabrana hranidbe preživača mesno-koštanim brašnom i čvarcima dobivenima od preživača, kako je utvrđeno u Kodeksu o zdravlju kopnenih životinja OIE-a ili

(ii) nakon datuma oteljenja zadnjeg domaćeg slučaja GSE-a ako je oteljen nakon datuma zabrane hranidbe iz alineje (i) ove podtočke.

Odjeljak C

UVOZ IZ ZEMLJE ILI REGIJE S NEUTVRĐENIM RIZIKOM OD GSE-a

Pri uvozu goveda iz zemlje ili regije s neutvrđenim rizikom od GSE-a predočava se certifikat o zdravlju životinja kojim se potvrđuje sljedeće:

a) zemlja ili regija klasificirana je u skladu s Pravilnikom o statusu država kao zemlja ili regija s neutvrđenim rizikom od GSE-a;

b) hranidba preživača mesno-koštanim brašnom ili čvarcima dobivenima od preživača, kako je utvrđeno u Kodeksu o zdravlju kopnenih životinja OIE-a, zabranjena je te se zabrana učinkovito provodi u zemlji ili regiji;

c) životinje su označene trajnim sustavom označivanja koji omogućava sljedivost do majke i stada podrijetla i nisu bile izložene sljedećim govedima:

(i) svi slučajevi GSE-a,

(ii) sva goveda koja su tijekom svoje prve godine života uzgajana zajedno sa slučajevima GSE-a i za koja je istraživanjem utvrđeno da su tijekom tog razdoblja konzumirala jednaku potencijalno kontaminiranu hranu ili

(iii) ako su rezultati istraživanja iz alineje (ii) ove podtočke dvojbjeni, sva goveda oteljena u istom stadu kao i slučajevi GSE-a i to unutar 12 mjeseci od datuma teljenja slučaja GSE-a;

d) životinje su oteljene:

(i) najmanje dvije godine nakon datuma od kojeg se učinkovito provodi zabrana hranidbe preživača mesno-koštanim brašnom i čvarcima dobivenima od preživača, kako je utvrđeno u Kodeksu o zdravlju kopnenih životinja OIE-a ili

(ii) nakon datuma oteljenja zadnjeg domaćeg slučaja GSE-a ako je oteljen nakon datuma zabrane hranidbe iz alineje (i) ove podtočke.

POGLAVLJE C

UVOZ PROIZVODA ŽIVOTINJSKOG PODRIJETLA OD GOVEDA, OVACA ILI KOZA

Odjeljak A

PROIZVODI

Sljedeći proizvodi podrijetlom od goveda, ovaca i koza, kako su definirani u sljedećim točkama Priloga I. Pravilnika o higijeni hrane životinjskog podrijetla, podliježu uvjetima utvrđenima u odjeljcima B, C ili D ovog poglavlja ovisno o kategoriji rizika zemlje podrijetla u pogledu GSE-a:

- svježe meso, kako je definirano u točki 1.10.,

- mljeveno meso, kako je definirano u točki 1.13.,
- strojno otkoštено meso, kako je definirano u točki 1.14.,
- mesni pripravci, kako su definirani u točki 1.15.,
- mesni proizvodi, kako su definirani u točki 7.1.,
- topljena životinjska mast, kako je definirana u točki 7.5.,
- čvarci, kako su definirani u točki 7.6.,
- želatina, kako je definirana u točki 7.7., osim one dobivene od kože,
- kolagen, kako je definiran u točki 7.8., osim onog dobivenog od kože,
- obrađeni želuci, mjehuri i crijeva, kako su definirani u točki 7.9.

Odjeljak B

UVOZ IZ ZEMLJE ILI REGIJE SA ZANEMARIVIM RIZIKOM OD GSE-a

Pri uvozu proizvoda podrijetlom od goveda, ovaca i koza navedenih u odjeljku A iz zemlje ili regije sa zanemarivim rizikom od GSE-a predočava se certifikat o zdravlju životinja kojim se potvrđuje sljedeće:

- a) zemlja ili regija klasificirana je u skladu s Pravilnikom o statusu država kao zemlja ili regija s zanemarivim rizikom od GSE-a;
- b) životinje od kojih su dobiveni proizvodi podrijetlom od goveda, ovaca i koza bile su podvrgnute ante mortem i post mortem pregledu;
- c) proizvodi podrijetlom od goveda, ovaca i koza ne sadržavaju i nisu dobiveni od specificiranog rizičnog materijala kako je definiran u Prilogu V. točki 1. ovog Pravilnika;
- d) ako životinje od kojih su dobiveni proizvodi podrijetlom od goveda potječu iz zemlje ili regije klasificirane u skladu s Pravilnikom o statusu država kao zemlja ili regija s kontroliranim ili neutvrđenim rizikom od GSE-a, odstupajući od točke c) ovog odjeljka, mogu se uvoziti trupovi, polovice trupova ili polovice trupova razrezane u najviše tri veleprodajna komada i četvrtine koji ne sadržavaju specificirani rizični materijal osim kralježnice, uključujući dorzalne ganglije. U slučaju takvog uvoza trupovi ili veleprodajni komadi trupova goveda koji sadržavaju kralježnicu koja je definirana kao specificirani rizični materijal u skladu s točkom 1. Priloga V. ovog Pravilnika označavaju se jasno vidljivom crvenom crtom na naljepnici u skladu s posebnim propisima. Nadalje, u Zajednički veterinarski dokument o ulasku (ZVUD) iz članka 14. stavka (1) Priručnika za rad GVI treba upisati posebnu informaciju o broju govedih trupova ili veleprodajnih komada za koje se zahtijeva odstranjivanje kralježnice;
- e) proizvodi podrijetlom od goveda, ovaca i koza ne sadržavaju strojno otkoštено meso dobiveno od kostiju goveda, ovaca ili koza i ne potječu od njega, osim ako su životinje od kojih su dobiveni proizvodi podrijetlom od goveda, ovaca i koza rođene, neprekidno uzgajane i zaklane u zemlji ili regiji koja je klasificirana u skladu s Pravilnikom o statusu država kao zemlja ili regija sa zanemarivim rizikom od GSE-a u kojoj nije bilo domaćih slučajeva GSE-a;

f) životinje od kojih su dobiveni proizvodi podrijetlom od goveda, ovaca i koza nisu zaklane nakon omamljivanja ubrizgavanjem plina u kranijalnu šupljinu niti ubijene istom metodom ili zaklane, nakon omamljivanja, laceracijom središnjeg živčanog tkiva uvođenjem instrumenta u obliku dugačke šipke u kranijalnu šupljinu, osim ako su životinje od kojih potječu proizvodi podrijetlom od goveda, ovaca i koza rođene, neprekidno uzgajane i zaklane u zemlji ili regiji koja je klasificirana u skladu s Pravilnikom o statusu država kao zemlja ili regija sa zanemarivim rizikom od GSE-a;

g) ako životinje od kojih su dobiveni proizvodi podrijetlom od goveda, ovaca i koza potječu iz zemlje ili regije koja je klasificirana u skladu s Pravilnikom o statusu država kao zemlja ili regija s neutvrđenim rizikom od GSE-a, životinje nisu bili hranjene mesno-koštanom brašnom ili čvarcima, kako je utvrđeno u Kodeksu o zdravlju kopnenih životinja OIE-a;

h) ako životinje od kojih su dobiveni proizvodi podrijetlom od goveda, ovaca i koza potječu iz zemlje ili regije koja je klasificirana u skladu s Pravilnikom o statusu država kao zemlja ili regija s neutvrđenim rizikom od GSE-a, proizvodi su proizvedeni i s njima se postupalo na način kojim se osigurava da ne sadržavaju živčano i limfatičko tkivo izloženo tijekom postupka otkoštavanja i da njime nisu kontaminirani.

Odjeljak C

UVOZ IZ ZEMLJE ILI REGIJE S KONTROLIRANIM RIZIKOM OD GSE-a

1. Pri uvozu proizvoda podrijetlom od goveda, ovaca i koza navedenih u odjeljku A ovog Poglavlja iz zemlje ili regije s kontroliranim rizikom od GSE-a predočava se certifikat o zdravlju životinja kojim se potvrđuje sljedeće:

a) zemlja ili regija klasificirana je u skladu s Pravilnikom o statusu država kao zemlja ili regija s kontroliranim rizikom od GSE-a;

b) životinje od kojih su dobiveni proizvodi podrijetlom od goveda, ovaca i koza bile su podvrgnute ante mortem i post mortem pregledu;

c) životinje od kojih su dobiveni proizvodi podrijetlom od goveda, ovaca i koza namijenjeni izvozu nisu usmrćene, nakon omamljivanja, laceracijom tkiva središnjeg živčanog sustava instrumentom u obliku dugačke šipke koji se uvodi u kranijalnu šupljinu ili ubrizgavanjem plina u kranijalnu šupljinu;

d) proizvodi podrijetlom od goveda, ovaca i koza ne sadržavaju specificirani rizični materijal kako je definiran u točki 1. Priloga V. ovog Pravilnika niti su dobiveni od njega te ne sadržavaju strojno otkoštano meso dobiveno od kostiju goveda, ovaca ili koza niti su dobiveni od njega.

2. Za proizvode podrijetlom od goveda, odstupajući od točke 1. podtočke d) ovog Odjeljka, mogu se uvoziti trupovi, polovice trupova ili polovice trupova razrezane u najviše tri veleprodajna komada i četvrtine koji ne sadržavaju specificirani rizični materijal osim kralježnice, uključujući dorzalne ganglije.

3. Ako se zahtijeva odstranjivanje kralježnice, goveđi trupovi ili veleprodajni komadi trupova s kralježnicom označavaju se jasno vidljivom crvenom crtom na naljepnici u skladu s posebnim propisima.

4. U slučaju uvoza u Zajednički veterinarski dokument o ulasku (ZVDU) iz članka 14. stav (1) Priručnika za rad GVI treba upisati broj govedih trupova ili veleprodajnih komada trupova za koje se zahtijeva odstranjivanje kralježnice.

5. U slučaju crijeva s izvornim podrijetlom iz zemlje ili regije sa zanemarivim rizikom od GSE-a pri uvozu obrađenih crijeva predočava se certifikat o zdravlju životinja kojim se potvrđuje sljedeće:

a) zemlja ili regija klasificirana je u skladu s Pravilnikom o statusu država kao zemlja ili regija s kontroliranim rizikom od GSE-a;

b) životinje od kojih su dobiveni proizvodi podrijetlom od goveda, ovaca i koza bile su rođene, neprekidno uzgajane i zaklane u državi ili regiji sa zanemarivim rizikom od GSE-a, te su bile podvrgnute ante mortem i post mortem pregledu;

c) ako crijeva potječu iz zemlje ili regije u kojoj je bilo domaćih slučajeva GSE-a:

(i) životinje su okoćene nakon datuma uvođenja zabrane hranidbe preživača mesno-koštanim brašnom i čvarcima dobivenima od preživača ili

(ii) proizvodi podrijetlom od goveda, ovaca i koza ne sadržavaju specificirani rizični materijal kako je definiran u točki 1. Priloga V. ovog Pravilnika niti su od njega dobiveni.

Odjeljak D

UVOZ IZ ZEMLJE ILI REGIJE S NEUTVRĐENIM RIZIKOM OD GSE-a

1. Pri uvozu proizvoda podrijetlom od goveda, ovaca i koza navedenih u odjeljku A iz zemlje ili regije s neutvrđenim rizikom od GSE-a predočava se certifikat o zdravlju životinja kojim se potvrđuje sljedeće:

a) životinje od kojih su dobiveni proizvodi podrijetlom od goveda, ovaca i koza nisu bile hranjene mesno-koštanim brašnom ili čvarcima dobivenima od preživača, kako je utvrđeno u Kodeksu o zdravlju kopnenih životinja OIE-a, te su bile podvrgnute ante mortem i post mortem pregledu;

b) životinje od kojih su dobiveni proizvodi podrijetlom od goveda, ovaca i koza nisu usmrćene, nakon omamljivanja, laceracijom tkiva središnjeg živčanog sustava instrumentom u obliku dugačke šipke koji se uvodi u kranijalnu šupljinu ili ubrizgavanjem plina u kranijalnu šupljinu;

c) proizvodi podrijetlom od goveda, ovaca i koza ne sadržavaju sljedeće sastojke i nisu dobiveni od njih:

(i) specificirani rizični materijal kako je definiran u točki 1. Priloga V. ovog Pravilnika;

(ii) živčano i limfatičko tkivo izloženo tijekom postupka otkoštavanja;

(iii) strojno otkoštano meso dobiveno od kostiju goveda, ovaca ili koza.

2. Za proizvode podrijetlom od goveda, odstupajući od točke 1. podtočke c) ovog Odjeljka, mogu se uvoziti trupovi, polovice trupova ili polovice trupova razrezane u najviše tri veleprodajna komada i četvrtine koji ne sadržavaju specificirani rizični materijal osim kralježnice, uključujući dorzalne ganglije.

3. Ako se zahtijeva odstranjivanje kralježnice, goveđi trupovi ili veleprodajni komadi trupova s kralježnicom moraju biti označeni jasno vidljivom crvenom crtom na naljepnici u skladu s posebnim propisima.

4. U slučaju uvoza u Zajednički veterinarski dokument o ulasku (ZVDU) iz članka 14. stavka (1) Priručnika za rad GVI treba upisati posebnu informaciju o broju goveđih trupova ili veleprodajnih komada za koje se zahtijeva odstranjivanje kralježnice.

5. U slučaju crijeva s izvornim podrijetlom iz zemlje ili regije sa zanemarivim rizikom od GSE-a pri uvozu obrađenih crijeva predočava se certifikat o zdravlju životinja kojim se potvrđuje sljedeće:

a) zemlja ili regija klasificirana je u skladu s Pravilnikom o statusu država kao zemlja ili regija s neutvrđenim rizikom od GSE-a;

b) životinje od kojih su dobiveni proizvodi podrijetlom od goveda, ovaca i koza, bile su rođene, neprekidno uzgajane i zaklane u državi ili regiji sa zanemarivim rizikom od GSE-a, te su bile podvrgnute ante mortem i post mortem pregledu;

c) ako crijeva potječu iz zemlje ili regije u kojoj je bilo domaćih slučajeva GSE-a:

(i) životinje su rođene nakon datuma uvođenja zabrane hranidbe preživača mesno-koštanim brašnom i čvarcima dobivenima od preživača ili

(ii) proizvodi podrijetlom od goveda, ovaca i koza ne sadržavaju specifičirani rizični materijal kako je definiran u točki 1. Priloga V. ovog Pravilnika niti su od njega dobiveni.

POGLAVLJE D

UVOZ NUSPROIZVODA ŽIVOTINJSKOG PODRIJETLA I OD NJIH DOBIVENIH PROIZVODA PODRIJETLOM OD GOVEDA, OVACA I KOZA

Odjeljak A

NUSPROIZVODI ŽIVOTINJSKOG PODRIJETLA

Ovo se poglavlje primjenjuje na sljedeće nusproizvode životinjskog podrijetla, kako su definirani u članku 4. Odluke o nusproizvodima, i na sljedeće od njih dobivene proizvode, kako su definirani u točki 2. tog članka, pod uvjetom da ti nusproizvodi životinjskog podrijetla i od njih dobiveni proizvodi potječu od goveda, ovaca i koza:

a) prerađene masti, dobivene od materijala kategorije 2., koje su namijenjene za upotrebu kao organska gnojiva ili poboljšivači tla, kako su definirani u članku 4. točki z) Odluke o nusproizvodima;

b) kosti i proizvodi od kostiju, dobiveni od materijala kategorije 2.;

c) prerađene masti, dobivene od materijala kategorije 3., koje su namijenjene za upotrebu kao organska gnojiva ili poboljšivači tla ili hrana za životinje, kako su definirani u članku 4. točki z) odnosno cc) Odluke o nusproizvodima, ili njihove sirovine;

d) hrana za kućne ljubimce, uključujući žvakalice za pse;

e) proizvodi od krvi;

- f) prerađene životinjske bjelančevine;
- g) kosti i proizvodi od kostiju, dobiveni od materijala kategorije 3.;
- h) želatina i kolagen dobiveni od materijala koji nisu koža;
- i) materijali kategorije 3. i dobiveni proizvodi, osim onih iz točaka c) do h) ovog Odjeljka, isključujući:
  - (i) svježu kožu i obrađenu kožu;
  - (ii) želatinu i kolagen dobivene od kože;
  - (iii) prerađevine masti.

Odjeljak B

ZAHTJEVI U POGLEDU ZDRAVSTVENOG CERTIFIKATA

Pri uvozu nusproizvoda životinjskog podrijetla i od njih dobivenih proizvoda goveđeg, ovčjeg i kozjeg podrijetla navedenih u odjeljku A, predočava se zdravstveni certifikat koji sadržava sljedeću potvrdu:

a) nusproizvod životinjskog podrijetla ili od njega dobiveni proizvod:

(i) ne sadržava specificirani rizični materijal kako je definiran u točki 1. Priloga V. ovog Pravilnika niti je od njega dobiven i

(ii) ne sadržava strojno otkoštено meso dobiveno od kostiju goveda, ovaca ili koza i ne potječe od njega, osim ako su životinje od kojih je dobiven nusproizvod životinjskog podrijetla ili od njega dobiveni proizvod rođene, neprekidno uzgajane i zaklane u zemlji ili regiji koja je klasificirana u skladu s Pravilnikom o statusu kao zemlja ili regija sa zanemarivim rizikom od GSE-a u kojoj nije bilo domaćih slučajeva GSE-a i

(iii) dobiven je od životinja koje nisu usmrćene, nakon omamljivanja, laceracijom tkiva središnjeg živčanog sustava instrumentom u obliku dugačke šipke koji se uvodi u kranijalnu šupljinu ili ubrizgavanjem plina u kranijalnu šupljinu, osim životinja koje su rođene, neprekidno uzgajane i zaklane u zemlji ili regiji koja je u skladu s Pravilnikom o statusu klasificirana kao zemlja ili regija sa zanemarivim rizikom od GSE-a ili

b) nusproizvod životinjskog podrijetla ili od njega dobiveni proizvod ne sadržava materijale goveda, ovaca i koza, osim onih dobivenih od životinja koje su rođene, neprekidno uzgajane i zaklane u zemlji ili regiji koja je u skladu s Pravilnikom o statusu klasificirana kao zemlja ili regija sa zanemarivim rizikom od GSE-a, i nije dobiven od njih.

Uz točke a) i b) ovog odjeljka pri uvozu nusproizvoda životinjskog podrijetla i od njih dobivenih proizvoda iz odjeljka A koji sadržavaju mlijeko ili mliječne proizvode ovčjeg ili kozjeg podrijetla i koji su namijenjeni za hranidbu životinja, predočava se zdravstveni certifikat koji sadržava sljedeću potvrdu:

c) ovce i koze od kojih su dobiveni ti nusproizvodi životinjskog podrijetla i od njih dobiveni proizvodi bile su držane neprekidno od rođenja u zemlji u kojoj su ispunjeni sljedeći uvjeti:

(i) obvezno je prijavljivanje klasičnoga grebeža;

- (ii) postoji sustav podizanja svijesti, nadzora i praćenja;
  - (iii) u slučaju sumnje na TSE ili potvrde klasičnoga grebeža, na gospodarstva s ovcama i kozama primjenjuju se službena ograničenja;
  - (iv) ovce i koze oboljele od klasičnoga grebeža usmrćuju se i u potpunosti uništavaju;
  - (v) hranidba ovaca i koza mesno-koštanim brašnom ili čvarcima dobivenima od preživača, kako je utvrđeno u Kodeksu o zdravlju kopnenih životinja OIE-a, zabranjena je i ta se zabrana uspješno provodi u cijeloj zemlji tijekom razdoblja od najmanje sedam prethodnih godina;
- d) mlijeko i mliječni proizvodi dobiveni od ovaca ili koza potječu s gospodarstava za koja nije uvedeno službeno ograničenje zbog sumnje na TSE;
- e) mlijeko i mliječni proizvodi dobiveni od ovaca ili koza potječu s gospodarstava na kojima tijekom prethodnih sedam godina nije bio dijagnosticiran ni jedan slučaj klasičnoga grebeža ili su nakon potvrde slučaja klasičnoga grebeža:
- (i) usmrćene i uništene ili zaklane sve ovce i koze na gospodarstvu, osim rasplodnih ovnova genotipa ARR/ARR, rasplodnih ovaca koje nose najmanje jedan alel ARR i ni jedan alel VRQ i drugih ovaca koje nose najmanje jedan alel ARR ili
  - (ii) usmrćene i uništene sve životinje kod kojih je bio potvrđen klasični grebež, a na gospodarstvo se najmanje tijekom dvije godine od potvrđivanja posljednjeg slučaja klasičnoga grebeža primjenjivalo pojačano praćenje TSE-a, uključujući testiranje na prisutnost TSE-a s negativnim rezultatima, u skladu s laboratorijskim metodama određenima u Prilogu X. poglavlju C točki 3.2. Pravilnika, svih životinja navedenih u nastavku starijih od 18 mjeseci osim ovaca genotipa ARR/ARR:
    - životinja koje su bile zaklane za prehranu ljudi i
    - životinja koje su uginule ili su usmrćene na gospodarstvu, ali koje nisu usmrćene u okviru kampanje za iskorjenjivanje bolesti.

POGLAVLJE E

UVOZ OVACA I KOZA

Pri uvozu ovaca i koza predočava se certifikat o zdravlju životinja kojim se potvrđuje da su životinje neprekidno od rođenja bile držane u zemlji koja ispunjava sljedeće uvjete:

1. obvezno je prijavljivanje klasičnoga grebeža;
2. postoji sustav podizanja svijesti, nadzora i praćenja;
3. ovce i koze oboljele od klasičnoga grebeža usmrćuju se i u potpunosti uništavaju;
4. hranidba ovaca i koza mesno-koštanim brašnom ili čvarcima dobivenima od preživača, kako je utvrđeno u Kodeksu o zdravlju kopnenih životinja OIE-a, zabranjena je i ta se zabrana uspješno provodi u cijeloj zemlji tijekom razdoblja od najmanje sedam prethodnih godina;

Osim uvjeta određenih u točkama od 1. do 4. ovog Poglavlja, u certifikatu o zdravlju životinja potvrđuje se sljedeće:

5. Za rasplodne ovce i koze koje se uvoze u zemlju i koje su namijenjene za zemlje, osim onih koje imaju status zanemarivog rizika od klasičnoga grebeža ili odobreni nacionalni program za kontrolu grebeža, koje su navedene u Prilogu VIII. poglavlju A odjeljku A točki 3.2. Pravilnika., ispunjeni su sljedeći uvjeti:

a) uvezene ovce i koze dolaze s gospodarstva ili gospodarstava koja ispunjavaju uvjete iz Priloga VIII. poglavlja A odjeljka A točke 1.3 Pravilnika ili

b) to su ovce s prion-proteinskim genotipom ARR/ARR i dolaze s gospodarstva za koje tijekom posljednje dvije godine nije bilo uvedeno službeno ograničenje premještanja zbog GSE-a ili klasičnoga grebeža.

6. Za ovce i koze namijenjene za sve upotrebe osim izravnog klanja koje se uvoze u zemlju i koje su namijenjene za zemlje sa zanemarivim rizikom od klasičnoga grebeža ili s odobrenim nacionalnim programom za kontrolu grebeža, kako je navedeno u Prilogu VIII. Poglavlju A Odjeljku A točki 3.2. Pravilnika, ispunjeni su sljedeći uvjeti:

a) dolaze s gospodarstva ili gospodarstava koja ispunjavaju uvjete iz poglavlja A odjeljka A točke 1.2. Priloga VIII. ili

b) to su ovce s prion-proteinskim genotipom ARR/ARR i dolaze s gospodarstva za koje tijekom posljednje dvije godine nije bilo uvedeno službeno ograničenje premještanja zbog GSE-a ili klasičnoga grebeža.

POGLAVLJE F

UVOZ PROIZVODA ŽIVOTINJSKOG PODRIJETLA OD UZGAJANIH I DIVLJIH JELENA

1. Kada se svježe meso, mljeveno meso, mesni pripravci i mesni proizvodi, kako su definirani u točkama 1.13., 1.15. odnosno 7.1. Priloga I. Pravilnika o higijeni hrane životinjskog porijekla, koji su dobiveni od jelena iz uzgoja, uvoze u zemlju iz Kanade ili Sjedinjenih Američkih Država, certifikatima o zdravlju životinja prilaže se izjava koju je potpisalo nadležno tijelo zemlje proizvodnje, a koja glasi kako slijedi:

„Ovaj proizvod sadržava isključivo meso, osim nusproizvoda klanja i leđne moždine, jelena iz uzgoja koji su pregledani histopatološki, imunohistokemijski ili drugom dijagnostičkom metodom priznatom od strane nadležnog tijela s negativnim rezultatima na spongiformnu encefalopatiju, ili je dobiven isključivo od takvog mesa, te nije dobiven od životinja koje dolaze iz stada u kojima je potvrđena spongiformna encefalopatija ili se službeno sumnja na nju.”

2. Kada se svježe meso, mljeveno meso, mesni pripravci i mesni proizvodi, kako su definirani u točkama 1.13., 1.15. odnosno 7.1. Priloga I Pravilnika o higijeni hrane životinjskog porijekla, koji su dobiveni od divljih jelena, uvoze u zemlju iz Kanade ili Sjedinjenih Američkih Država, certifikatima o zdravlju životinja prilaže se izjava koju je potpisalo nadležno tijelo zemlje proizvodnje, a koja glasi kako slijedi:

„Ovaj proizvod sadržava isključivo meso, osim nusproizvoda klanja i leđne moždine, divljih jelena koji su pregledani histopatološki, imunohistokemijski ili drugom dijagnostičkom metodom priznatom od strane nadležnog tijela s negativnim rezultatima na spongiformnu encefalopatiju, ili je dobiven isključivo od takvog mesa, te nije dobiven od životinja koje dolaze

iz regije u kojoj je tijekom posljednje tri godine potvrđena spongiformna encefalopatija ili se službeno sumnja na nju.”

POGLAVLJE H

UVOZ SJEMENA I ZAMETAKA OVACA I KOZA

Pri uvozu sjemena i zametaka ovaca i koza predočava se certifikat o zdravlju životinja kojim se potvrđuje sljedeće:

1. donorske životinje neprekidno su od rođenja bile držane u zemlji koja ispunjava sljedeće uvjete:

a) obvezno je prijavljivanje klasičnoga grebeža;

b) postoji sustav podizanja svijesti, nadzora i praćenja;

c) ovce i koze oboljele od klasičnoga grebeža usmrćuju se i u potpunosti uništavaju;

d) hranidba ovaca i koza mesno-koštanim brašnom, ili čvarcima dobivenima od preživača, kako je utvrđeno u Kodeksu o zdravlju kopnenih životinja OIE-a, zabranjena je i ta se zabrana uspješno provodi u cijeloj zemlji tijekom razdoblja od najmanje sedam prethodnih godina i

2. donorske životinje posljednje su tri godine prije datuma prikupljanja sjemena ili zametaka koji se izvoze bile neprekidno držane na gospodarstvu ili gospodarstvima koja su tijekom tog razdoblja ispunjavala sve zahtjeve utvrđene u Prilogu VIII, poglavlju A odjeljku A točki 1. podtočki 1.3 podpodtočkama a) do f) , osim ako je gospodarstvo centar za prikupljanje sjemena, pod uvjetom da centar za prikupljanje sjemena ispunjava uvjete utvrđene u podtočki 1.3. podpodtočki (c) alineji (iv) tog odjeljka ili

a) ako je riječ o sjemenu ovnova, sjeme je prikupljeno od ovnova prion-proteinskoga genotipa ARR/ARR ili

b) ako je riječ o zamecima ovaca, zameci nose najmanje jedan ARR alel.

PRILOG X.

REFERENTNI LABORATORIJI, UZORKOVANJE I METODE LABORATORIJSKE ANALIZE

POGLAVLJE A

REFERENTNI LABORATORIJI

1. Ovlašteni nacionalni referentni laboratorij dužan je:

a) imati na raspolaganju objekte i opremu te stručno osoblje koje mu omogućuje da u svakom trenutku, a posebno kada se predmetna bolest pojavi prvi put, utvrdi tip i soj uzročnika TSE-a i potvrdi rezultate dobivene u službenim dijagnostičkim laboratorijima. Ako nacionalni referentni laboratorij ne može utvrditi soj uzročnika, pokreće postupak kojim osigurava da će utvrđivanje soja biti prepušteno referentnom laboratoriju EU-a;

b) verificirati dijagnostičke metode koje se rabe u službenim dijagnostičkim laboratorijima;

c) koordinirati dijagnostičke norme i metode unutar zemlje. U tu svrhu on:

- može opskrbljivati službene dijagnostičke laboratorije dijagnostičkim reagensima,
- mora kontrolirati kakvoću svih dijagnostičkih reagensa koji se koriste u zemlji,
- mora povremeno organizirati usporedne testove,
- mora čuvati izolirane uzročnike predmetne bolesti ili odgovarajuća tkiva koja sadrže takve uzročnike, a potječu iz slučajeva potvrđenih u zemlji,
- mora osigurati potvrđivanje rezultata dobivenih u dijagnostičkim laboratorijima;

d) mora surađivati s referentnim laboratorijem EU-a, što uključuje sudjelovanje u okviru povremenih usporednih testova koje organizira referentni laboratorij EU-a. Ako nacionalni referentni laboratorij ne prođe usporedni test koji je organizirao referentni laboratorij EU-a, on odmah poduzima sve korektivne mjere da popravi situaciju i uspješno prođe ponovljeni usporedni test ili sljedeći usporedni test koji organizira referentni laboratorij EU-a.

2. Referentna laboratorija je:

Veterinarski Institut Veterinarskog fakulteta u Sarajevu;

Ul. "Zmaja od Bosne" 90

71 000 Sarajevo;

Veterinarski Institut "Dr. Vaso Butozan"

Ul. "Branka Radićevića" 18

78 000 Banja Luka

POGLAVLJE B

REFERENTNI LABORATORIJ EU-a

1. Referentni laboratorij EU-a za TSE-ove je:

The Animal Health and Veterinary Laboratories Agency

Woodham Lane

New Haw

Addlestone

Surrey KT15 3NB

United Kingdom

POGLAVLJE C

UZORKOVANJE I LABORATORIJSKE PRETRAGE

1. Uzorkovanje

Svi uzorci predviđeni za ispitivanje na prisutnost TSE-a prikupljaju se primjenom metoda i protokola utvrđenih u najnovijem izdanju priručnika OIE-a za dijagnostičke testove i cjepiva za kopnene životinje Svjetske organizacije za zdravlje životinja (OIE) (u daljem tekstu: OIE priručnik). Pored ili u nedostatku metoda i protokola OIE-a i kako bi se osiguralo da je na raspolaganju dovoljno materijala, Ured u suradnji s mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH, je dužan osigurati primjenu metoda i protokola uzorkovanja u skladu sa smjernicama koje je izdao referentni laboratorij EU-a.

Ured u suradnji s mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH posebno prikuplja odgovarajuća tkiva, prema dostupnim znanstvenim savjetima i smjernicama koje je izdao referentni laboratorij EU-a, kako bi se osiguralo otkrivanje svih poznatih sojeva TSE-ova kod malih preživača, i čuva najmanje polovicu prikupljenih tkiva u svježem, a ne zamrznutom stanju, do negativnog rezultata brzog testa. Kada je rezultat pozitivan ili nejasan, preostala tkiva treba podvrgnuti potvrdnom ispitivanju i naknadno obraditi u skladu sa smjernicama za diskriminirajuće ispitivanje i klasifikaciju koje je izdao referentni laboratorij EU-a – „Karakterizacija soja TSE-a kod malih preživača: Tehnički priručnik za nacionalne referentne laboratorije u EU-u”.

Uzorci moraju biti jasno označeni kako bi se identificirala životinja od koje je uzet uzorak.

2. Laboratoriji

Sve laboratorijske pretrage na TSE-ove moraju se provoditi u službenim dijagnostičkim laboratorijima koje su nadležna tijela odobrila u tu svrhu.

3. Metode i protokoli

3.1. Laboratorijske pretrage na prisutnost GSE-a u goveda

a) Sumnjivi slučajevi

Uzorci uzeti od goveda i poslani na laboratorijsko ispitivanje u skladu s odredbama članka 14. stavka (5) Pravilnika moraju se odmah podvrgnuti potvrdnim ispitivanjima primjenom barem jedne od sljedećih metoda i protokola utvrđenih u najnovijem izdanju priručnika:

(i) imunohistokemijska (IHC) metoda;

(ii) Western blot;

(iii) prikaz karakterističnih vlaknaca pomoću elektronske mikroskopije;

(iv) histopatološki pregled;

(v) kombinacija brzih testova utvrđenih u trećem podstavku ove podpodtačke.

Ako je nalaz histopatološkog pregleda dvojben ili negativan, tkiva se podvrgavaju daljnjem pregledu primjenom jedne od ostalih potvrdnih metoda i protokola.

Brzi se testovi mogu primjenjivati kako za primarna ispitivanja sumnjivih slučajeva tako i, u slučaju nejasnog ili negativnog nalaza, za naknadnu potvrdu, prema smjernicama referentnog laboratorija EU – „Pravila OIE-a za službenu potvrdu GSE-a kod goveda (na temelju početnog reaktivnog nalaza odobrenog brzog testa) uporabom drugog brzog testa”, i pod uvjetom da:

(i) potvrda se provodi u nacionalnom referentnom laboratoriju za TSE-ove; i

(ii) jedan od dvaju testova je Western blot; i

(iii) drugi korišteni brzi test:

- obuhvaća negativnu kontrolu tkiva i jedan uzorak goveda s GSE-om kao pozitivnu kontrolu tkiva,

-je različit tip testa od onoga primijenjenoga za primarno ispitivanje; i

(iv) ako se brzi Western blot koristi kao prvi test, mora se dokumentirati nalaz toga testa i dostaviti nacionalnom referentnom laboratoriju za TSE-ove; i

(v) ako nalaz primarnog ispitivanja nije potvrđen naknadnim brzim testom, uzorak se mora podvrgnuti ispitivanju nekom drugom potvrdnom metodom; ako se u tu svrhu primjenjuje histopatološki pregled, čiji je nalaz nejasan ili negativan, tkivo se mora podvrgnuti daljnjem ispitivanju nekom drugom potvrdnom metodom i protokolom.

Ako je nalaz jednoga od potvrdnih ispitivanja iz alineja od (i) do (v) prvog podstavka ove podpodtačke pozitivan, životinja se smatra pozitivnim slučajem GSE-a.

b) Praćenje GSE-a

Uzorci goveda poslani na laboratorijsko testiranje prema odredbama Priloga III. Poglavlja A Dijela I. Pravilnika moraju se ispitati brzim testom.

Ako je nalaz brzog testa nejasan ili pozitivan, uzorak se odmah podvrgava potvrdnom testiranju primjenom barem jedne od sljedećih metoda i protokola utvrđenih u najnovijem izdanju priručnika:

(i) imunohistokemijska (IHC) metoda;

(ii) Western blot;

(iii) prikaz karakterističnih vlaknaca pomoću elektronske mikroskopije;

(iv) histopatološki pregled;

(v) kombinacija brzih testova utvrđenih u trećem podstavku ove podpodtočke

Ako je nalaz histopatološkog pregleda dvojbena ili negativan, tkiva se podvrgavaju daljnjem pregledu primjenom jedne od ostalih potvrdnih metoda i protokola.

Brzi se testovi mogu primjenjivati kako za primarna ispitivanja sumnjivih slučajeva tako i, u slučaju nejasnog ili negativnog nalaza, za naknadnu potvrdu, prema smjernicama referentnog laboratorija EU – „Pravila OIE-a za službenu potvrdu GSE-a kod goveda (na temelju početnog reaktivnog nalaza odobrenoga brzog testa) uporabom drugoga brzog testa”, i pod uvjetom da:

(i) potvrda se provodi u nacionalnom referentnom laboratoriju za TSE-ove; i

(ii) jedan od dvaju testova je Western blot; i

(iii) drugi korišteni brzi test:

- obuhvaća negativnu kontrolu tkiva i jedan uzorak goveda s GSE-om kao pozitivnu kontrolu tkiva,

- je različit tip testa od onog primijenjenoga za primarno ispitivanje; i

(iv) ako se brzi test Western blot koristi kao prvi test, mora se dokumentirati nalaz toga testa i dostaviti nacionalnom referentnom laboratoriju za TSE-ove; i

(v) ako nalaz primarnog ispitivanja nije potvrđen naknadnim brzim testom, uzorak se mora podvrgnuti ispitivanju nekom drugom potvrdnom metodom; ako se u tu svrhu primjenjuje histopatološka pretraga, čiji je nalaz nejasan ili negativan, tkivo se mora podvrgnuti daljnjem ispitivanju nekom drugom potvrdnom metodom i protokolom.

Životinja se smatra pozitivnim slučajem GSE-a ako je rezultat brzog testa dvojbena ili pozitivan i barem je jedno od potvrdnih ispitivanja iz alineja (i) do (v) drugog podstavka ove podpodtočke pozitivno.

c) Daljnje ispitivanje pozitivnih slučajeva GSE-a

Uzorci svih pozitivnih slučajeva GSE-a prosljeđuju se laboratoriju koji je imenovalo mjerodavno tijelo i koji je uspješno sudjelovao u posljednjoj provjeri stručne osposobljenosti koju organizira referentni laboratorij EU-a za diskriminatorno ispitivanje potvrđenih slučajeva GSE-a, gdje će se dalje testirati u skladu s metodama i protokolima propisanim u metodi referentnog laboratorija EU-a za klasifikaciju TSE izolata kod goveda (metoda dvaju koraka testa Western blot za privremenu klasifikaciju TSE izolata kod goveda).

3.2. Laboratorijsko ispitivanje na prisutnost TSE-a u ovaca i koza

a) Sumnjivi slučajevi

Uzorci ovaca i koza poslani na laboratorijsko testiranje prema odredbama članka 14. stavka (5) Pravilnika bez odlaganja moraju se podvrgnuti potvrdnom testiranju uz primjenu barem jedne od sljedećih metoda i protokola utvrđenih u najnovijem izdanju priručnika:

(i) imunohistokemijska (IHC) metoda;

(ii) Western blot;

(iii) prikaz karakterističnih vlakana pomoću elektronske mikroskopije;

(iv) histopatološki pregled;

Ako je nalaz histopatološkog pregleda dvojbena ili negativan, tkiva se podvrgavaju daljnjem pregledu primjenom jedne od ostalih potvrdnih metoda i protokola.

Brzi se testovi mogu primjenjivati za primarna ispitivanja sumnjivih slučajeva. Takvi se testovi ne smiju primjenjivati za naknadnu potvrdu.

Ako je nalaz brzog testa koji je primijenjen za primarno ispitivanje sumnjivih slučajeva pozitivan ili nejasan, uzorak se mora podvrgnuti ispitivanju jednim od potvrdnih testova iz alineja od (i) do (iv) prvog podstavka ove podtočke. Ako se u tu svrhu koristi histopatološki pregled, a nalaz je dvojbena ili negativan, tkiva se podvrgavaju daljnjem pregledu primjenom jedne od ostalih potvrdnih metoda i protokola.

Ako je nalaz jednoga od potvrdnih ispitivanja alineja od (i) do (iv) prvog podstavka ove podtočke pozitivan, životinja se smatra pozitivnim slučajem TSE-a i provodi se daljnje ispitivanje kako je navedeno u podtočki c) ove točke.

b) Praćenje TSE-a

Uzorci ovaca i koza koji su poslani na laboratorijske pretrage u skladu s odredbama Priloga III. poglavlja A dijela II. Pravilnika (Praćenje u ovaca i koza) ispituju se brzim testom kako bi se osiguralo otkrivanje svih poznatih sojeva TSE-a.

Ako je rezultat brzog testa dvojbena ili pozitivan, uzorci tkiva odmah se dostavljaju službenom laboratoriju na potvrdna ispitivanja histopatološkim pregledom, imunohistokemijskim ispitivanjem, pretragom Western blot ili prikazom karakterističnih vlaknaca pomoću elektronske mikroskopije, kako je navedeno u podtočki a) ove točke. Ako je rezultat potvrdne pretrage nejasan ili negativan, tkiva se podvrgavaju daljnjem pregledu imunohistokemijskim ispitivanjem ili pretragom Western blot.

Ako je nalaz nekog od potvrdnih ispitivanja pozitivan, životinja se smatra pozitivnim slučajem TSE-a i provodi se daljnje ispitivanje, kako je navedeno u podtočki c) ove točke.

c) Daljnje ispitivanje pozitivnih slučajeva TSE-a

(i) Primarno molekularno ispitivanje diskriminatornim testom Western blot

Uzorci klinički sumnjivih slučajeva i životinja testiranih u skladu s Prilogom III. poglavljem A dijelom II. točkama 2. i 3. Pravilnika, koje se smatraju pozitivnim slučajevima TSE-a, ali koje nakon ispitivanja prema podtočkama a) ili b) ove točke nisu atipični slučajevi grebeža ili pokazuju karakteristike koje se prema mišljenju ispitnog laboratorija moraju dalje ispitivati, ispituju se diskriminirajućom metodom Western blot navedenom u smjernicama referentnog laboratorija EU-a u službenom dijagnostičkom laboratoriju koji je imenovan od strane nadležnog organa i koji je uspješno sudjelovao u posljednjoj provjeri stručne osposobljenosti koju organizira referentni laboratorij EU-a za korištenje te metode.

(ii) Sekundarno molekularno ispitivanje dodatnim metodama molekularnih ispitivanja

Slučajevi TSE-a kod kojih se primarnim molekularnim ispitivanjem iz alineje (i) ove podtočke ne može isključiti prisutnost GSE-a u skladu sa smjernicama koje je izdao referentni laboratorij EU-a odmah se prosljeđuju referentnom laboratoriju EU-a zajedno sa svim raspoloživim relevantnim informacijama. Uzorci se podvrgavaju daljnjem ispitivanju i potvrdi najmanje jednom alternativnom metodom koja se imunokemijski razlikuje od izvorne primarne molekularne metode, ovisno o količini i naravi prosljeđenog materijala, kako je opisano u smjernicama referentnog laboratorija EU-a. Ta dodatna ispitivanja provode se u sljedećim laboratorijima odobrenima za odgovarajuću metodu:

Agence Nationale de Sécurité Sanitaire de l'alimentation, de l'environnement et du travail

31, avenue Tony Garnier

BP 7033

F-69342 Lyon Cedex

Commissariat à l'Energie Atomique

18, route du Panorama

BP 6

F-92265 Fontenay-aux-Roses Cedex
Animal Health and Veterinary Laboratories Agency
Woodham Lane
New Haw
Addlestone
Surrey KT15 3NB
United Kingdom

Rezultate interpretira referentni laboratorij EU-a uz pomoć odbora stručnjaka koji predstavljaju stručnu skupinu za tipiziranje sojeva (STEG), uključujući i predstavnika relevantnog nacionalnog referentnog laboratorija. Komisija se odmah obavješćuje o rezultatu interpretacije.

(iii) Biološki pokusi na miševima

Uzorci koji ukazuju na GSE ili pokazuju dvojbene rezultate s obzirom na GSE nakon sekundarnih molekularnih ispitivanja ponovo se analiziraju biološkim pokusima na miševima u svrhu konačne potvrde. Vrsta ili količina raspoloživog materijala može utjecati na oblik biološkog pokusa koji će odobriti referentni laboratorij EU-a uz pomoć stručne skupine za tipiziranje sojeva (STEG) od slučaja do slučaja. Biološke pokuse će obavljati referentni laboratorij EU-a ili laboratoriji koje je imenovao referentni laboratorij EU-a.

Rezultate interpretira referentni laboratorij EU-a uz pomoć stručne skupine za tipiziranje sojeva (STEG). Komisija se odmah obavješćuje o rezultatu te interpretacije.

3.3. Laboratorijske pretrage za dokazivanje prisutnosti TSE-ova u drugim vrstama životinja osim onih navedenih u točkama 3.1. i 3.2.

Ako postoje metode i protokoli za pretrage koje se provode za potvrđivanje prisutnosti TSE-a na koju se sumnja u drugih vrsta životinja osim goveda, ovaca i koza, one obuhvaćaju najmanje histopatološku pretragu moždanog tkiva. Ured, u suradnji s mjerodavnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta BiH, može zatražiti i laboratorijske pretrage poput imunohistokemijskog ispitivanja, Western blot pretrage ili prikaza karakterističnih vlakana pomoću elektronske mikroskopije ili drugih metoda za dokazivanje oblika proteina priona koji ukazuje na bolest. U svakom slučaju mora se provesti najmanje još jedna dodatna laboratorijska pretraga ako je rezultat prve histopatološke pretrage negativan ili nejasan. U slučaju prvog pojavljivanja bolesti moraju se provesti najmanje tri različite pretrage s pozitivnim rezultatom.

Posebno, ako se sumnja na GSE kod vrsta koje nisu goveda, ti se slučajevi prosljeđuju referentnom laboratoriju EU-a kojemu pri daljnjoj karakterizaciji pomaže stručna skupina za tipiziranje sojeva (STEG).

4. Brzi testovi

Radi provedbe brzih testova u skladu s člankom 5. stavkom 3. i člankom 6. stavkom 1. sljedeće se metode koriste kao brzi testovi za praćenje GSE-a u goveda:

— imunobloting test temeljen na postupku Western blotting za otkrivanje fragmenta PrPres otpornoga na proteinazu K (test Prionics-Check Western),

— sendvič-metoda imunološkog određivanja PrP^{Res} (protokol kratkoga imunološkog određivanja – SAP) koja se obavlja nakon denaturacije i koncentracije (brzi test Bio-Rad TeSeE),

— imunološko određivanje na bazi mikroploča (ELISA) kojim se otkriva PrP^{Res} otporan na proteinazu K s monoklonskim protutijelima (Prionics-Check LIA test),

— imunološko određivanje koje se temelji na selektivnom vezivanju PrP^{Sc} na kemijski polimer i detekciji monoklonskih protutijela usmjerenih prema očuvanim dijelovima molekule PrP (IDEXX HerdChek BSE Antigen Test Kit, EIA & HerdChek BSE-Scrapie Antigen (IDEXX Laboratories)),

— „lateral flow” imunološko određivanje uz uporabu dvaju različitih monoklonskih protutijela za otkrivanje fragmenata PrP otpornih na proteinazu K (Prionics Check PrioSTRIP),

— dvostrano imunološko određivanje uz uporabu dvaju različitih monoklonskih protutijela usmjerenih ka dvama epitopima koji su prisutni u vrlo razvijenom obliku govedeg PrP^{Sc} (Roboscreen Beta Prion BSE EIA Test Kit).

U cilju provedbe brzih testova u skladu s člankom 5. stavkom 3. i člankom 6. stavkom 1. sljedeće se metode koriste kao brzi testovi za praćenje TSE-a u ovaca i koza:

— sendvič-metoda imunološkog određivanja PrP^{Res} (protokol kratkoga imunološkog određivanja – SAP) koja se obavlja nakon denaturacije i koncentracije (brzi test Bio-Rad TeSeE),

— sendvič metoda imunološkog određivanja za PrP^{Res} uz pomoć kompleta TeSeE Sheep/Goat Detection kit, provedena nakon postupka denaturizacije i koncentracije uz pomoć kompleta TeSeE Sheep/Goat Purification kit (brzi test Bio-Rad Te-SeE Sheep/Goat),

— imunološko određivanje koje se temelji na selektivnom vezivanju PrP^{Sc} na kemijski polimer i detekciji monoklonskih protutijela usmjerenih prema očuvanim dijelovima molekule PrP (HerdChek BSE-Scrapie Antigen (IDEXX Laboratories)),

Kod svih brzih testova uzorak tkiva koji se koristi za testiranje mora biti u skladu s uputama proizvođača.

Proizvođači brzih testova moraju imati uspostavljen sustav osiguranja kvalitete koji je odobrio referentni laboratorij EU-a i kojim se jamči da se učinkovitost testa ne mijenja. Proizvođači moraju dostaviti protokole testiranja referentnom laboratoriju EU-a.

Izmjene brzih testova ili protokola ispitivanja mogu se izvršiti samo uz prethodnu obavijest poslanu referentnom laboratoriju EU-a i uz uvjet da referentni laboratorij EU-a utvrdi da ta promjena ne umanjuje osjetljivost, specifičnost ili pouzdanost brzog testa. Taj se nalaz dostavlja Komisiji i nacionalnim referentnim laboratorijima.

5. Alternativni testovi

(Potrebno ih je utvrditi)